

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Štěpán Rožek

Ověřený zdroj poznání a Wikipedie

A Verified Knowledge Source and Wikipedia

Praha 2020

Vedoucí práce: Mgr. Jan Dvořák, Dr.

Velice rád bych v první řadě poděkoval svému vedoucímu diplomové práce panu Dr. Janu Dvořákovi, kterému vděčím za mnoho užitečných rad, nesmírnou ochotu a v neposlední řadě také precizní odborný dohled nad tvorbou této diplomové práce. Dále bych rád poděkoval také svým rodičům a přátelům, kteří mne celou dobu podporovali v mém úsilí.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny využití prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Jméno a příjmení

.....

.....

Klíčová slova:

Wikipedie, sociologie, Sociologická encyklopedie, kolaborace, kvalita wikipedického obsahu, naležitelnost odborných zdrojů, otevřená kolaborace, ověřené zdroje poznání

Keywords:

Wikipedia, sociology, Czech Encyclopedia of Sociology, collaboration, quality of Wikipedia content, findability of academic resources, open collaboration, verified knowledge sources.

Abstrakt (čeština)

Diplomová práce se věnuje návrhu a testování spolupráce mezi Sociologickou encyklopedií a Wikipedií ve smyslu jejího sociologického obsahu. Oboustranná spolupráce je založena na myšlence, že Sociologická encyklopedie může být kvalitním zdrojem využitelným při psaní Wikipedie a sama Wikipedie pak může Sociologické encyklopedii potenciálně nabídnout zvýšení nalezitelnosti a viditelnosti. V práci jsou zmíněny teoretické náležitosti odborných a komunitně spravovaných zdrojů včetně různých příkladů a teoretických konceptů. V neposlední řadě prezentuje teorie současné aspekty spolupráce akademické sféry a Wikipedie. V praktické části je navržen a otestován koncept spolupráce. K tomu je přistoupeno skrze metodu polostrukturovaných rozhovorů s odborníky z oboru sociologie a wikipedisty, kteří jsou aktivní v sociologických či příbuzných společenskovědních tématech. Ve druhém kroku pak následuje experiment, který prakticky ověřuje některé z poznatků získaných z rozhovorů, zejména reakci wikipedické komunity, na přidávání referencí a externích odkazů směřujících na Sociologickou encyklopedie do Wikipedie.

Abstract (english)

The main subject and aim of this master thesis is the development and practical testing of a collaboration schema between Czech Encyclopedia of Sociology (Sociologická encyklopedie) and the Czech Wikipedia and its sociology-related content. The collaboration between these two information resources is based on the idea that the Encyclopedia of Sociology can serve as a quality resource for writing and editing Wikipedia and vice versa, Wikipedia can potentially increase Encyclopedia of Sociology's visibility and findability. The theoretical part of the thesis presents information about academic knowledge resources and open collaboration knowledge resources. Last but not least the theoretical part contains information about current practices of collaboration between Academia and Wikipedia. The research part of the thesis presents the development of the collaboration schema and its testing. Methods of semi-structured interviews and field experiment are used within this research. In the first part, one conducts interviews with Czech sociology experts and Wikipedians who are active in the field of sociology or related social sciences. The second part of the research then uses a field experiment to verify to some extent the information from the interviews and to induce reaction from the Wikipedian community via adding references and external links leading from Wikipedia to Encyclopedia of Sociology.

OBSAH

1. Úvod	11
2. Ověřené internetové zdroje poznání dostupné na internetu	15
2.1. Referenční zdroje	15
2.1.1. Encyklopedie	17
2.1.2. Slovníky	19
2.2. Historický vývoj – cesta k internetovým encyklopediím a slovníkům do 20. století	20
2.3. Specifika odborných slovníků a encyklopedií v online prostředí	24
2.3.1. Druhové rozlišení internetových slovníků	24
2.3.2. Charakteristika internetových slovníků	25
2.3.3. Tvorba internetových slovníků	26
2.3.4. Technologie a prezentační rozhraní	28
2.3.5. Správa a aktualizace	29
2.3.6. Výzvy	30
2.4. Cíle a motivace odborných internetových slovníků a encyklopedií	31
2.5. Příklady tuzemských a zahraničních slovníků a encyklopedií	32
2.5.1. Encyklopedie knihy	32
2.5.2. Biografický slovník českých zemí	32
2.5.3. Encyklopedie Migrace	33
2.5.4. Sociologická encyklopedie	33
2.5.5. Encyclopedia of Life	35
2.5.6. Stanford Encyclopedia of Philosophy (SEP)	35
2.5.7. MathWorld	35
3. Otevřené a komunitně spravované zdroje poznání	36
3.1. Otevřená kolaborace	36
3.2. Otevřená kolaborace v prostředí online komunit	38
3.3. Communities of Practice	39
3.4. Wikipedie	40
3.4.1. Historie Wikipedie	41
3.4.2. Pozice ve světě internetu	43
3.4.3. Licenční politika Wikipedie	45
3.4.4. Pravidla fungování Wikipedie	46
3.4.4.1. 5 základních pilířů fungování Wikipedie	46
3.4.4.2. Pravidla a doporučení	47
3.4.4.3. Výňatky z pravidel Wikipedie	48
3.4.4.4. Výňatky z doporučení Wikipedie	50

3.4.5. Komunita Wikipedie	51
3.4.6. Tvorba obsahu	54
3.4.7. Problémy Wikipedie	55
3.5. Sesterské projekty Wikipedie	57
3.6. Další projekty otevřené kolaborace	58
3.6.1. GitHub	58
3.6.2. OpenStreetMaps	58
4. Kolaborace odborné sféry a Wikipedie	60
4.1. Studenti vysokých škol a Wikipedie	60
4.1.1. Zahraniční prostředí anglické Wikipedie	60
4.1.2. Prostedí české Wikipedie	61
4.2. Zapojení odborné veřejnosti do činnosti na Wikipedii	62
4.3. Akademické knihovny a Wikipedie	64
4.4. Výzkumy zvyšování nalezitelnosti akademických digitálních sbírek	65
4.5. Výzkumy chování na Wikipedii	66
5. Příprava a realizace výzkumu	67
5.1. Cíl výzkumu a výzkumné otázky	67
5.2. Metodologie výzkumu	69
5.2.1. Sekvenční smíšený model výzkumu	69
5.2.2. Polostrukturované rozhovory	71
5.2.3. Experiment	72
5.3. Etika výzkumu	73
5.4. Provedení polostrukturovaných rozhovorů	74
5.4.1. Výběr vzorku a popis respondentů	74
5.4.2. Provedení	80
5.4.3. Analýza	81
5.5. Provedení experimentu	86
5.5.1. Výběr vzorku	86
5.5.2. Provedení	87
5.5.3. Analýza	89
6. Výsledky výzkumu	91
6.1. Polostrukturované rozhovory	91
6.1.1. Souhrnná zpráva - odborníci z oboru Sociologie	94
6.1.2. Souhrnná zpráva - wikipedisté editující sociologická hesla	96
6.1.3. Další informace získané z rozhovorů	99
6.2. Experiment	100
6.2.1. Stav před provedením experimentu	100

6.2.2. Stav po provedení experimentu	101
6.2.3. Další zjištění experimentu	104
6.3. Syntéza poznatků z rozhovorů a experimentu	105
7. Náměty k dalšímu výzkumu	106
8. Závěr	107
Seznam použité literatury	110
Slovník důležitých pojmů výzkumu	126
Seznam tabulek, grafů a příloh práce	128
Tabulky	128
Grafy	128
Přílohy	128

Předmluva

Mnoho kvalitní literatury a informačních zdrojů vzniká stále tradičními metodami. Naproti tomu stojí v dnešní době stále větší sféra otevřené kolaborace, kdy projekty fungují zejména díky podpoře svých uživatelů. Do spolupráce se může zapojit takřka kdokoliv. Komunity jsou mnohdy masivní, rozsáhlé, rozmanité, ale zároveň mohou být špatně korigovatelné. Z hlediska informačních zdrojů je v tomto ohledu největším fenoménem nepochybně Wikipedie, která disponuje nespočtem jazykových verzí a v průběhu doby spustila zaštiťující organizace Wikimedia Foundation i další projekty jako například Wiki Data a další.

Wikipedia je v dnešní době předmětem mnoha otázek, diskuzí a sporů. Na jedné straně se jedná o jeden z nejpřístupnějších zdrojů na světě. Pokud si zpravidla chci vyhledat nějaký pojem či téma, o kterém nemám valné ponětí, zadám dotaz do vyhledávače a s velkou pravděpodobností se mezi několika prvními odkazy objeví právě heslo na Wikipedii. Z něj pak mohu získat základní informace pro své poznání, podívat se do příslušných zdrojů či externích odkazů, nebo si proklikat příbuzná hesla a počáteční rozhled si rozšířit. Zároveň reaguje Wikipedie mnohdy velmi pružně v otázkách čerstvých a nových témat, která se mohou na Wikipedii objevit v řádech hodin, například v případě aktuálních událostí.

Wikipedie má svá pravidla a své zákazy. Hlavní myšlenka směřuje vždy ke společnému konsenzu porozumění a snahy by měly vést k přínosu pro systém jako takový. Komunita je ovšem různorodá a velká a může být tak problém s dostatečnou kontrolou kvality. Vyžaduje to totiž aktivitu a čas správců a dalších specializovaných rolí. Nehledě na fakt, že se Wikipedie může potýkat s účelovým vandalismem a obsah může trpět i nechtěnými nedostatky ze stran editorů, kteří vlastně nic explicitně špatného provést nechtěli.

Předpokladem vzniku kvalitního obsahu na Wikipedii je vyhledání a citování kvalitních zdrojů. Díky tomu se pak zvyšuje i ověřitelnost informací. Dobré je také pokud jsou zdroje volně dostupné a psané jazykem dané země.

Rád bych popsal svou osobní motivaci ke zvolenému tématu. Do té chvíle než, jsem si téma vypsané v informační systému vybral, jsem znal Wikipedii pouze jako uživatel. Neměl jsem větší zkušenosti s její editací. Začal jsem si ovšem před zapsáním tématu povrchově studovat wikipedická pravidla a komunitu a celý systém mi začal připadat velice fascinující. Nejvíce mě osobně fascinuje myšlenka, že ačkoliv může do systému potenciálně negativně zasáhnout naprosto každý, tak i přesto k tomu nedochází, a systém je tak vcelku konzistentní.

Ve své práci se zaměřuji prostřednictvím Wikipedie na hledání spolupráce s příslušným ověřeným zdrojem poznání, kterým je Sociologická encyklopedie. K tomu využívám kombinovaný sekvenční model výzkumu, ve kterém provádím nejprve polostrukturované rozhovory s odborníky z oboru Sociologie a wikipedisty. V druhém kroku pak využívám metody experimentu k ověření některých získaných poznatků.

1. Úvod

V současné době jsou možnosti poznání a práce se zdroji informací velmi různorodé. To platí samozřejmě i o sféře zdrojů, které můžeme nazvat jako referenční, mezi které zpravidla řadíme encyklopedie, slovníky, hesláře, glosáře, almanachy a další díla. Na jedné straně tak vnímáme zdroje, které můžeme označit za ověřené, kvalitní, kontrolované. Na druhé straně pak mohou stát projekty otevřeně kolaborativní. Referenční díla obvykle slouží k nalezení základních konceptů určitého tématu či faktických informací a případně také k jejich ověření.

Encyklopedie nám v ucelené podobě poskytují zpravidla základní shrnutí lidského poznání či některých jeho vybraných oblastí, a to v uspořádané podobě. Zpravidla by tato díla měla svým provedením být srozumitelná co možná nejširšímu okruhu uživatelů. Jsou tak vhodná pro seznámení s tématem. Dalším znakem je také to, že se tato díla se snaží o prezentaci maximálního množství obsahu na minimální textové ploše. Mohou být doplněna o další materiály jako grafy, obrázky a další. Základním rozlišením rozeznáváme encyklopedie obecné a oborové.

Slovníky jsou pak také referenčními díly, která poskytují poznatky formou abecedně uspořádaných pojmů. Obvykle se však jedná o významový výklad, který je narozdíl od encyklopedií ochuzen o kontextuální zasazení pojmu do určitého tématu, jako je tomu v případě encyklopedií. I zde rozeznáváme slovníky, které můžeme označit jako obecné, u kterých pak nacházíme prvky jako je například výslovnost, definice, synonyma, antonyma a odvozeniny. Na druhé straně jsou pak slovníky odborné, které se soustředí na určitou tematickou oblast. Tvorbou slovníků a encyklopedií se pak zabývá obor lexikografie. Je-li dílo cílené do prostředí internetu, jedná se speciálně o lexikografii internetovou. Do procesu tvorby vstupují jak lexikografové, tak i experti z oblasti informačních technologií.

Slovníky a encyklopedie procházely vývojem již od období starověku. Jejich vývoj se pak dále rozšířil zejména v 17. a 18. století, kdy tyto publikace vznikaly jako vhodný nástroj k šíření a popularizaci vědy. Velkou roli sehrála skupina francouzských encyklopedistů v čele s Denisem Diderotem a Jeanem Baptistou d'Alambertem. Koncepce prvních elektronických encyklopedií

souvisí zejména s konceptem Vannevara Bushe s názvem Memex, který byl poprvé demonstrován v článku *As We May Think* z roku 1945 a stavěl na mikrofiších a část konceptu demonstrovala možnosti budoucího hypertextu.

Před internetovými encyklopediemi byly trendem encyklopedie uložené na fyzických paměťových médiích, především pak CD-ROM. V tomto ohledu byly známé obecné encyklopedie jako Britannica či EnCARTA od Microsoftu. Mezi prvními internetovými encyklopediemi se pak objevila právě encyklopedie Britannica a také Concise Columbia Electronic Encyclopedia.

Technologicky tvoří elektronické slovníky a encyklopedie uživatelské rozhraní, vyhledávací mechanismus a databáze lexikografických dat. Vyhledávací rozhraní může být také rozšířeno o možnosti listování a další funkce a speciální rozhraní pro úpravu může být vytvořeno také mimo systém pro samotné správce a přispěvatele do dané online encyklopedie či slovníku. Online encyklopedie a slovníky mohou být tvořeny jako čistě statické projekty, ale některé z nich mohou být průběžně aktualizovány a doplňovány. V českém prostředí známe například Encyklopedii Migrace, Biografický slovník českých zemí, nebo Encyklopedii knihy, která vznikla na základech tištěné odborné encyklopedie z produkce doc. PhDr. Petra Voita, CSc. V neposlední řadě je třeba zmínit Sociologickou encyklopedii, která vznikla v roce 2017 na Sociologickém ústavu Akademie věd ČR, která staví na digitalizované podobě Velkého sociologického slovníku a dalších významných dílech české sociologie a tvoří tak volně přístupnou bázi sociologického poznání, ve které je možné hesla procházet či vyhledávat a zároveň jsou hesla navzájem propojena hypertextovými odkazy. V zahraničním kontextu je pak známa například Stanford Encyclopedia of Philosophy či MathWorld.

Encyklopedie a slovníky však nemusí vždy vycházet v ucelené a kontrolované podobě. Již v poslední dekádě 20. století vznikají takzvané wiki systémy, které umožňují kolaborativní tvorbu znalostí. Uplatnění našly mimo jiné tyto systémy v projektech založených na otevřené kolaboraci, z nichž nejznámější je encyklopedie Wikipedie, kterou může editovat prakticky každý a stojí zejména na principech otevřenosti, transparentnosti, integrity, nediskriminaci

a nevměšování. Jedná se o jedno z nejnavštěvovanějších webových sídel na světě. I tato encyklopedie má ovšem svá pravidla a doporučení, kterými by se ideálně měli uživatelé řídit. V těch je reflektována zejména myšlenka toho, že Wikipedie není místem vlastního výzkumu, neutrálnost úhlu pohledu obsahu a ověřitelnost poznatků, které jsou na Wikipedii prezentovány. Komunita je rozmanitá a míra příspěvku uživatelů zpravidla není rovnoměrná. Naprostá většina uživatelů obsah pouze využívá. Někteří se zapojují do jeho tvorby a zlepšování. Wikipedie definuje různé role uživatelů a mimo těch standardních zajišťují podpůrné funkce uživatelé v rolích revertérů, patrolářů, správců či byrokratů.

Ačkoliv může být Wikipedie v akademickém prostředí vnímána jako nedostatečně spolehlivý zdroj, a to například z důvodu, že není psána odborníky a může do ní zasáhnout každý, tak existují náznaky spolupráce obou sfér. Jedná se tak například o projekty spojené se zapojením studentů do Wikipedie, čímž se potenciálně zvýší kvalita obsahu a studentská práce tak neskončí pouze v úzkém akademickém kolektivu. Tento program známe v České republice pod názvem Studenti píší Wikipedii a zapojuje se do něj i Univerzita Karlova. Mimo to jsou známé i další projekty jako je například specializovaná Wikisofia. Tendence kolaborace se v minulosti objevily i v prostředí odborných časopisů, kdy například časopis RNA Biology požadoval po autorech publikaci svých výsledků do shrnutí na Wikipedii. Zlepšování obsahu odbornou sférou se dotklo i oboru sociologie. American Sociological Association iniciovala projekt pro zlepšení sociologického obsahu na Wikipedii. Do spolupráce se mohou zapojit i akademické knihovny, které mohou hostovat editatony či workshopy.

Cílem výzkumné části je návrh a testování přínosné spolupráce mezi Sociologickou encyklopedií a českou Wikipedií v ohledu jejího sociologického obsahu. V tomto směru došlo při návrhu této spolupráce po průzkumu literatury a prostředí Wikipedie k definování základních principů, na kterých by měla být spolupráce postavena. Tím je tedy zejména přínos Sociologické encyklopedie pro Wikipedii skrze svůj odborný obsah a přínos Wikipedie Sociologické encyklopedii skrze šíření poznání o tomto zdroji. K tomuto tématu byla definována výzkumná otázka a set podotázek a zvolen princip sekvenčního kombinovaného výzkumu. V první části došlo k provedení polostrukturovaných rozhovorů s odborníky z oblasti sociologie a také

českými wikipedisty, kteří jsou v oblasti sociologie či příbuzných oblastech na Wikipedii aktivní. Druhým krokem pak bylo provedení experimentu, který prakticky ověřoval některé poznatky získané z rozhovorů, a to především s ohledem na možnou reakci komunity vůči frekventovanému využití odkazů Sociologické encyklopedie.

Práce čerpá z různorodé literatury. Předně se jedná o odborné publikace, výzkumy a články, které se dotýkají jak encyklopedií a slovníků, tak i Wikipedie a jejího fungování. K popisu fungování Wikipedie byly využity i poznatky z wikipedických článků, které se jejich pravidel a nastavení dotýkají. Dále pak byla využita literatura metodologická, a to pro potřeby teoretického popisu předpokladů výzkumu. V menší míře jsou v práci zastoupeny i zdroje populárně-naučné, periodika či eseje.

2. Ověřené internetové zdroje poznání dostupné na internetu

Tato kapitola diplomové práce se zabývá popisem internetových odborných zdrojů poznání, za které jsou v kontextu této diplomové práce považovány zejména encyklopedie a slovníky. Kapitola nejprve uvádí obecný pohled na encyklopedie a slovníky jakožto referenční zdroje a lexikografická díla a následně popisuje historii a posun encyklopedií a slovníků do 21. století, východiska jejich vzniku, jejich vizi účelu a využití, správu a aktualizaci, technologické podklady a v neposlední řadě také konkrétní příklady tuzemských i zahraničních děl. Vzhledem k tomu, že je téma odborných encyklopedií a slovníků spojeno mnohdy s velmi individuálními požadavky a cíli, a je tak velmi komplikované dospět k uceleným rámcům a přístupům, je pro některé části kapitoly stěžejní především literatura dotýkající se konkrétních děl.

2.1. Referenční zdroje

Za referenční zdroje obecně považujeme takové zdroje, které nám podávají zpravidla faktické a základní informace o určitém tématu či problematice. Glosář knihovní a informační vědy (Levine-Clark, 2013) tento pojem chápe jako „*jakýkoliv zdroj využívaný k získání spolehlivých informací v rámci referenční transakce*“. Referenční zdroje nejsou limitovány pouze na tištěné a elektronické, ale tuto úlohu plní i instituce jako jsou knihovny a zdrojem referencí jsou mnohdy i konkrétní lidé (Levine-Clark, 2013). Mezi referenční zdroje patří zejména následující typy děl:

- **Encyklopedie** – Encyklopedie obsahují stručné a faktické informace o tématech a pojmech.
- **Slovníky** – Seznamy termínů v abecedním řazení s popisem výkladu termínu.
- **Thesaury** – Řízené slovníky, které obsahují synonyma slov s podobným významem.
- **Bibliografie** – Systémy poskytující informace skrze reference ke knihám, filmům či nahrávkám.
- **Příručky a manuály** – Obsahují praktické informace vztahující se k určitému tématu.

- **Almanachy** – Almanachy obsahují kalendáře, základní fakta nebo statistické informace o lidech, místech a událostech.
- **Biografické zdroje** – Tyto zdroje obsahují údaje biografické údaje o osobách, jako jsou například data narození a úmrtí a také významné úspěchy.
- **Atlasy a místopisné deníky** – Geograficky orientované zdroje poskytující mapy a historicko-geografické informace.
- **Adresáře** – Obsahují informace o lidech nebo organizacích. Těmito údaji mohou být adresy, kontaktní informace, firemní služby či produkty, nebo také biografické informace.

(Pressley a kol., 2013)

Někdy mohou být do referenčních zdrojů řazeny i další díla jako jsou indexy, webové stránky či různé statistické zdroje (Mulac, 2012). Využití referenčních zdrojů je zpravidla dvojího typu:

- **Nalezení základních pojmů tématu** – Hledání informací, které pomohou uživateli s pochopením kontextu a orientací ve vyhledávaném tématu a pomohou mu v dalším vyhledávání zdrojů.
- **Nalezení či verifikace fakt, které chceme použít** – Některé referenční zdroje mohou obsahovat ověřené informace a fakta, kterými můžeme podložit text při vlastní tvorbě.

(Pressley a kol., 2013)

Konkrétně mohou být předmětem referenčních zdrojů informace o lidech, faktech, myšlenkách, důležitých datech, úspěších či přímo také definice termínů a konceptů. Zároveň mohou být tyto zdroje vhodné na začátku výzkumu, protože poskytují sumarizované a uspořádané informace. (Pressley a kol., 2013)

2.1.1. Encyklopedie

Encyklopedie jsou díla, která poskytují shrnutí základních poznatků, a to buď obecně napříč všemi vědními obory, nebo v rámci jednoho specifického oboru, a to v systematicky uspořádané podobě. Poznatky v encyklopediích by měly být také srozumitelné co možná nejširšímu záběru uživatelů. (Slovenská akademie věd, 2020).

Informační jednotkou encyklopedického díla je encyklopedické heslo. Hesla jsou komplexem uspořádaných informací, které reprezentují objektivní poznatky, jichž bylo dosaženo analyticko-syntetickou metodou. Jsou psána encyklopedickým stylem, který pracuje s myšlenkou zahrnutí maxima informací na minimální textové ploše. Hesla mohou být také doplněna o tabulky, grafy či další doplňující informace a mohou také na sebe vzájemně odkazovat. (Slovenská akademie věd, 2020)

Encyklopedie jsou tedy uceleným systémem informací. Encyklopedický ústav Slovenské akademie věd chápe tuto ucelenost systému ve dvou rovinách:

- **Rovina horizontální** - Hesla jsou logicky provázána v rámci jednoho vědního oboru.
- **Rovina vertikální** – Veškerá hesla jsou provázána tak, aby dohromady tvořila uzavřený informační okruh .

(Slovenská akademie věd, 2020)

Z hlediska tematického rozsahu se encyklopedie dělí na dva druhy:

- **Obecné encyklopedie** – Někdy také známé jako encyklopedie univerzální. Zahrnují komplex pojmů všeobecného poznání. Příkladem může být anglická Britannica.
- **Oborové encyklopedie** – Věnují se pouze určitému tématu či oborům. Příkladem může být Sociologická encyklopedie.

Slovenská akademie věd do tohoto výčtu přidává ještě také speciální vlastivědné encyklopedie, které předkládají informace dle kritéria teritoriálně-etnického principu. (Slovenská akademie věd, 2020)

Encyklopedie lze využít například při výzkumu a vyhledávání informací, neboť tyto zdroje mohou být vhodným začátečním zdrojem pro seznámení s tématem či zodpovězení otázek, na které neznáme odpovědi. Zároveň může uživatel získat potřebné informace velice rychle. (Mulac, 2012)

2.1.2. Slovníky

Slovníky jsou podobně jako encyklopedie také referenčními díly, která poskytují v abecedním pořadí zaznamenané poznatky z jednoho či více oborů. Podobně jako u encyklopedií je i smyslem slovníků výklad hesel či pojmů. Jedná se ovšem zpravidla o výklad významový, a nikoliv kontextuální jako tomu je u encyklopedií. (Pressley a kol., 2013)

Typologie slovníků je podobná jako u encyklopedií, slovníky dělíme tedy na obecné a odborné:

- **Obecné slovníky** – Poskytují informace jako je výslovnost, definice, synonyma, antonyma a odvozeniny. Větší mohou obsahovat také seznamy symbolů, znaků, mapy jazykových rodin, přehledy systémů měrných jednotek a další.
- **Odborné slovníky** – Soustředí se na určité téma či obor. Nemusí se vždy jednat pouze o odborné vědecké slovníky, ale zahrnuje do této kategorie také tematicky specifické slovníky, jako například křížovkový slovník The Random House Webster's Crossword Puzzle Dictionary.

(Mulac, 2012)

Speciální pak mohou být například vizuální slovníky jako je Merriam-Webster's Visual Dictionary či Ultimate Visual dictionary. Případně také slovníky slangů, zkratk, akronymů, původu slov, citací nebo frází. (Mulac, 2012)

V lexikografii se slovníky dělí v základu na encyklopedické a jazykové (Blatná a Čermák, 1995). Slovníky mohou být jednojazyčné a vícejazyčné. Jednojazyčné slovníky mají zpravidla výkladovou funkci, zatímco vícejazyčné zpravidla funkci překladovou či překladově-výkladovou (Novotná, 2020). Jazykové slovníky se soustředí na využití prezentovaných lexikálních jednotek v různých kontextech. Encyklopedické slovníky se zabývají především mimojazykovou zkušeností a poskytují nám tak faktické informace z různých vědních oborů a tématech (Novotná, 2020). Jednojazyčné výkladové slovníky, které se soustředí na poskytnutí úvodního vhledu do

tématu, mohou být někdy také označovány i přímo jako encyklopedie (Duvá a kolektiv, 1995). I Petr Voit (2020) definuje v Encyklopedii knihy encyklopedii jako druh slovníku: „... *naučný slovník shrnující v abecedně řazených heslech poznatky lidského vědění na bázi souhrnného čili „zaokrouhleného“ vzdělání.*“. Pojem slovníku však může být stále v lexikografickém prostředí spojován především s jazykovými jevy, zatímco encyklopedie spíše s faktickými informacemi. (Fuertes-Olivera a Tarp, 2014)

Ve výsledku se tedy uživatel setkává s různými formáty a názvy, která díla nesou jako je slovník, encyklopedie, encyklopedický slovník, lexikon, glosář, terminologická databáze a další. Je ovšem třeba brát v potaz funkce konkrétního díla, kterými bez ohledu na název disponuje. (Fuertes-Olivera a Tarp, 2014)

2.2. Historický vývoj – cesta k internetovým encyklopediím a slovníkům do 20. století

Účelem této podkapitoly je především reflektovat historické tendence, které elektronickým a následně též internetovým encyklopediím vedly obecně. Uvádím tak některé významné milníky, které se tohoto vývoje dotýkají a to jak na úrovni světové, tak lokální. Mimo vývoj v druhé polovině dvacátého století, tak uvádím i krátký historický exkurz mimo téma elektronických encyklopedií.

Základem v rámci počátků encyklopedistiky a tvorby slovníků je myšlenka shrnutí myšlenek či poznatků. Již v období starověku jsou tak známá díla jako je 15 knih Athénaiose z Naukratidy ve 2 – 3. století př. n. l, které obsáhly informace o reáliích, gramatice a literatuře. V Římě se pak objevují autoři jako je Cato St. a Varro Reatinus. (Slovenská akademie věd, 2020)

Ve starověkém Egyptě vznikla například Amenemopova encyklopedie, která nesla název Učebnice, která činí chytrým a poučuje nevědomé, jak poznat vše, co existuje (Kučerová, 2017).

Ve starověku vznikla také přírodovědná encyklopedie *Historia naturalis*, kterou sepsal Gaius Plinius Secundus (Encyklopedie knihy, 2020).

Ve středověku se pak objevují publikace jako je encyklopedická příručka základních vědomostí sedmi svobodných umění od Martianuse Capella nebo ilustrovaná encyklopedie 22 knih o přírodě od Hrabana z Fuldy (Slovenská akademie věd, 2020). Nejvíce známou encyklopedií je v období středověku *Speculum historiale*, *Speculum morale*, *Speculum naturale* a *Speculum doctrinale*, které byly zkompilovány Vincentiusem Bellovacensisem ve 13. století (Encyklopedie knihy, 2020). Termín encyklopedie se pak poprvé objevuje v díle *Encyclopedie al. Obzor všech nauk* od Paula Scaligera, která pochází ze 16. století. (Slovenská akademie věd, 2020)

Období příznivého rozvoje encyklopedií znamenalo 17. a 18. století, kdy se tyto publikace staly vhodným prostředkem k šíření a popularizaci vědy a osvěty. Tuto roli plnily abecedně řazené univerzální encyklopedie a slovníky jako je *Univerzální slovník umění a věd* z produkce Antoina Furetiera či *Historický a kritický slovník* od Pierra Bayla. Důležitou roli hrál v šíření vědeckých poznatků a osvěty nejen zmíněný univerzální charakter děl, ale také jejich zpracování zpravidla v jazyce dané země. (Slovenská akademie věd, 2020)

Kromě toho vznikají také oborové encyklopedie jako *Cyclopedia, or an universal dictionary of arts and sciences* z produkce Ephraima Chamberse, která poprvé vyšla v roce 1728 nebo *Großes vollständiges Universal-Lexikon aller Wissenschaften und Künste* z produkce Johanna Heinricha Zedlera, která vyšla v roce 1754. (Encyklopedie knihy, 2020)

Velkou roli hrála také skupina francouzských encyklopedistů v čele s Denisem Diderotem a Jeanem Baptistou d'Alambertem, pod jejichž vedením vznikla v letech 1751-1772 *Univerzální encyklopedie a slovník věd, umění a řemesel*. Z dnešních známých obecných encyklopedií vzniká následně také v letech 1768-61 také vydání anglické encyklopedie *Britannica*, tehdy pod názvem *Encyclopaedia Britannica, or a Dictionary of arts and sciences* (Slovenská akademie věd, 2020). Ta se na počátku svého vývoje opírala o zmíněné dílo *Cyclopedia, or an universal*

dictionary of arts and sciences (Encyklopedie knihy, 2002). V německých zemích pak vznikla v letech 1818-89 Všeobecná encyklopedie věd a umění, která je považovaná za dosud nejrozsáhlejší univerzální encyklopedii vydanou v Evropě. Zůstala ovšem nedokončená. (Slovenská akademie věd, 2020)

V 19. století se pak objevují například konverzační lexikony jakožto publikace s poznatky o společenském životě, které by měl znát vzdělaný člověk. (Slovenská akademie věd, 2020)

V českých zemích je počátek encyklopedistiky spjat s koncem středověku a založením Pražského učení technického, v okolí kterého vznikala encyklopedická díla v podobě latinsko-českých univerzitních učebnic. Na konci 15. století pak vzniká například také Lucidář z produkce českého poustevníka Honoria z Autunu, který sloužil jako bohoslovecká příručka pro poučení laika. (Hartmanová, 2000)

Nosným obdobím bylo v případě encyklopedistiky v českých zemích 19. století, kdy o myšlence naučného slovníku přemýšlel již Josef Jungmann, který tento prostředek viděl jako vhodnou pomůcku školní výuky (Hartmanová, 2000). První českou encyklopedií je pak Riegrův slovník naučný, který byl vydán v letech 1860-1874 (Hartmanová, 2000). Dále lze zmínit také Ottův slovník naučný, který se Riegrovým slovníkem inspiroval (Encyklopedie knihy, 2020) je chápán jako doposud nejrozsáhlejší všeobecná česká encyklopedie (Hartmanová, 2000). Ottův slovník naučný vyšel v letech 1888-1909 a obsahuje okolo 150 tisíc hesel. (Hartmanová, 2000)

V prostředí výpočetních technologií pochází první myšlenka systému, který by prezentoval uživateli požadovaná data a dával je mezi sebou do souvislostí už z první poloviny 20. století. Jednou z vizí je například Memex koncept Vannevara Bushe, který dle Kučerové (2017) našel svou současnou podobu ve Wikipedii, která jakožto systém blíže popsána v samostatné kapitole této práce.

Koncept Memexu pochází z dob prvních generací mechanických počítačů a byl uveřejněn v roce 1945 v článku As We May Think. Vize Memexu byla technologicky postavena na

mikrofiších a měla představovat systém, skrze který by mohl uživatel vyhledávat a spojovat informace pomocí cest zvaných trails (Lesk, 2004). Tato část konceptu je mnohdy uváděna jako předzvěst hypertextových odkazů, které i v rámci zmíněné Wikipedie či jiných encyklopediích na webu umožňuje propojování jednotlivých článků mezi sebou.

Před globálním rozšířením internetu předcházely internetovým encyklopediím také encyklopedie distribuované na paměťových nosičích (obvykle v podobě CD-ROM). Například zmíněná encyklopedie Britannica vyšla v elektronické podobě poprvé již v roce 1981 a to pro systém LexisNexis. V 90. letech pak začala vycházet, podobně jako další encyklopedie, v podobě zmíněných CD-ROM disků (Britannica, 2020). Známou encyklopedií, která byla dominantní svou distribucí na CD-ROM discích, pak byla také EnCarta od Microsoftu, která vycházela od roku 1993 do roku 2009. (Britannica, 2020)

V českém kontextu byl první elektronicky zpracovanou encyklopedickou publikací Československý biografický slovník, který byl v podobě CD-ROM představen na veletrhu Svět Knihy v roce 1992. (Hartmanová, 2000)

S rozvojem internetu však byla myšlenka distribuce encyklopedií na discích postupně eliminována a v 90. letech 20. století tak dochází k tvorbě prvních Wiki systémů, které se staly zárodky pro mnoho otevřeně kolaborativních a dalších internetových encyklopedií, přičemž největší z nich tvoří v současné době Wikipedie, o které hovoří v kontextu vývoje kapitola 3.4.1. Historie Wikipedie.

Kromě Wikisystémů se do vývoje internetových encyklopedií promítla i technologie OCR (Optical Character Recognition), která umožnila digitalizaci starších fyzicky publikovaných encyklopedií.

Jednou z prvních internetových a odborných encyklopedií v pravém slova smyslu je encyclopedia.com, která vznikla v roce 1998 a svým obsahem je postavena na Concise Columbia Electronic Encyclopedia (Information Today, 1998), která pochází z produkce University of

Columbia, kde má tato encyklopedie tradici již od 1. poloviny 20. století. V roce 1994 vzniká také první internetová verze encyklopedie Britannica (Britannica, 2020).

2.3. Specifika odborných slovníků a encyklopedií v online prostředí

V této části práce popisuji specifika odborných encyklopedií a slovníků v internetovém prostředí. Tomuto tématu se věnují především díla zaměřená na disciplínu lexikografie, která se zabývá tvorbou slovníků. Jak již bylo naznačeno v předchozí části, tak i encyklopedie může být považována za typ výkladového či naučného slovníku a toto souhrnné označení uplatňuje obvykle i lexikografická literatura, ze které vycházím.

2.3.1. Druhové rozlišení internetových slovníků

Slovníky mohou být monofunkční a polyfunkční v závislosti na svém obsahu, typech dat a informacích, které poskytují za účelem uspokojení potřeby uživatele. (Fuertes-Olivera a Henning, 2011)

Fuertes-Olivera a Tarp (2014) rozlišují online slovníky dle míry využití technologie na 5 druhů (anglické názvy jeho kategorií ponechávám v původním znění):

- **Copypcats** – Jsou to přesné kopie svých fyzických předloh, které byly do prostředí internetu přeneseny v podobě digitalizovaných stránek.
- **Faster Horses** – Jedná se o slovníky, které buď vychází z tištěných předloh, nebo o slovníky, které byly nově vytvořeny v prostředí internetu. Jednotky jejich obsahu jsou statické a případně modelované na základě tištěných předloh. V menší míře využívají technologie jako je vyhledávací rozhraní či systémy odkazů, a to s cílem zprostředkovat rychlejší přístup k požadovaným informacím.
- **Stray Bullets** – Tyto slovníky se vyznačují neadekvátním využitím inovativních přístupů a technik. Inovace jsou buďto využity pouze v kvantitativním aspektu, kdy se uživatel může rozhodnout, zdali chce zobrazit další informace, nebo naopak některé informace skrýt, nebo jsou využity v takovém značném rozsahu, který ovšem limituje slovník v dostatečném naplnění uživatelských potřeb.

- **Model T Fords** – Již nestaví na pouhém statickém zobrazení obsahu jako je tomu u tištěných slovníků, ale místo toho nabízí dynamický obsah k řešení specifické potřeby určitého typu uživatele. V případě těchto slovníků jsou jejich jednotky a zobrazení lexikografických dat adaptována vůči různým funkcím slovníku. Zároveň mohou tyto slovníky využívat techniky informační vědy jako je profilování uživatelů či filtrování informací, díky kterým může slovník uživateli zprostředkovat adekvátní množství vhodných informací. Mohou také využívat existujících dat na internetu s cílem uspokojit uživatelské potřeby.
- **Rolls Royces** – Podobně jako Model T Fords již také nestaví na pouhém statickém zobrazení obsahu, jako je tomu u tištěných slovníků. Tyto slovníky nabízí bohaté možnosti individualizace, která zajišťuje naplnění plně individuálních potřeb libovolného uživatele v jakékoliv situaci. Kombinovaně také využívají dat v připravené databázi s vyhledáváním na internetu a v existujících korpusech s cílem získat relevantních dat, která mohou být dále dynamicky využita pro hledání řešení uživatelských požadavků.

Jiné rozlišení online odborných slovníků v literatuře nalezeno nebylo, a i popis jednotlivých druhů ve zdrojové literatuře je mnohdy zavádějící. Ačkoliv je jasné, že druhy Copycats a Faster Horses vycházejí z tištěných předloh, tak u dalších třech druhů už tento fakt není explicitně popsán. Autoři však v příslušné publikaci uvádí u procesu tvorby slovníků příklady z tvorby slovníku *Diccionarios de Contabilidad*, který považují ve výčtu za Model T Ford. Není ovšem přímo vyjádřeno, že by veškeré slovníky tohoto typu vznikaly nutně bez jakýchkoliv předloh.

2.3.2. Charakteristika internetových slovníků

Bez ohledu na jazyk, téma, uživatele, cíle, užitá média a další charakteristiky jsou online slovníky nástroje, které jsou navrženy pro konzultaci specifických informačních problémů a naplnění informační potřeby. Poskytují přístup k pečlivě připraveným datům, ze kterých může uživatel načerpat potřebné informace a ty pak dále využít. Informační potřeba uživatele se může dotknout pochopení či produkce textu, hledání informací o určitém tématu, hledání instrukcí

k provedení určité akce, nebo porozumění nelingvistickému znaku, signálu či symbolu. (Tarp, 2014)

Slovník by měl zároveň pomáhat uživateli naplnit svou informační potřebu v co nejkratším čase. Měl by mít ve své databázi, co nejvíce relevantních dat, která pak při řešení informačních potřeb zprostředkovává uživateli. (Tarp, 2014)

Konkrétně mohou tato díla využívat také výhod webu, který jim nabízí možnost vzájemného propojení obsahu skrze hypertext, zapojení nejrůznějších doplňujících multimediálních objektů (například zvuk nebo obraz) nebo také lepší obecnou přístupnost díla oproti dílům tištěným. Zároveň mohou využít také booleovského vyhledávání nebo vyhledávání pomocí klíčových slov nebo odkazy na primární zdroje a důležité externí webové stránky. Internetová podoba také umožňuje flexibilnější možnosti aktualizace. (Horváthová, 2001)

2.3.3. Tvorba internetových slovníků

Do tvorby slovníku se může promítnout mnoho formálních náležitostí, které jsou požadovány ze strany uživatele. Jedná se zejména o jeho dobrou nalezitelnost na internetu, dobrou čitelnost jeho obsahu skrze volbu vhodných barevných schémat, zprostředkování, pokud možno okamžitých výsledků, limitování počtu výsledků na jedné stránce vyhledávání, možnosti omezení počtu výsledků dle různých kritérií, logické řazení výsledků a nabídka jeho různých způsobů nebo pokročilé vyhledávání. Vyhledávací okno však nemusí být přítomno u všech slovníků a v případě těch menších může být poskytnut pouze seznam jeho obsahu. (Almind, 2005)

Tvorba odborných internetových slovníků je multidisciplinární aktivitou, která zahrnuje fáze designu, kompilace a následné údržby a aktualizací. Tyto fáze se také dají nazvat předkompilační, kompilační a postkompilační. V tomto procesu se angažují obvykle odborníci z oboru lexikografie, informačních technologií či příslušných oblastí, na která se daný slovník zaměřuje. Na začátku procesu se zapojují zejména odborníci z oboru informačních technologií

a lexikografové, kteří se soustředí na technické charakteristiky a design lexikografické databáze. (Fuertes-Olivera a Tarp, 2014)

V předkompilační fázi dochází k evaluaci situací, do kterých se uživatel slovníku může dostat, probíhá identifikace relevantních informačních potřeb uživatelů a provádí se také rozhodnutí o realizaci projektu. Lexikografové musí tak rozhodovat o potřebách uživatelů a zhodnotit finanční, lidské a další zdroje, které budou v rámci procesu potřeba. (Fuertes-Olivera a Tarp, 2014)

Samotná kompilační fáze může probíhat paralelně s předkompilační fází. V průběhu kompilace dochází nejprve k přípravě konceptu díla, do čehož se promítá návrh jeho funkcí, kategorií dat a dalších náležitostí. Následně se sestavuje pracovní tým složený také z expertů příslušné domény, na kterou je projekt orientovaný. Posléze se připravují potřebné materiály, počítačové programy a lexikografické pokyny. Poté se vypracovávají a hodnotí testovací jednotky obsahu. Z pohledu organizace se vytváří detailní plán projektu včetně klíčových termínů. Nakonec je projekt vypracován a dílo se začne připravovat pro publikaci. (Fuertes-Olivera a Tarp, 2014)

V postkompilační fázi dochází k distribuci slovníku směrem k uživatelům. Souběžně s tím také lexikografové sledují, zdali jsou uspokojovány konzultační požadavky uživatelů. U specializovaných odborných lexikografických děl je tato fáze spjata také s kontinuální a pravidelnou údržbou a aktualizací. (Fuertes-Olivera a Tarp, 2014)

2.3.4. Technologie a prezentační rozhraní

Pro online slovníky jsou základem 3 komponenty. Jedná se o databázi, ve které se nachází lexikografická data, uživatelské rozhraní, pomocí kterého může uživatel s daným systémem komunikovat a vyhledávací mechanismus, který obě předchozí jmenované složky propojuje. (Fuertes-Olivera, 2016)

Flexibilita a přizpůsobení grafického rozhraní je zároveň jednou z výhod, které elektronické verze slovníků poskytují svým uživatelům. Proto nejsou online lexikografické projekty jednotvárné a poskytují uživatelům nejen různé možnosti získání hledaných informací, ale také dalších doplňkových funkcí. Zmíněný vyhledávací mechanismus může být například buď doplněn či nahrazen listováním nebo navigací.

Může být také vytvořeno speciální dedikované rozhraní pro autory hesel či správce systému. Princip tvorby nového rozhraní pro projekt uplatňuje například Stanford Encyclopedia of Philosophy, která disponuje dedikovanými rozhraními pro práci autorů, editorů jednotlivých témat a dalších osob zapojených do procesu správy a tvorby (Allen a Nodelman, 2002). K tomu pak disponuje komplementárním rozhraním pro prohlížení, které využívají koncoví uživatelé.

Kromě tvorby vlastního rozhraní se také nabízí možnost využití takzvaných wiki systémů, které podporují možnosti kolaborace, tvorby obsahu a správu příslušného díla. Nejznámějších ze skupiny těchto systémů je MediaWiki, na kterém v současné době nestojí již pouze Wikipedie a další projekty otevřené kolaborace, ale také například projekty z produkce AV ČR, jako je Sociologická encyklopedie či Biografický slovník českých zemí. Podrobnější popis systému MediaWiki poskytuje příloha č. 5 této práce.

2.3.5. Správa a aktualizace

Z hlediska zařazení patří správa a průběžná aktualizace online slovníků do post kompilační fáze, která je popsána v procesu tvorby těchto systémů (Fuertes-Olivera a Henning, 2011). Samotný proces aktualizace je však silně individuální a odvíjí se od konkrétních projektů. Jak ukazuje rozlišení online slovníků pohledem lexikografie, tak některé z nich mohou být postaveny na svých textových předlohách. V případě takových systémů může být správa a aktualizace minimální nebo řešena operativně v případě potřeby (jako například v případě Sociologické encyklopedie či Biografického hesláře českých zemí) nebo může být základ pojmů z tištěných předloh kontinuálně doplňován (jako například v případě České divadelní encyklopedie). Naproti tomu stojí projekty, které vznikají výhradně v elektronické podobě, které svůj obsah tvoří kontinuálně a koordinovaně (jako například Stanford Encyclopedia of Philosophy, Encyclopedie Migrace či Encyclopedia of Life).

S kontinuálně aktualizovanými systémy se váže pojem dynamické encyklopedie, za kterou Hammer a Zalta (1997) označují právě Stanford Encyclopedia of Philosophy (SEP). SEP je založená na uzavřené a kontrolované kolaboraci odborných autorů a dalších povolaných osob. Dynamický koncept přináší možnost kontinuální a řízené aktualizace a vývoje. To je ovšem spjato také s výzvami, jako je kontrola obsahu (hodnocení příspěvků od autorů či změny prováděné v jejich příspěvcích), udržování stejné úrovně kvality hesel a řešení procesů editorské činnosti a jejich automatizace. (Hammer a Zalta, 1997)

Problematiku počáteční kontroly příspěvků autorů může řešit pečlivě vybraná porota editorů, která jednotlivé příspěvky podrobí kritickému zhodnocení. V případě úprav se jako řešení ukazuje monitoring změn, který může provádět porota editorů zodpovědných za heslo. Je tedy potřeba do systému implementovat notificační systém, který příslušné dozorující editory upozorní na nové příspěvky či změny ve stávajících. Drobné změny jako úprava formátu či oprava gramatických chyb mohou být ovšem z notificačního systému vyloučeny. (Hammer a Zalta, 1997). Tento navržený systém označení změn, který rozlišuje podstatné faktické změny

a drobné minoritní úpravy je tak obdobný s klasifikací změn, která funguje například v rámci Wikipedie.

Řešení stejné úrovně kvality hesel může být řešeno předpřipravenými šablonami, které následně autoři vyplní vlastními informacemi. Komplementárně s tím by měly existovat také instrukce a nápověda, která autory provede procesem. Automatizace editorské činnosti a administrativních úkonů může být řešena skrze automatizované skripty či programy, které mohou pomoci s tvorbou účtů či sledováním procesů, úpravou obsahu a poskytováním informací. (Hammer a Zalta, 1997)

Ačkoliv se tak na tvorbě a následné aktualizaci podílí především odborníci z daného oboru, specialisté výpočetních technologií či lexikografové, mohou tyto systémy klást apel i na své uživatele a širokou veřejnost prostřednictvím sběru zpětné vazby, skrze kterou mohou opravit chyby nalezené uživateli.

2.3.6. Výzvy

V tvorbě a fungování online slovníků a encyklopedií se objevují zároveň také výzvy a problémy, které tato díla musí překonávat. Jedním z nich může být historicky orientovaný problém přechodu do digitálního prostoru, který sice na jedné straně přináší těmto dílům daleko širší možnosti jejich distribuce, ale na straně druhé se mohou potýkat s úbytkem uživatelů, kteří pro řešení svých informačních potřeb využijí jiné prostředky (Tarp, 2014), jako mohou být rozšířené full-textové vyhledávače spíše než konkrétní encyklopedie nebo slovníky.

Internetové slovníky mohou také často sklouzávat k potřebě prezentovat, co možná největší množství informací bez ohledu na reálnou uživatelskou potřebu. Fuertes-Olivera a Henning (2011), toto paradigma prezentují v následujících pojmech:

- Čím více pojmů, tím lépe
- Čím více věcí uživatel ve slovníku nalezne, tím je slovník lepší

- Čím více věcí nalezne uživatel v každém záznamu, který mu byl předložen, tím je slovník lepší
- Jestli uživatel nalezne informace, kterou nehledal, tak se jedná o dobrý slovník a taková informace je chápána jako bonusová

S tím je ovšem spojen problém takzvaného informačního stresu, který nastává v případě, že uživatel dostává odpovědi na své otázky, ale odpovědí je příliš mnoho na to, aby je jim věnoval pozornost jako celku. (Fuertes-Olivera a Henning, 2011)

2.4. Cíle a motivace odborných internetových slovníků a encyklopedií

Cíle a motivace jsou aspekty, které se mohou mezi jednotlivými encyklopediemi a slovníky lišit. U některých těchto děl může být motivací a cílem popularizace příslušného tématu a uvedení do problematiky jako je tomu například v případě Encyklopedie migrace, která chce šířit poznání o kontextu uprchlické krize (Univerzita Karlova, 2018). Jiné encyklopedie a slovníky jako například zmíněná Stanford Encyclopedia of Philosophy mohou cítit potřebu vytvoření autoritativního dynamického zdroje, který bude poskytovat kvalitní informace z určitého oboru a bude aktualizován profesionály (Perry a Zalta, 1997). Encyclopedia of Australian Science poskytuje poznatky o organizačním prostředí australské vědy (Encyclopedia of Australian Science, 2015). Česká divadelní encyklopedie se pak snaží o zveřejňování nových poznatků získaných v oblasti české divadelní historie (Česká divadelní encyklopedie, 2020). Encyclopedia of life si klade skrze svůj přístupný obsah zvyšovat povědomí o živé přírodě (Encyclopedia of Life, 2020). Cíle a motivace encyklopedií a jejich tvůrců jsou zpravidla individuální. Průzkum konkrétních projektů ukazuje na to, že do motivace a cílů se promítá popularizace témat a požadavky na zlepšení přístupnosti.

2.5. Příklady tuzemských a zahraničních slovníků a encyklopedií

2.5.1. Encyklopedie knihy

Encyklopedie knihy obsahuje hesla spojená s knižní kulturou, a to v období od středověku do počátku 19. století. Vznikla na základě tištěné *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*, kterou vydalo v roce 2006 nakladatelství Libri. Autorem této encyklopedie je doc. PhDr. Petr Voit, CSc. Následně byla doplněna o nová hesla rukopisné kultury. Je také součástí portálu knihověda.cz a může sloužit ke vzdělávání na středních a vysokých školách, ale může poskytnout rozhled také odborné či široké veřejnosti. Obsah je také doplněn o obrazové materiály z původní tištěné předlohy, další reprodukováné materiály z rukopisů a odkazuje také na digitálně zpracované faksimile na internetu. (Encyklopedie knihy, 2020)

2.5.2. Biografický slovník českých zemí

Biografický slovník českých zemí je volně dostupný systém, který obsahuje informace o významných osobách, které v českých zemích buď dlouho působily či se v českých zemích narodily. Koncepčně vychází z tištěné předlohy svazků Biografického slovníku českých zemí, který vychází od roku 2004 v tištěné podobě a jeho předzvěst tvořil od roku 1990 tvořený Generální heslář českých zemí, který si kladl za cíl poskytovat vědecky ověřené informace o životních informacích osob z českých zemí, Moravy a Slezska v průběhu historie. Online verze vznikla v rámci strategie AV21 v rámci Akademie věd ČR a byla realizována v roce 2014 s následným zpřístupněním v roce 2015. Výhodou online verze je možnost opravit nedostatky a chyby, které se nachází v tištěné podobě. BSČZ je určen široké veřejnosti i zájemcům o významné osobnosti z geografického prostoru českých zemí. Slouží k základní orientaci v datech a oblastech působení žijících i nežijících osob. (BSČZ, 2020)

2.5.3. Encyklopedie Migrace

Jedná se o akademický projekt, vedený v rámci nevládní neziskové organizace, na kterém se podílí Univerzita Karlova a další evropské univerzity. Jedná se online encyklopedii v multimediálním interaktivním pojetí v podobě mapy světa v propojení s tvorbou slovníkových hesel, která obsahují také ilustrační či další materiály z produkce sekundární literatury a dalších publikací, které mohou následně využít uživatelé. Encyklopedie je psána popularizačním způsobem a její cílovou skupinu tvoří především studenti středních a vysokých škol či široká laická veřejnost. Cílovou skupinu mohou ovšem tvořit také učitelé, novináři, politici a další pracovní státní či neziskové sféry. Samotná hesla tvoří akademičtí odborníci a také studenti s odborným vedením. U hesel probíhá autorizace. Dlouhodobým cílem projektu je tvorba odborně-výkladového slovníku soudobé migrace, který se stane akademickou platformou s důvěryhodnými informacemi pro orientaci v této problematice. (Encyklopedie migrace, 2020)

2.5.4. Sociologická encyklopedie

Sociologická encyklopedie¹ je sbírkou digitalizovaných děl slovníkové povahy, která jsou vzájemně propojena prostřednictvím hypertextových odkazů. Agreguje následující díla:

- Velký sociologický slovník (1996)
- Slovník českých sociologů (2013)
- Slovník českých sociologických institucí (2017)
- Malý sociologický slovník (1970)
- Knižní bibliografie české sociologie (2018)

Sociologická encyklopedie je webové dílo založené na systému MediaWiki a byla realizována Sociologickým ústavem AV ČR, v.v.i. V rámci strategie AV21 v modulu Paměť v digitálním věku, který si klade za cíle zkoumání individuální a kolektivní paměti, kulturu vzpomínání a zapomínání či proměn tradičních hodnot a struktur společnosti. Dalším cílem je

¹ <https://encyklopedie.soc.cas.cz>

také rozvoj výzkumné infrastruktury k uchovávání a analýze paměti a také zpřístupňování paměti historické. (Akademie věd České republiky, 2020)

Sociologická encyklopedie byla zařazena do skupiny projektů, která nese název Ostrovy spolehlivého poznání. Encyklopedická báze digitálního věku. Využití projektů se nabízí v oblastech vědy a výzkumu, vzdělávání, médií i státní správy. (Masarykův ústav a archiv AV ČR, 2020)

Využití Sociologické encyklopedie komentuje její vlastní web takto: *“Úsilím velkých a dobře řízených autorských kolektivů vznikla díla, která mají trvalou informační hodnotu a lze je právem řadit k širšímu českému kulturnímu dědictví. Zároveň přitom slouží jako pojmoslovné, konceptuální a věcné, stejně jako personální, organizační a bibliografické referenční příručky nejen pro aktivní sociology a studenty sociologie, ale mnohem širší veřejnost, která se potřebuje či chce seznámit s výsledky sociologické práce a/nebo adekvátně porozumět jejím různým prezentacím. Bez přihany jde o „studnice poznání pro školu a dům“.*” (Sociologická encyklopedie, 2020)

Projekt byl realizován prof. PhDr. Zdeňkem R. Nešporem, PhD. v roce 2017. V tomto roce byla integrována první díla v podobě Velkého sociologického slovníku, Slovníku českých sociologů a Slovníku institucionálního zázemí české sociologie. V roce 2018 pak došlo k integraci Malého sociologického slovníku a Knižní bibliografie české sociologie. Došlo také k autorské aktualizaci některých hesel ve Velkém sociologickém slovníku. (Sociologická encyklopedie, 2020)

Komentář k projektu poskytl i sám tvůrce projektu prof. PhDr. Zdeněk R. Nešpor, PhD. Ten je společně s poskytnutými statistikami projektu k nahlédnutí v příloze č. 2 této práce. V neposlední řadě je nutné uvést, že je Sociologická encyklopedie předmětem výzkumu této práce.

2.5.5. Encyclopedia of Life

Encyclopedia of Life je kolekci informací o organismech živé přírody s cílem zpřístupnit tyto informace globálně a zvyšovat obecné povědomí o tématu. Encyklopedie se snaží identifikovat zdroje informací o biodiverzitě, jejichž data následně dále zpracovává a agreguje do uceleného systému poznání. Spolupracuje také s mnoha institucemi, které volně poskytují informace k tématu, jako jsou muzea, knihovny, výzkumná střediska další. Na chodu Encyclopedia of Life se podílí v současné době Smithsonian Institution's National Museum of Natural History, Marine Biological Laboratory nebo New Library of Alexandria. (Encyclopedia of Life, 2020)

2.5.6. Stanford Encyclopedia of Philosophy (SEP)

Stanford Encyclopedia of Philosophy (dále pouze SEP) je dynamickou online volně dostupnou encyklopedií, která obsahuje téměř 1600 hesel z oboru filosofie a příbuzných disciplín. Snahou SEP je udržovat každé heslo aktuální a prověřené, a to pomocí skupiny expertů na dané téma. Ačkoliv se dílo dynamicky rozvíjí, tak archivuje také své dřívější fixní podoby na čtvrtletní bázi, a to zejména pro potřeby citování informací z tohoto systému. SEP disponuje vlastním publikačním modelem a technologiemi na ošetření kvality, které již byly popsány v předchozích kapitolách této práce. (Stanford encyclopedia of Philosophy, 2020)

2.5.7. MathWorld

MathWorld je specializovanou odbornou online encyklopedií z oblasti matematiky, která byla vytvořena v roce 1995 absolventem Cornellovy univerzity a Kalifornského technologického institutu Ericem W. Weisteinem, který je zároveň správcem systému a dohlíží tak nad produkcí hesel. Na samotném systému se však podílí dle popisu tisícovky přispěvatelů. MathWorld obsahuje téměř 13 tisíc záznamů a hesel. Tvůrce se snaží udržovat systém obsahově i kvalitativně konzistentní. Cílovou skupinou je, jak široká veřejnost, tak veřejnost z řad studentů či odborníků. Technologicky staví MathWorld na softwaru Mathematica, který přináší i benefity v podobě možností matematického zápisů a datového processingu. MathWorld obsahuje i mnoho

dodatečných funkcí jako je jednoduché i pokročilé full-textové vyhledávání, metadata Dublin Core a Mathematics Subject Classification v HTML hlavičce každé stránky či záznamy s interaktivním obsahem (např. animace). (MathWorld, 2020)

3. Otevřené a komunitně spravované zdroje poznání

V této kapitole je popsáno téma otevřených a komunitně spravovaných zdrojů poznání. Kapitola uvádí do teoretických základů otevřené kolaborace a vysvětluje pojmy jako Communities of Practice a Knowledge Collaboration, se kterými je Wikipedie spojována. Dále je popsán systém fungování Wikipedie a v závěru také další projekty otevřené kolaborace, jako je GitHub nebo OpenStreetMap.

3.1. Otevřená kolaborace

Otevřená kolaborace je jakýkoliv systém, který své fungování zakládá především na skupině volně koordinovaných uživatelů, kteří společně vytváří určitý produkt či službu. Výsledky této práce jsou zpravidla následně přístupné všem, a to včetně těch, kteří se na samotné tvorbě nepodíleli. Je to rozdíl oproti formálním uskupením, ve kterých mohou mnohdy čerpat vytvořený přínos pouze podílející se členové. Jejím výhodou je možnost zapojit se dle vlastní potřeby do rozvoje již mnohdy rozvíjených produktů a služeb. Stojí také na komunikaci jedinců v rámci kolaborace a jejich sdílení znalostí a poznatků. (Levine a Prietula, 2014)

Princip nerovnoměrného systému, ve kterém se uživatel může svobodně rozhodnout zdali přispěje či nikoliv, může značit problém, neboť takzvaný “free-riding”, což je pojem, kterým autoři Prasarnpharich a Wagner (2008) popisují stav, kdy uživatel pouze využívá obsahu a sám nepřispívá, vytváří potenciální překážku v začátcích takového systému, kdy teprve vznikají a je tedy potřeba, aby docházelo k tvorbě příslušného produktu či služby. Na druhé straně u zavedených systémů může v souvislosti s tím vznikat problém, kdy nedostatečné přispívání ohrožuje aktuálnost a živost systému. (Prasarnpharich a Wagner, 2008)

Kromě předložených specifíků je dále otevřená spolupráce charakteristická svou dobrovolností, neformálností a z názvu vyplývající otečeností. Výsledky otevřené kolaborace jsou

pak závislé na schopnosti spolupráce komunity, která je pro otevřenou kolaboraci klíčová. Systémy otevřené kolaborace také mohou mít velmi rozmanitou skupinu uživatelů a objevuje se v nich tendence recipacity (tedy přispívám, protože jsem využil poznatky druhých). (Levine a Prietula, 2014)

Forte a Lampe (2013) definují 4 základní aspekty, na kterých otevřená spolupráce stojí:

- **Tvorba kolektivního artefaktu** - Účastníci v systémech otevřené kolaborace pracují s cílem vytvoření určitého sdíleného artefaktu (služba, produkt) a to většinou s vědomím, že může být výsledný artefakt dále využit ostatními, kteří se na jeho tvorbě nepodíleli.
- **Technologická platforma** - Interakci účastníků systémů otevřené kolaborace zajišťují výpočetní technologie, které jim umožňují provádět v příslušné úkony.
- **Nízké bariéry vstupu a výstupu z kolaborativních systémů** - Veškeré sociotechnické systémy mají určité bariéry pro vstup a výstup participantů. V otevřené kolaboraci jsou tyto bariéry relativně nízké a tím pádem také nároky na zapojení se do spolupráce či její ukončení.
- **Podpora tvorby stálých, ale zároveň flexibilních sociálních struktur** - Funkcí systémů otevřené kolaborace je komunikace mezi participanty, která podporuje vznik sociálních struktur.

3.2. Otevřená kolaborace v prostředí online komunit

Otevřená kolaborace je rozmanitá a do jejího rozsahu můžeme řadit například uživatelská diskuzní fóra, takzvané mailing listy a v neposlední řadě širokou škálu online komunit (Levine a Prietula, 2014). Komunity jsou zdroj znalostí. V online prostředí navíc dochází k tomu, že se účastníci nemusí přímo znát mezi sebou, ale sdílí určitý společný zájem. (Faraj a Majchrzak, 2011)

Zpravidla do otevřené kolaborace nezařazujeme firmy, u kterých většinou produkty či služby nemají potřebný aspekt otevřenosti a také fungují podstatně systematictěji. Zároveň mezi ně neřadíme ani uskupení jako výzkumná konsorcia či další formální uzavřená uskupení. (Levine a Prietula, 2014)

Komunity stimulují například sociální spojení mezi lidmi, podporují kreativitu jednotlivce, ale mohou vybízet také k inovacím. V online komunitách dochází k takzvané znalostní kolaboraci, která zahrnuje sdílení, přenos, akumulaci a také společnou tvorbu znalostí. Základem znalostní kolaborace v online komunitách je poskytování znalostí komunitě, které pak mohou být integrovány se znalostmi ostatních a případně také komunitně modifikovány. Znalostní kolaborace je jedním ze základních elementů udržitelného chodu online komunit a přináší výhody, jak pro jednotlivce, tak i pro komunitu jako celek. (Faraj a Majchrzak, 2011)

Produkty systémů otevřených kolaborací a jejich komunit mohou mít různé formy jako například: referenční díla, videa, software, zdroje zpráv či mapy. Mezi nejvýznamnější patří zejména svobodná encyklopedie Wikipedia a dále pak také odvětví svobodného softwaru s otevřeným zdrojovým kódem. (Forte a Lampe, 2013)

3.3. Communities of Practice

Communities of Practice jsou skupiny lidí, kteří se angažují v procesu kolektivního učení určité domény vědění. Jedná se tak o skupiny se sdíleným zájmem či vášní, které se dané věci věnují a učí se, jak danou věc dělat lépe a to prostřednictvím pravidelných interakcí v rámci komunity. (Wenger-Trayner, 2015). Pojem vytvořili v roce 1991 Jean Lave a Etienne Wenger (Barton a Tusting, 2005).

Communities of Practice mají 3 základní charakteristické rysy:

- **Doména** - Community of Practice není klub, uskupení přátel či síť propojení lidí. Její podoba je odvislá od společné domény zájmu a členství v nich, tak implikuje jistý závazek k dané doméně.
- **Komunita** - Komunita následuje svůj zájem a její členové se angažují v jejích aktivitách či diskuzích, vzájemně si pomáhají a sdílí informace. Budují vztahy, které jim umožňují se od sebe navzájem učit.
- **Praxe** - Community of Practice si vytváří své zdroje v podobě zkušeností, příběhů, nástrojů a cest řešení opakujících se problémů.

(Wenger-Trayner, 2015)

Communities of Practice se dostávají i do prostředí webu, díky kterému nejsou interakce členů komunit limitovány geograficky (Wenger-Trayner, 2015). Web rozšiřuje možnosti těchto komunit a hovoříme o nich jako o takzvaných Virtual Communities of Practice či Online Communities of Practice. Někteří autoři za Community of Practice pokládají právě Wikipedii. Tvrdí to například Austin (2005) nebo O'Sullivan (2009), který ve své knize *Wikipedia: a New Community of Practice?* popisuje také různá další uskupení, která významově ve smyslu Community of Practice působily před Wikipedií, jako například britská Royal Society, Republic of letters nebo The Left Book Club.

3.4. Wikipedie

Wikipedie je mnohojazyčná online encyklopedie, která byla založena v roce 2001 Jimmy Walesem a Larry Sangerem. Je systémem otevřené kolaborace a staví na principu editovatelnosti kýmkoliv bez rozdílu. Za dobu svého vývoje prošla Wikipedie mnoha změnami a její komunita k jejímu fungování vytvořila vlastní pravidla a principy. Wikipedie má v současné době 310 jazykových mutací a k těm největším patří anglická, cebuánská, švédská, německá, francouzská a nizozemská verze (Wikipedia - Wikipedia, 2020).

Kromě toho, je Wikipedie a její komunita dle některých autorů řazena do otevřené kolaborace či Communités of Practice, tak je možné ji dle Reagla (2010) chápat také jako Open Content Community, které se vyznačují těmito aspekty:

- **Otevřenost obsahu** - Poskytuje obsah, který je založen na otevřených licencích.
- **Transparentnost** - Procesy, pravidla a další náležitosti komunity jsou volně k dispozici.
- **Integrita** - Zajišťuje integritu procesů a uživatelských příspěvků.
- **Nediskriminace** - Vyhrazuje se proti diskriminaci proti osobám, skupinám či charakteristikám, které nejsou relevantní k zaměření skupiny.
- **Nevměšování se** - Pokud uživatelé v komunitě nesouhlasí s předchozími třemi body, tak jim licence svobodného obsahu umožňuje obsah převzít a dále jej rozvíjet jinde.

Následující podkapitoly jsou věnovány zásadním aspektům Wikipedie jako jsou její pravidla a podmínky, komunita, licence a problémy. Kvůli tomu, že jedním ze subjektů zkoumaných v rámci této diplomové práce je česká Wikipedie, tak jsou některé části zaměřeny především na tuto jazykovou mutaci. Statě jsou také v některých případech doplněny o reflexe autorů knih o Wikipedii a akademických publikací, které se ovšem dotýkají především původní anglické jazykové verze.

Některé specifické termíny jsou vysvětleny ve slovníčku na konci textu této práce.

3.4.1. Historie Wikipedie

Vývoj a směr Wikipedie nastavila na začátku 21. století encyklopedie Nupedia, která byla skrze firmu Bomis prvním Walesovým dílem ve světě online encyklopedického poznání. Nejednalo se však zdaleka o první projekt tohoto typu. Za předchůdce lze označit například Interpedii z produkce Ricka Gatese, který věřil, že se Interpedia stane referenčním zdrojem ve světě internetu. (Lih, 2009)

Samotná Nupedia se snažila ve své době dostat dvěma principům, kterými byla otevřenost informací a zároveň i jejich vysoká kvalita. Proto měl být obsah Nupedie psán odbornými vědeckými pracovníky a jeho kvalita kontrolována skrze proces podobný peer-review. Náročnost a zdoluhavost tvorby vedly následně k tomu, že za první rok byla na Nupedii přidána pouhá desítka článků. (Lih, 2009)

Aby byla podpořena redakční činnost, tak došlo následně v roce 2001 vytvoření vedlejšího projektu Wikipedie, na kterém byl nasazen kolaborativní systém UseModWiki, který umožňoval editovat články komukoliv. Wikipedie, která oficiálně vznikla 15. ledna 2001, dosahovala již na konci stejného měsíce téměř pět tisíc přístupů denně. Kolaborativní povaha Wikipedie se však nesetkala s pochopením ze strany expertních editorů Nupedie. (Lih, 2009)

V roce svého vzniku převzala Wikipedia také novou licenční politiku GFDL (GNU Free Documentations Licence), která vycházela ze Stallmanovy GNU General Public Licence, která je spjatá s hnutím otevřeného softwaru. V roce 2001 také došlo k rozvoji nejrůznějších jazykových verzí Wikipedie. Mezi prvními tak již v květnu roku 2001 byla například katalánská, čínská, japonská a německá jazyková verze. (Lih, 2009)

Pro kontext je vhodné doplnit, že česká verze Wikipedie byla spuštěna v květnu roku 2002. Prvním správcem české verze byl český esperantista Miroslav Malovec. Druhým se stal pak Vít Zvánovec v březnu roku 2004. (Wikipedie - Česká Wikipedie, 2020)

Postupem doby přestal být využíván systém UseModWiki dostačující pro provoz Wikipedie. Byl proto osloven německý programátor Magnus Manske, který následně vytvořil systém MediaWiki. Ten byl již pokročilejší a kromě zobrazování rozdílů (takzvané diffs), tak přinesl také jmenné prostory, které jsou pro Wikipedii charakteristické dodnes. Kvůli rostoucímu počtu článků, který již za první rok fungování Wikipedie dostal k číslu 20 000, se v roce 2003 Manske se svými kolegy zabývat také rozšířením hardwarové infrastruktury. (Lih, 2009)

V roce 2003 dosahuje anglické Wikipedie prvních 100 tisíc článků a byla založena zastřešující organizace Wikimedia Foundation. Do Wikipedie také přibyla možnost využití zápisu matematických vzorců ve formátu TeX. V roce 2005 dosahuje se anglická Wikipedie stává nejpobulárnější referenční stránkou na Webu dle hodnocení Hitwise. Zároveň se objevují první větší problémy s vandalismem a v reakci na něj dochází k vytvoření funkce Checkuser sloužící pro kontrolu IP adres, ze kterých se uživatel připojuje. Uvedena je také možnost částečného zamykání stránek. (Wikipedia - History of Wikipedia, 2020)

V roce 2008 bylo již na Wikipedii přes 10 milionů článků a čtvrtinu z nich tvořila anglická Wikipedie. V roce 2012 došlo k představení projektu Wikidata. Tento projekt byl částečně financován také společností Google. Ve stejném roce už měla anglická Wikipedie přes 4 miliony článků a dle Alexa Rank se jednalo v listopadu roku 2012 o šestou nejpobulárnější stránku na internetu. Rok 2013 pak přinesl VisualEditor, díky kterému není potřeba pracovat s editačními značkami Wikipedie. (Wikipedia - History of Wikipedia, 2020)

V roce 2015 se Wikipedia dostává, dle Alexa Rank, na sedmé místo. Ve stejném roce dosahuje zhruba deseti miliard navštívených stránek a zároveň vzniká kontroverzní projekt Print Wikipedia, kdy byla internetová podoba anglické Wikipedie vytištěna v podobě 7473 svazků. (Wikipedia - History of Wikipedia, 2020)

V roce 2016 se dostává Wikipedie opětovně na pozici šesté nejpobulárnější stránky dle Alexa Rank a ve stejném roce dochází ke změně vizuálního stylu mobilní aplikace. V následujícím roce se popularita Wikipedie, dle Alexa Rank, ještě o jeden stupeň zvedla

a umístila se tak na pátém místě. Rok 2017 znamenal také blokaci veškerých jazykových verzí Wikipedie v Turecku. (Wikipedia - History of Wikipedia, 2020)

V roce 2018 si Wikipedie udržela dle Alexa Rank svou pozici. V roce 2019 se však posouvá na sedmou pozici. Zároveň dochází v tomto roce k blokaci veškerých jazykových verzí Wikipedie v Číně. (Wikipedia - History of Wikipedia, 2020)

3.4.2. Pozice ve světě internetu

Wikimedia disponuje vlastními statistikami WikiStats, ve kterých je možné sledovat různé ukazatele související s návštěvností a činností přispěvatelů obsahu. K červnu 2020 je ve všech projektech nadace Wikimedia přes 418 milionů stránek, přičemž necelých 164 milionů z nich je tvořeno stránkami ve vedlejších jmenných prostorech, které neobsahují přímo články pro čtenáře (například takzvané talk pages, ve kterých s k příslušným stránkám vedou diskuze). (Wikimedia Statistics, 2020)

Anglická Wikipedie měla k červnu 2020 přes 6 milionů obsahových stránek a přes 33 milionů stránek v dalších jmenných prostorech. Většina stránek byla vytvořena přihlášenými uživateli (téměř 33 milionů). Anonymními uživateli bylo založeno pouze 644 tisíc stránek. Přes 5 milionů stránek je pak vytvořeno pomocí botů. (Wikimedia Statistics, 2020)

Návštěvnost anglické Wikipedie se pohybuje za poslední dva roky v rozmezí června 2018 a června 2019 mezi 8 a 12 miliardami přístupů měsíčně a dominuje přístup skrze počítač. Ten je následován přístupem z mobilního webu. Přístupy z mobilní aplikace jsou oproti předchozím dvěma přístupům značně nízko. (Wikimedia Statistics, 2020)

Z hlediska editorů má k červnu roku 2020 anglická Wikipedie přes 138 tisíc registrovaných a přes 280 tisíc anonymních editorů a ve stejném měsíci bylo provedeno přes 5 milionů úprav. (Wikimedia Statistics, 2020)

Z pohledu na statistiky české Wikipedie vyplývá, že některé hodnoty ukazatelů jsou podobné, ale samozřejmě s přihlédnutím k podstatně menší velikosti české Wikipedie. Česká Wikipedie má k červnu 2020 přes 980 tisíc stránek, z čehož obsahových je 457 tisíc. (Wikimedia Statistics, 2020)

I zde byla většina stránek (přes 878 tisíc) vytvořena přihlášenými uživateli. Necelých 55 tisíc stránek pak tvoří boti. Přes 47 tisíc stránek vytvořili anonymní uživatelé. (Wikimedia Statistics, 2020)

Měsíční návštěvnost se za poslední dva roky mezi červnem 2018 a červnem 2020 pohybovala mezi 78 a necelými 132 miliony přístupů. Mezi přístupy dominuje desktop a dále pak je mobilní web. Dedikovaná mobilní aplikace přístupy příliš nepřináší. (Wikimedia Statistics, 2020)

V červnu 2020 měla česká Wikipedie téměř 2,5 tisíce registrovaných a necelé 4 tisíce anonymních editorů a za červen 2020 bylo provedeno přibližně 197 tisíc úprav. (Wikimedia Statistics, 2020)

V neposlední řadě ukazuje metrika Alexa Rank, že Wikipedia.org dosahuje k 14. 6. 2020 14. místa v seznamu top stránek světa. Alexa rank také uvádí, že na Wikipedii vede téměř 1,2 milionů zpětných odkazů a přes 70 procent návštěv pochází z vyhledávání. V lokalizovaném českém seznamu je pak Wikipedie na desátém místě. (Alexa Rank, 2020)

3.4.3. Licenční politika Wikipedie

Wikipedie dříve využívala licenční podmínky GNU Free Documentation Licence (GFDL). V současnosti však využívá licenční podmínky Creative Commons Uveďte autora - Zachovejte licenci 3.0 (BY-SA 3.0). (Wikipedie - Autorské právo, 2020)

GFDL je v současnosti publikována ve verzi 1.3 z roku 2008. Licence se vztahuje na díla, jež držitel copyrightu označil jako distribuovatelná pod touto licencí. To se dotýká manuálů a dalších děl a to bez rozdílu paměťových médií, na kterých je příslušné dílo zapsáno. Licence je typem takzvaného copyleftu, který umožňuje tvořit odvozeniny děl, která ovšem musí podléhat stejné svobodě šíření jako díla původní. Licence umožňuje doslovné i modifikované kopie a to ať už pro komerční nebo nekomerční využití. (GNU, 2008)

Nyní využívaná licence BY-SA 3.0 umožňuje dílo sdílet nebo upravit. Sdílením se v rámci licence myslí jeho rozmnožování či distribuce prostřednictvím libovolného média bez ohledu na formát. Úprava díla pak znamená remixování nebo změnu původního díla. Upravené dílo je využitelné pro všechny účely a je možné jej využít i komerčně. Při šíření či úpravě je však nutné vždy uvést původ díla společně s odkazem na licenci a případnými provedenými změnami. I v této licenci je v případě změn a úprav nutné zachovat licenci a pozměněná díla vydávat v rámci stejné licence, jakou má i původní dílo. Není také dovoleno právně či technicky omezovat ostatní v rámci možností této licence. (Creative Commons, 2020)

3.4.4. Pravidla fungování Wikipedie

3.4.4.1. 5 základních pilířů fungování Wikipedie

Základem je v rámci české i původní anglické Wikipedie 5 pilířů, o které se Wikipedie opírá. Pilíře ve své podstatě shrnují pravidla a směrnice Wikipedie. Jedná se o:

- Wikipedie je encyklopedie
- Wikipedie se drží zásad nezaujatého úhlu pohledu
- Wikipedie je svobodné dílo
- Na Wikipedii existuje kodex slušného chování
- Pravidla nemají na wikipedii fixní podobu

První pilíř definuje Wikipedii jako skutečnou encyklopedii kloubící prvky různých běžných a specializovaných encyklopedií a zároveň předkládá některá ze základních pravidel jako ověřitelnost informací nebo to, že Wikipedie není místem vlastního výzkumu. (Wikipedie - Pět pilířů, 2020)

Druhý pilíř se zaměřuje na nezaujatost prezentovaných informací a objektivitu sdělení, která může být prezentována například představení různých pohledů na stejné téma. Zároveň zdůrazňuje pilíř opětovně ověřitelnost a formy řešení sporů. (Wikipedie - Pět pilířů, 2020)

Třetí pilíř zakotvuje svobodu a možnost vylepšení a upravování Wikipedie kýmkoliv a také licenční podmínky GFDL a Creative Commons. Zároveň říká, že uživatelé nemají vkládat do Wikipedie obsah porušující autorské právo. (Wikipedie - Pět pilířů, 2020)

Čtvrtý pilíř se věnuje kolegialitě a respektu mezi wikipedisty a vyzývá ke zdvořilosti. Uživatelé by se rovněž měli vyhýbat osobním útokům a měli by hledat společný konsenzus. (Wikipedie - Pět pilířů, 2020)

Pátý pilíř naráží na dynamiku Wikipedie s ohledem na pravidla. Pravidla nejsou neměnná s výjimkou pěti pilířů wikipedické filosofie. Nabádá taktéž uživatele k editaci s odvahou. (Wikipedie - Pět pilířů, 2020)

3.4.4.2. Pravidla a doporučení

Pravidla Wikipedie podporují spolupráci a prostředí. Mají různou důležitost a dělí se na pravidla závazná a doporučení. Některá další pravidla se mohou nacházet ve stádiu hlasování či návrhu. V neposlední řadě Wikipedie archivuje také pravidla neschválená. (Wikipedie - Pravidlo Wikipedie, 2020)

Závazná pravidla odráží základní principy fungování Wikipedie a jsou znakem dosaženého konsenzu napříč komunitou. Mají svou váhu a zpravidla nepodléhají výjimkám. Zároveň je obsah závazných pravidel možné i vynucovat (Wikipedie - Pravidlo Wikipedie, 2020). V současné chvíli (k datu 16. 6. 2020) se v kategorii závazných pravidel nachází 14 článků. Dotýkají se například blokování, pravopisu, revertování příspěvků, arbitráže či neuzjatého úhlu pohledu. (Wikipedie - Kategorie závazných pravidel, 2020)

Doporučení oproti závazným pravidlům nejsou povinná a jejich nedodržení tak nemusí vést k trestání uživatelů. Jsou především souborem principů, které mohou být užitečnými a podpůrnými prvky v rámci psaní a fungování Wikipedie. (Wikipedie - Pravidlo Wikipedie, 2020)

Kategorie doporučení obsahuje k dnešnímu datu (16. 6. 2020) 64 článků s doporučeními. Doporučení postihují mnoho rozmanitých segmentů, které dotýkají, jak vlastní činnosti na wikipedii, tak i doporučení, která mají administrativní charakter. (Wikipedie - Kategorie doporučení, 2020)

V následujících podkapitolách předkládám přehledový pohled na obsah závazných pravidel a doporučení. S ohledem na motiv výzkumné části, která se dotýká kolaborace

a koexistence mezi Sociologickou encyklopedií a Wikipedií, se soustředí tyto části zejména na prvky související s využitím zdrojů při psaní Wikipedie a komunitu.

3.4.4.3. *Výňatky z pravidel Wikipedie*

Na Wikipedii lze blokovat uživatele. To je umožněno například v souvislosti s bojem proti vandalizování jejího obsahu, řešení nepřijatelných uživatelských jmen či pokud automatizovaní boti nevykonávají svou práci na Wikipedii dle očekávání. Blokování je doménou správců. (Wikipedie - blokování, 2020)

Pravidla také deklarují, že Wikipedie není slovníkem a neslouží k publikaci originálních myšlenek. Zároveň Wikipedie není nástrojem propagandy, názorů, sebepropagace či reklamy (produktové články musí být psané nezaujatě). Zároveň zmiňuje Wikipedie zmiňuje, že: *“Lidé zabývající se propagací třeba i nekomerčních záležitostí a událostí by k tomu měli využít jiného fóra.”* Wikipedie taktéž není sbírkou odkazů, blogem, sbírkou spekulativních neověřitelných myšlenek, učebnicí či uskupením nahodilých informací. Ačkoliv Wikipedie není cenzurována, tak může dojít k odstranění nevhodného obsahu, jako jsou například nerelevantní odkazy. (Wikipedie - Co Wikipedie není, 2020)

Vyžadován je také nezaujatý úhel pohledu, aby bylo zajištěno, že články postihují, jak názory většiny, tak i názory doplňující. Tyto informace by měly pocházet z důvěryhodných zdrojů. (Wikipedie - Nezaujatý úhel pohledu, 2020)

Důležitou roli hraje na Wikipedii ověřitelnost. Toto pravidlo vyžaduje, aby informace a fakta prezentovaná na Wikipedii byla ověřitelná na základě důvěryhodných a legitimních zdrojů. Informace, které vzbuzují pochybnosti a nejsou opatřeny citací, tak mohou být z článku smazány. Ověřitelnost informací ovšem neimplikuje jejich pravdivost. (Wikipedie - Ověřitelnost, 2020)

S ověřitelností je spojená i dostupnost zdroje. Pokud je zdroj dostupný volně a v elektronické podobě, může si čtenář Wikipedie v případě potřeby informace jednoduše ověřit. Není ovšem pravidlem, že všechny využívané zdroje musí tyto aspekty splňovat. K tomu se ve svém výzkumu vyjadřuje například Harder a kolektiv (2015), kteří se rozhodli aspekt přístupnosti posoudit na vzorku 5000 nejnavštěvovanějších článků anglické Wikipedie v rámci jednoho roku. Skrze zkoumání praktické dostupnosti dochází k tomu, že pouze 12,8 % referencí z časopisů z celkového počtu 41 244 je skutečně volně přístupných (autoři za otevřené časopisy v referencích chápali i repozitáře ArXiv a PubMed Central) a z 14 081 referencí s odkazem Google Books se ukazuje pouze 12,4 % plně dostupných a 71 % z nich je dostupných částečně.

Aby bylo zamezeno takzvaných editačním válkám, tak prosazuje Wikipedie pravidlo tří revertů (vrácení změn provedených na stránce). Podle tohoto pravidla by neměla být žádná stránka uživatelem revertována za jeden den více než třikrát. Po čtvrtém revertu může být uživatel na jeden den zablokován. Zároveň se toto pravidlo nevztahuje na zjevný vandalismus. Jako pravidlo může být tak dodržování této praktiky vymáháno. Někteří uživatelé ovšem toto pravidlo nemusí vůbec znát a je třeba je o něm informovat. Opakovaně revertovaná stránka může být také například uzamčena editorem. Jako metoda šíření povědomí může sloužit i informování uživatele o třetím provedeném revertu. (Wikipedie - Pravidlo tří revertů, 2020)

Na Wikipedii by se také nesmí objevovat vlastní výzkum. To znamená nepublikované teoretické konstrukty, argumenty, myšlenky nebo nepublikované analýzy a další. Společně s nezaujatým úhlem pohledu a ověřitelností tvoří tři základní požadavky na tvorbu článků na Wikipedii. (Wikipedie - Žádný vlastní výzkum, 2020)

Z hlediska využití zdrojů deklaruje Wikipedie, že: *“Články Wikipedie se mají opírat především o uveřejněné spolehlivé sekundární zdroje a v menší míře o terciární zdroje.”* (Wikipedie - Žádný vlastní výzkum, 2020)

3.4.4.4. Výňatky z doporučení Wikipedie

K článkům na Wikipedii lze přidávat doplňující odkazy, které stojí v člancích mimo běžný citační aparát. Mohou odkazovat na weby a další internetové zdroje mimo Wikipedii. Externí odkazy je vhodné volit s ohledem na aspekty přístupnosti a vhodnosti. Doporučuje se odkazovat zejména na oficiální stránky, texty děl, externí zdroje s různými úhly pohledu či geografické souřadnice. Dále pak také recenze uměleckých děl, fanouškovské weby, oficiální stránky na sociálních sítích, internetové rozcestníky nebo seznamy bibliografií. Problematické jsou odkazy, které slouží ke komerčním účelům. Reklama formou externích odkazů je tak dle doporučení nevyhovující. To se týká i odkazů vedoucích na prodejní weby, odkazy vedoucích k výrobcům, dodavatelům či zákazníkům a v neposlední řadě také affiliate marketing. Zároveň se považuje za nevhodné přidávání odkazů s velkou frekvencí. Repetitivní přidávání nevyhovujících externích odkazů může být komunitou vyhodnoceno jako vandalismus a vést buď k blokaci wikipedisty nebo zakázání konkrétního odkazu v rámci Wikipedie. (Wikipedie - Externí odkazy, 2020)

Základním rozhodovacím elementem Wikipedie je konsenzus. Konsenzus v rámci Wikipedie funguje už na úrovni samotných editací, kdy má kdokoliv možnost cokoliv změnit či přepsat. Komunita může na tyto změny dle uvážení reagovat. V případě, že se změna nesetká s explicitním komentářem i přesto, že byla formálně zobrazena komunitě, tak se taková situace považuje za konsenzus. Pokud ke konsenzu nedojde, tak se využívá vyjednávání a argumentace. V případě potřeby lze také k řešení problému přizvat zkušené a nezávislé editory. (Wikipedie - Konsenzus, 2020)

Doporučení se věnují také zdrojování. Zdroje je nutno uvádět zejména s ohledem na citační etiku, zákony a autorská práva. Zároveň je tím umožněno následné ověření informací a čtenáři článku mohou také díky referencím získat přístup k dalším informacím. Zdroje je vhodné uvádět zejména k názorům, doslovným citacím, statistických údajů či negativním informacím o osobách, skupinách a organizacích. (Wikipedie - Uvádění zdrojů, 2020)

3.4.5. Komunita Wikipedie

Komunita Wikipedie je rozmanitá a přínosnost jednotlivých uživatelů není vždy na stejné úrovni. Uživatel má právo si zvolit, zda se do spolupráce zapojí, nebo bude pouze využívat obsah. I přesto ovšem dokáže Wikipedie fungovat a aktivním editorům ulehčuje práci i absence formálního manažerského dohledu (Shirky, 2009). K červnu roku 2020 bylo na anglické Wikipedii například necelých 139 000 registrovaných uživatelů, ale z toho bylo aktivních necelých 42 000. Nejvíce pak bylo aktivních uživatelů z řad anonymů, kterých bylo 281 000. Podobně na české Wikipedii bylo ke stejnému měsíci necelých 2500 registrovaných editorů a z toho aktivních pouze 806. I zde bylo nejvíce anonymních nepřihlášených editorů, kterých bylo téměř 3900.

Komunita je tedy volná a celosvětová. Sdružuje uživatele, kteří se obvykle navzájem neznají. Uživatelé jsou zpravidla anonymní a editace jsou tak značeny jejich IP adresou nebo, pokud jsou přihlášení, tak zvolenou přezdívkou. Někteří wikipedisté pak také dobrovolně vystupují pod svým občanským jménem, které si zvolí místo přezdívky či jej uvedou na své stránce uživatele. Anonymita oprostuje wikipedickou komunitu od vzájemného hodnocení na základě kvalifikace získané v reálném světě a současně s tím odpadají také nutnost přizpůsobovat styl komunikace s ostatními uživateli na základě jejich postavení v reálném světě. (O'Sullivan, 2009)

S fungováním wikipedické komunity je spjata také pružnost její reakce na změny v reálném světě, kdy je možné upravit takřka cokoliv a kdykoliv. Články k aktuálním událostem se tak mohou objevit velmi brzy. Shirky (2009) zmiňuje příklad článku o bombovém útoku v Londýně, který se na anglické Wikipedii objevil minuty po události a během prvních několika hodin obdržel tisíce editací. Obdobně, pak základ článku, v podobě pahýlu o teroristických útocích v Paříži z 13. a 14. listopadu 2015, se na anglické Wikipedii objevil již 21:23 a do půlnoci získal několik stovek úprav. (Wikipedia - Historie revizí článku November 2015 Paris attacks, 2020)

Wikipedisté se organizují ve formálních i neformálních skupinách. Jedním z měřítek je obsah, který by měl být do Wikipedie zahrnut, který dělí wikipedisty na inkluzionisty a exkluzionisty. Inkluzionisté věří, že by měla Wikipedie překonat limity klasických encyklopedií a pokrýt co nejvíce témat. Exkluzionisté jsou naopak pro aplikaci kritérií hodnotících přínosnost a vhodnost popisovaného tématu. (Jemielniak, 2014)

Mezi další myšlenkové skupiny, do kterých wikipedisté mohou spadat, jsou pak delecionisté, inkrementalisté, imediatisté a eventualisté. Delecionisté operují s myšlenkou, že článek nesplňující příslušná pravidla by měl být z Wikipedie smazán (Wikipedie - Delecionismus, 2020). Inkrementalisté uznávají myšlenku toho, že s postupným rozvoje Wikipedie se i témata, která byla chápána jako nevýznamná, významnými stanou (Wikipedie - Inkrementalismus, 2020). Imediatisté se soustředí na kvalitu Wikipedie v daném čase a prosazují okamžitou opravu chyb ve článcích, aby nedošlo k narušení kvality obsahu Wikipedie (Wikipedie - Imediatismus, 2020). Naproti tomu eventualisté se soustředí na hodnotu Wikipedie v budoucnu a nevdají, jim pokud má článek své nedostatky, protože věří, že v budoucnu dojde k jejich opravě. (Wikipedie - Eventualismus, 2020)

Formálně jsou pak uživatelé řazeni do uživatelských skupin, které souvisí s možnostmi editace či výkonem specifických rolí v rámci komunity. Při tomto popisu se soustředím na role definované v české Wikipedii. V nejširším pojetí se uživatelé dělí na registrované a neregistrované uživatele. Čerstvě registrovaným uživatelům a neregistrovaným uživatelům není umožněno editovat polozamčené stránky. V případě, že dosáhne staří účtu uživatele 4 dnů a bylo provedeno minimálně 10 libovolných editací, tak je uživateli přidělena skupina schváleného uživatele, který už může editovat i polozamčené stránky. (Wikipedie - schválení uživatelé, 2020)

Nadstavbou je skupina prověřených uživatelů, kteří se vyznačují bezproblémovostí své tvorby a editací. Tito uživatelé ulehčují práci správcům a patrolářům, kteří kontrolují provedené změny, protože se změny prověřených uživatelů v seznamu zobrazí změny jako automaticky prověřené. (Wikipedie - prověření uživatelé, 2020)

Kontrolní složku zajišťují patroláři a revertéři. Tyto skupiny uživatelů chrání obsah před vandalismem a pomáhají začínajícím uživatelům s prací na Wikipedii. Pracují zejména s přehledem posledních provedených úprav a seznamem nově založených článků, které jim pomáhají s přehledem o aktuální činnosti editorů. Revertéři mají navíc k dispozici funkci rychlého revertu, kterou mohou vyrušit libovolnou poslední editaci. (Wikipedie - Patroláři a revertéři, 2020)

Důležitou roli v údržbě Wikipedie hrají zvolení správci, kteří jsou v pohledu komunity považováni za zkušené a důvěryhodné uživatele. Starají se například o vyhodnocování konsenzu, diskuzí o smazání a případně také mohou kontrolovat nově změny, bojovat s vandalismem a pomáhat uživatelům. Správci disponují rozšířenými funkcemi, které jim umožňují například zamykat stránky, mazat stránky, vracet změny či blokovat a odblokovávat uživatele. (Wikipedie - Správci, 2020)

Technickými právy pak na Wikipedii disponují takzvaní byrokraté, kteří mohou operovat s přidělováním a odebíráním uživatelských skupin jednotlivým uživatelům. Mohou tak například uživatele povýšit do statusu správce či byrokrata, nebo přidělit či odebrat stav schváleného uživatele. (Wikipedie - Byrokraté, 2020)

Zvláštní skupinu tvoří revizoři, kteří mají práva, která jim umožňují využít speciální rozhraní a zjistit tak například IP adresu, ze které se uživatel přihlašuje či zjistit, kdo všechno danou IP adresu využívá. (Wikipedie - Revizoři, 2020)

Další úlohy hrají v systému také tyto skupiny uživatelů:

- Správci rozhraní
- TransWiki importéři
- Importéři
- Globální importéři
- Zakladatelé účtů

3.4.6. Tvorba obsahu

Vývoj článků a jejich kvality není na Wikipedii přímočarým procesem, který by měl svůj přesný začátek a konec. Článek je procesem, nikoliv produktem a stává se lepším, pokud přínosné editace převyšují editace nevhodné (Shirky, 2009). Zároveň je jejich tvorba kolektivní a pružná a autoři by neměli počítat se stálou existencí jimi přidáných částí, nebo si snad dokonce nárokovat autorství (Jemielniak, 2014). Zároveň by měly být nově zakládáné články encyklopedicky významné. Encyklopedická významnost se odvíjí od toho, zdali je téma dostatečně zpracováno věrohodnými a nezávislými informačními zdroji (Wikipedie - Encyklopedická významnost, 2020)

Některé články mohou začít jako takzvané pahýly. Ty jsou obvykle velmi krátké a trpí nedostatkem podstatných faktických informací a s tím spojených referencí (Wikipedie - Pahýl, 2020). Pahýly pak následně čekají na rozšíření dalšími editory a k jejich identifikaci v systému pomáhá označení stejnojmennou šablonou, kterou je možné je při vyhledávání filtrovat (Wikipedie - Pahýl, 2020). Kromě toho je těmto článkům věnována na české Wikipedii i vlastní kategorie.

Pahýly mohou být i zdrojem inspirace k výběru tématu, které by bylo vhodné dále rozvinout. Obdobnou roli mohou mít červené hypertextové odkazy v jednotlivých článcích, které signalizující, že článek pod příslušným odkazem nebyl dosud založen (Wikipedie - Červené odkazy, 2020).

Červené odkazy mohou být přítomny v kategorii chybějících článků na stránkách oborových portálů a na české Wikipedii existuje také projekt Požadované články, který poskytuje seznamy nejen chybějících článků, ale i žádaných fotografií a obrázků. (Wikipedie - Požadované články, 2020)

Kvalitu a dostatečné zpracování může u článků signalizovat jejich zařazení do kategorie dobrých či nejlepších článků. Tyto typy článků existující jak na české, tak i na anglické

Wikipedii a pro obě kategorie jsou definovány patřičné kvalitativní nároky, které článek musí splňovat. Mezi základní hodnotící kritéria patří nezájatost, významnost a ověřitelnost poznatků, které tyto články obsahují. Dílčí hodnotící prvky jsou pak kvalita výkladu, stabilita (článek by neměl být předmětem sporů a editačních válek), korektnost podaných informací, proporce článku spjatá s obsahem důležitých informací a aspektů tématu, délka a obsah úvodu, práce s interními a externími odkazy a vhodné využití svobodně licencovaných doprovodných vizuálních materiálů. Požadavky jsou kladeny v neposlední řadě na formální náležitosti jako je gramatika, slohové zpracování, typografie a přístupnost. Některé nároky na jednotlivé aspekty se pro nejlepší a dobré články zpravidla liší. V českém prostředí se nejlepším a dobrým článkům věnuje projekt Kvalita (Wikipedie - WikiProjekt Kvalita/Kritéria, 2020)

3.4.7. Problémy Wikipedie

Ačkoliv mnoho uživatelů přispívá do systému s cílem ho podpořit, mohou se najít i tací, kteří chtějí systém úmyslně poškodit. Takovému jednání se v rámci Wikipedie říká vandalismus. Může mít různé podoby jako například vkládání nadávek či nemravných materiálů, mazání stránek nebo jejich přesuny, vkládání nerelevantních externích odkazů a vkládání klamavých informací do textu. V neposlední řadě mohou vandalismu sloužit i automatizováni boti (takzvaný VandalBot). Za vandalismus by se ovšem neměly považovat například pokusy nových uživatelů a další úpravy, které byly provedeny s dobrým záměrem. Boji s vandalismem pomáhá správčům funkce zamykání stránek. (Wikipedie - Vandalismus, 2020)

S tím souvisí i problém rovnosti a otevřenosti Wikipedie pro každého a to přesto, že se Wikipedie nesnaží své uživatele zpravidla limovat, pokud to není opravdu nutné. Podle Shirkyho (2009) může být v rozporu s otevřeností systému právě zmíněné zamykání stránek, které je ovšem reflexí wikipedické filosofie, která prosazuje technologická řešení v případě, že daný problém není schopna řešit samotná komunita. S tím je spojena i role správců, kterým tato funkce náleží a ačkoliv Wikipedie nemá vlastní formální hierarchii, tak jejich pozice může být vnímána jako nadřazená proti ostatním uživatelům (O'Sullivan, 2009). Správcem se však může stát kdokoli, kdo je důvěryhodný a prokáže potřebné atributy (Jemielniak, 2014).

Před hrozbou vnímání správců v tomto duchu se vyjádřil v roce 2003 i sám zakladatel Jimmy Wales:

*"I just wanted to say that becoming a sysop is *not a big deal*.
I think perhaps I'll go through semi-willy-nilly and make a bunch of people who have been around for awhile sysops. i want to dispel the aura of "authority" around the position. It's merely a technical matter that the powers given to sysops are not given out to everyone. I don't like that there's the apparent feeling here that being granted sysop status is a really special thing."* (Wales, 2003)

Oblastí problémů může být i genderová nevyváženost. Proffitt (2018) ve své tvorbě popisuje (s ohledem na datum vzniku příspěvku), že anglická Wikipedie má většinu mužských editorů a že pouze 17 procent článků se dotýká žen. Tomuto zkoumání se věnoval i Wanger se svými kolegy (2015), kteří se zabývali genderovou nerovností ve člancích 6 jazykových mutací Wikipedie s ohledem na pokrytí významných osobností, struktury, lexikálních aspektů a viditelnosti. Z hlediska zastoupení jejich výsledky prezentují, že proporčně jsou obě pohlaví zastoupena zpravidla ve stejné míře a obdobnou nevyváženost nenachází ani ve viditelnosti článků. Dochází však k tomu, že články dotýkající se mužů jsou častěji propojeny s dalšími články mužů nežli žen. Naopak články o ženách jsou, dle jejich zjištění více napojeny na články o mužích. Zjišťují také, že jsou ženy v rámci článků na Wikipedii popisovány jinými vyjadřovacími prostředky.

Dlouhým předmětem diskuzí byla také kvalita obsahu Wikipedie, které se věnovalo mnoho výzkumů. Již několik let po založení Wikipedie v roce 2005 Giles realizoval výzkum srovnávající proti sobě Wikipedii a encyklopedii Britannica a jejich obsah dotýkající se vědy. Rozdíly v přesnosti 42 zvolených hesel nebyly ovšem velké. Zatímco článek z Wikipedie obsahoval v průměru 4 nejasnosti, článek z Britannica měl v průměru 3. Reavley a kolektiv (2012) se zabývali zkoumáním kvality informací 10 témat z oblasti duševního zdraví na Wikipedii v komparaci s dalšími webovými zdroji, encyklopedií Britannica a učebnicí. Autoři zmiňují, že obecně byla kvalita článků dotýkajících se témat jako deprese a schizofrenie na

Wikipedii stejně tak dobrá či i lepší než informace v centrálně kontrolovaných webech, encyklopedii Britannica a učebnici psychiatrie.

3.5. Sesterské projekty Wikipedie

Za dobu fungování Wikipedie se portfolio projektů značně rozrostlo. Kromě Wikipedie, tak v současné době existuje také:

- **Wikislovník** - Otevřený mnohojazyčný slovník opatřený definicemi, výslovnostmi a také etymologií slov. V českém prostředí byl poprvé spuštěn v roce 2004.
- **Wikicitáty** - Shromažďují citáty a přísloví s původem v různých jazycích.
- **Wikiknihy** - Shromažďují a šíří otevřené materiály, manuály, učebnice, knihy a další textové informační zdroje v českém jazyce.
- **WikiZdroje** - Agregují díla, která nepodléhají autorskému právu, nebo která jsou zveřejněna v rámci svobodné licence.
- **Wikimedia Commons** - Úložiště souborů s multimediálním obsahem.
- **WikiDruhy** - Souhrnný katalog přírodních druhů s volným přístupem.
- **WikiZprávy** - Otevřené zpravodajství, které by mělo poskytovat prostředí pro místní novináře a pomáhat jim s orientací v aktualitách.
- **Wikiverzita** - Poskytuje možnost se vzdělávat v různorodých tématech a to skrze vlastní tvorbu. Wikiverzita také podporuje vlastní výzkum.
- **Wikicesty** - Projekt poskytuje například tipy na výlety či podstatné informace o různých destinacích.
- **Wikimedia Inkubátor** - Inkubátor slouží k organizaci, psaní a testování nových jazykových verzí ostatních projektů Wikimedia jako například Wikipedie, Wikiknihy či Wikizprávy.
- **Wikidata** - Databáze strukturovaných dat, která slouží jako podpora projektů Wikipedie a dalších.
- **Meta-wiki** - Web sloužící ke koordinaci, dokumentaci, plánování nebo analýzám projektů nadace Wikimedia.

3.6. Další projekty otevřené kolaborace

3.6.1. GitHub

GitHub vznikl v roce 2008 a jedná se o službu pro hostování Gitových repozitářů, která umožňuje spolupráci mezi vývojáři software. Poskytuje grafické rozhraní, podporuje kontrolu přístupu a má nástroje pro správu úkolů. Důležitou funkcionalitu tvoří takzvaný forking, který umožňuje vytvoření kopie určitého repozitáře dalšími uživateli, díky čemuž mohou i cizí uživatelé provádět projektové změny a úpravy, na které například v rámci původního repozitáře nemají práva. (TechCrunch, 2012)

Repozitáře jsou úložištěm příslušných projektových souborů. Každý repozitář disponuje zároveň také vlastním wiki systémem, ve kterém je možné vést projektovou dokumentaci (jako například pokyny k používání či klíčové principy daného projektu. (GitHub, 2020)

Sdílené prostředí GitHubu se dostalo i do povědomí federální vlády USA, která využívá takzvaného social codingu při budování webových stránek či platform s otevřenými daty. Interně vytvořený kód spravovaný a aktualizovaný v rámci GitHubu přináší menší závislost na poskytovatelích a kontraktorech a na vylepšování kódu se tak mohou podílet externí vývojáři, kteří ho mohou zároveň také využívat. (Mergel, 2015)

3.6.2. OpenStreetMaps

OpenStreetMap je komunitní mapový projekt, který mapuje a udržuje geografická data reprezentující například cesty, silnice, restaurace a další. Důležitá je geografická znalost míst jejích lokálních obyvatel, kteří pak na základě leteckých snímků, GPS a dalších technologií pomáhají kontrolovat a zlepšovat aktuálnost vytvářené mapy. Do kooperace se zapojuje jak laická veřejnost, tak i profesionálové. Projekt produkuje otevřená data, která lze dále použít, pokud je uvedeno autorství. (OpenStreetMap, 2020)

O projekt se stará nezisková organizace The OpenStreetMap Foundation, která působí jako právní zaštitění, dohlíží nad počítačovými servery, zprostředkovává nástroje fundraisingu či organizuje konference a podporuje komunikaci napříč pracovními skupinami. (OpenStreetMap blog, 2020)

Mapy jsou volně využitelné pro komerční i nekomerční využití. V minulosti začal využívat mapové služby OpenStreetMap například jeden ze sesterských projektů Wikipedie Wikivoyage (OpenStreetMap Wiki, 2020) či designérská komunita Knights Lab, kde je mapa využitelná jako podklad u storytellingového nástroje StoryMap.

V roce 2013 realizovali Budhathoki a Haythorntwaite výzkum, ve kterém se snažili zjistit motivaci přispěvatelů OpenStreetMap. Autoři skrze dotazník zjistili, že mezi přispěvateli dominuje motivace v podobě potřeby komunity pro úspěch projektu a motivací byly také cíle projektu a altruismus.

4. Kolaborace odborné sféry a Wikipedie

Mimo separátní fungování obou zkoumaných sfér se ovšem ukazuje, že tendence kolaborace mezi oběma segmenty již v určitých formách existují. Ve velké míře jsou projekty spjaté se vzdělávacím potenciálem, který Wikipedia a její programy pro studenty a učitele nabízí. Dochází ovšem i k přímému zapojení výzkumníků do činnosti na Wikipedii a svou roli a postavení zaujímají vůči Wikipedii také akademické knihovny. V neposlední řadě je pak Wikipedie sama také předmětem vědeckého zkoumání.

4.1. Studenti vysokých škol a Wikipedie

4.1.1. Zahraniční prostředí anglické Wikipedie

Na anglické Wikipedii vznikají různé různé projekty, z nichž některé cílí na akademické prostředí. Pro zlepšení článků o univerzitách vznikl na anglické Wikipedii projekt Higher Education, který si klade za cíl zejména standardizaci struktury a obsahu článků o těchto institucích, dále pak reprezentaci zájmů univerzit a zajištění konzistence článků s pěti pilíři Wikipedie s tím, že by tyto články měly sloužit jako centrální zdroj informací o vysokoškolských institucích. V neposlední řadě by mělo také dojít ke zlepšení článků, čímž se mohou dostat mezi takzvané Featured Articles (v české Wikipedii je tato kategorie známá jako Nejlepší články). (Wikipedia - WikiProject Higher education, 2020)

Známejším je pak projekt Wikipedia Education Program, který vznikl v roce 2010 a je rozšířením původního programu Public Policy Initiative. Studenti v rámci něj rozvíjí obsah Wikipedie. Program má také vlastní podpůrné materiály pro vyučující, kteří by chtěli Wikipedii do výuky zařadit. Jedná se například o různé ukázkové sylaby či verze zadání úkolů. V programu figurují také takzvaní univerzitní ambasadoři, kteří pak pomáhají studentům s editováním přímo ve třídách. Naproti tomu pak program poskytuje oporu i skrze zapojení online ambasadorů, kteří jsou zpravidla zkušenými wikipedisty a mohou pomoci studentům vzdáleně. (Wikipedia - Education program/FAQ, 2020)

Wikipedia Education Program cílí na rozvoj studentských schopností, jako je tvorba textu, zlepšení mediální a informační gramotnosti, rozvoj kritického myšlení, výzkumnických schopností a v neposlední řadě také rozvoj schopnosti spolupráce skrze vzájemnou kooperaci se spolužáky a uživateli Wikipedie. Zadání může mít podobu tvorby nových článků, rozšíření stávajících, překladů či opravy stylistiky a gramatických chyb v textech. (Wikimedia Foundation - Instructor Basics, 2020). Ukazuje se ovšem, že některé projekty řeší kromě textového obsah také obsah mediální a v minulosti se tak studenti podíleli i na pořizování fotografií či tvorbě ilustrací a videí. (Wikimedia Foundation - Case Studies, 2020)

4.1.2. Prostředí české Wikipedie

V českém prostředí tvoří ekvivalent pro zapojení studentů projekt Studenti píší Wikipedii, který je součástí výše zmíněného globálního vzdělávacího programu a tým projektu má své zastoupení v Praze, Olomouci a Brně. Jeho cílem je prosadit se na univerzitách a středních školách a seznámit učitele i studenty s prací na Wikipedii. (Wikipedie - Studenti píší Wikipedii, 2020)

Spolupráce je flexibilní, lze ji dle potřeby upravit a na zadání článků pracují v první fázi wikipedisté v kooperaci s vyučujícími. Výsledek v podobě článku či jiného zadání je pak obvykle klasifikován jako podmínka atestace příslušného předmětu. (Wikipedie - Studenti píší Wikipedii, 2020)

Projekt vznikl v roce 2011 (tedy rok po vytvoření nadřazeného Wikipedia Education Program) a v roce 2013 byl nominován také na cenu Eduina za inovace a vzdělávání. (Hřebecký, 2014)

Do projektu se zapojilo mnoho vysokých škol jako je například Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Masarykova univerzita v Brně či Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. (Hřebecký, 2014)

V minulosti se projektu vyjádřilo i několik zástupců českého akademického prostředí. RNDr. Karel Drbal, Ph.D. komentoval zejména přínos aktivity pro studenty: *“Studenti si prohlubují nejen odborné znalosti, ale také jazykové dovednosti, jako je jasné vyjadřování, schopnost formulovat srozumitelnou větu nebo cit pro jednoduchost a jednoznačnost. Studenti také získávají přístup ke kvalitním otevřeným zdrojům, učí se informace filtrovat a správně citovat ...”* (Kaderka, 2016)

Projektu vyjádřil podporu také někdejší rektor Univerzity Karlovy prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc: *“Kromě jiného to posiluje vědomí, že i s Wikipedií (a dalšími podobnými nástroji) – při vši její užitečnosti – je nutno zacházet s kritickým vědomím, že nemůže být neomylná. Tato velmi vhodná a užitečná aktivita má moji jednoznačnou podporu.”* (Univerzita Karlova, 2013)

Kromě Wikipedie pronikají tendence studentského online publikování i do dalších obdobných projektů jako je například Wikisofia, která se blíže specializuje na oblast poznatků společenských věd a nemá tak takový globální rozsah jako Wikipedie (Wikisofia, 2020). I v rámci Wikisofie docházelo v minulosti k tvorbě článků, které byly součástí atestace předmětů.

4.2. Zapojení odborné veřejnosti do činnosti na Wikipedii

Sféra akademická a Wikipedie jsou velmi rozdílné. Zatím do produkce obsahu na Wikipedii vstupuje obvykle nekontrolovaně velké množství uživatelů a kvalita je odvislá od kolektivní práce, konsenzu a nahodilosti, ve sféře akademického publikování se zpravidla využívá recenzního řízení a dalších principů, které se snaží zajistit konzistentně kvalitní obsah.

Wikipedie má ovšem oproti jiným informačním zdrojům velký potenciál ve své návštěvnosti a přispívání do ní může být přínosné pro popularizaci vědních oborů. Odborná veřejnost a studenti vysokých škol zároveň patří do úzké skupiny lidí, kteří mají patřičné znalosti a přístup k informacím z akademického prostředí. Proto mohou být chápány tyto skupiny za vhodné k rozšiřování vědeckého poznání skrze Wikipedii. (Jemielniak a Aibar, 2016)

Jedna z Wikipedických esejí s názvem Relationship with Academic Editors dochází ovšem k tomu, že pro akademické pracovníky může být prostředí nesympatické s ohledem na možné vznikající konflikty s ostatními editory. Zároveň také zpravidla Wikipedie není místem, kde by výzkumník nutně získal okamžitou reputaci na základě svého akademického publikování a místem, kde by se výzkumník mohl věnovat vlastnímu výzkumu. Wikipedie však dle této eseje potřebuje odborníky, aby se mohla dále kvalitativně rozvíjet. (Wikipedia - Relationships with Academic Editors, 2020)

Překážkou může být i problematické vnímání Wikipedie akademickým prostředím. V roce 2015 provedl Aibar a tým jeho spolupracovníků dotazníkové šetření s cílem zjistit náhled členů fakult dvou španělských univerzit na využití Wikipedie jakožto vzdělávacího zdroje. Mezi výsledky autoři uvádí, že Wikipedii by studentům doporučilo ovšem pouze 27,2 % členů fakulty. Ostatním členům fakulty by jí pak doporučilo pouze 23,5 %. Za spolehlivou jí pak považovalo 38,4 % dotázaných. V ohledu využití Wikipedie ukazuje výzkum, že 62,6 % dotázaných navštěvuje Wikipedii frekventovaně či velmi frekventovaně v případě osobních záležitostí. Pro konzultaci vlastního či příbuzného oboru jí frekventovaně využívá pouze 38,1 % dotázaných. 55,3 % dotázaných ji však využívá pro hledání informací z akademické sféry, které však nejsou předmětem jejich expertních znalostí. Většina respondentů (84,8 %) se však domnívá, že je potřeba šířit akademické odborné publikace v prostředí internetu.

V minulosti ke kolaboraci dospěl například časopis RNA Biology, který po svých přispěvatelích chtěl, aby přidávali do Wikipedie shrnující články, přičemž i ty měly podléhat peer review. Cílem této iniciativy bylo přimět výzkumníky více tvořit a aktualizovat veřejně dostupné informace o rodinách RNA molekul. Zároveň výzkumníci v této iniciativě byli jako obvykle hodnoceni za svůj příspěvek v odborném časopise. (Butler, 2008)

Kolaboraci a podpoře kvality wikipedických hesel se v minulosti věnovala také ASA (American Sociological Association), která zahájila na podzim roku 2011 iniciativu s cílem zlepšení wikipedických sociologických hesel prostřednictvím zjednodušení editace pro odborníky z oblasti sociologie. Proto byl v rámci této iniciativy vytvořen specializovaný portál, kde mohli

odborníci najít informace o postupech editace Wikipedie či seznamy článků, které by potřebovaly upravit a rozšířit. Druhým cílem bylo usnadnit vyučujícím zadávání písemných úkolů ve svých předmětech. Erik Olin argumentuje tím, že vzhledem k tomu, že je Wikipedie zdrojem sociologicky relevantní znalosti, který je užíván jak veřejností, tak i studenty, tak je důležité, aby byla kvalita sociologických témat na Wikipedii vysoká. Zároveň Erik Olin dodává, že tato iniciativa je experimentem a masivní zapojení odborníků se neočekává, ale může být trvalou činností dosaženo v průběhu doby většího zapojení psaní Wikipedie do životů vědeckých a akademických pracovníků. (Olin, 2011)

4.3. Akademické knihovny a Wikipedie

Do spolupráce se nemusí nutně zapojit pouze akademičtí odborníci a studenti, ale také akademické knihovny a jejich personál. Sami knihovníci v těchto institucích mohou Wikipedii využívat k profesním i osobním účelům. K tomuto tématu se vyjadřuje například Snyder (2013), který na výsledcích provedeného dotazníkového šetření mezi knihovníky akademických a veřejných knihoven ukazuje, že 30 ze 48 respondentů z řad knihovníků využívá Wikipedii pro rešeršování a 43 respondentů ji taktéž používá jako prostředek trávení volného času. Mezi způsoby využití se pak objevuje, že 24 respondentů využívá Wikipedii k počátečnímu průzkumu tématu či k obecnému vhledu do tématu. 26 respondentů taktéž využívá Wikipedie kvůli externím odkazům.

Kolaborace se může dotýkat také akademických knihoven a může probíhat různým způsobem. V první řadě mohou využít tyto instituce Wikipedii pro prezentaci vlastních sbírek dokumentů a to formou odkazů, které k článkům na Wikipedii doplní (Soito, 2017). Tyto výzkumy blíže popisuje kapitola 4.4. Oproti pouhým odkazům se pro knihovny nabízí také možnost darování obsahu do sbírek Wikimedia Commons, díky čemuž pak mohou obsah volně využívat i další uživatelé. Je třeba brát ohled na licenční podmínky děl, které chce příslušná instituce do této kolekce přidat (Soito, 2017).

Knihovny se mohou také spojit přímo s komunitou a s využitím zkušených editorů. Pro knihovny se nabízí možnost pořádání workshopů či přednášek. Na workshopech se mohou

podílet zkušenosti editoři a jsou tak možností, jak ukázat veřejnosti různé praktiky práce na Wikipedii. Možností je také pořádat takzvané editatony, při kterých se kolektivně tvoří wikipedický obsah a i to je tak šance pro knihovny, jak ukázat svým uživatelům nejen Wikipedii a metody její editace, ale také vlastní zdroje, kterými daná knihovna disponuje. (Soito, 2017)

Knihovny mohou pomoci i v případě zapojení wikipedické praxe do výuky. Při těchto aktivitách mohou knihovníci pomoci například s návrhem zadání, tak aby bylo vhodné pro konkrétní cíle aktivity. Mohou také pomoci studentům ke spojení s wikipedickou komunitou a pomoci jim pochopit, jak tato komunita funguje. (Soito, 2017)

4.4. Výzkumy zvyšování nalezitelnosti akademických digitálních sbírek

S jedním z prvních výzkumů přichází ve svém příspěvku *Using Wikipedia to Extend Digital Collections*, již v roce 2007 Ann M. Lally a Carolyn E. Dunford, které se snažily přijít se způsobem, který by pomohl zvýšit nalezitelnost digitálních sbírek z knihovny Washingtonské univerzity. Lally a Dunford tak hledaly články, ke kterým by bylo možné přidat odkaz na materiál z digitálních kolekcí. V některých případech však byly nuceny přidat taktéž nový článek a skrze něj se pak na své kolekce odkázat. Statistické výsledky ukazují, že počet návštěvníků z Wikipedie se během jednoho roku měření několikanásobně zvýšil.

Na obdobný koncept naráží také Elder, Westbrook a Reilly (2012) ve svém příspěvku *Wikipedia Lover, not a Hater: Harnessing Wikipedia to Increase the Discoverability of Library Resources*, ve kterém popisují vznik a průběh nejprve pilotního a následně permanentního programu, který měl za cíl zvýšit povědomí o digitálních sbírkách knihovny Houstonské univerzity. Ve svém programu nejprve volili využití sociálních sítí, ale následně se uchýlili k práci s externími odkazy a také samotnými primárními digitalizáty, které vkládali do kolekce zdrojů Wikimedia Commons. Ve svých výsledcích uvádí, že tento princip dokázal zvýšit návštěvnost digitálních sbírek a Wikipedie se jakožto zdroj návštěvnosti umístila hned za vyhledáváním skrze Google a přímým zadáním URL adresy. Zároveň autoři uvádí, že ke zvýšení

návštěvnosti nepomohlo pouhé přidávání odkazů do Wikipedie a materiálů do Wikimedia Commons, ale taktéž opětovné využití těchto materiálů dalšími editory v dalších článcích.

V neposlední řadě se tímto fenoménem zabývá Szajewski (2013) ve svém výzkumu *Using Wikipedia to Enhance the Visibility of Digitized Archival Assets*. Ten si kladl za cíl zvýšení viditelnosti digitalizovaných historických materiálů z hudební oblasti. Wikipedie byla k těmto účelům dle autora zvolena pro svou popularitu, editovatelnost a návštěvnost. Výsledky ukazují, že po přidání 40 odkazů na Wikipedii došlo skrze jeden rok k nárůstu zobrazení příslušných 40 digitalizátů o více než 600 procent.

4.5. Výzkumy chování na Wikipedii

Chování uživatelů Wikipedie se zabývají i studie pojaté jako terénní webové experimenty. Ty se zabývají zejména efekty, které ovlivňují produkci obsahu a chování editorů. Studie *Effects of Peer Feedback on Contribution: a Field experiment in Wikipedia* (Zhu, 2013) se zabývala například zkoumáním efektů různých typů zpětné vazby na přispěvatelskou činnost wikipedistů. Obdobné téma pak řešila například studie *No Praise Without Effort: Experimental Evidence on How Rewards Affect Wikipedia's Contributor Community* (Restivo, 2014), která se zabývala tím, jak produktivitu ovlivňují nejrůznější neformální odměny jako jsou například odznaky. V neposlední řadě se mezi experimenty objevuje studie *Externalities in Knowledge Production: Evidence from a Randomized Field Experiment* (Hinnosaar, 2019), ve které autoři zkoumali zda jimi provedené úpravy článků na Wikipedii budou indukovat budoucí organické editace provedené komunitou. Autoři se rozhodli zlepšovat obsah stránek na Wikipedii. Do experimentu zvolili dohromady 240 stránek o 60 vybraných španělských městech na 4 jazykových verzích Wikipedie (francouzská, německá, italská a nizozemská). K tomu bylo zvoleno do kontrolní skupiny v každé jazykové verzi 30 náhodných článků o městech. Zjištění ovšem ukazují, že tato aktivita má na další dlouhodobý rozvoj obsahu pouze nepatrný vliv.

5. Příprava a realizace výzkumu

5.1. Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Předložené výzkumy ukazují, že Wikipedie je zkoumána z mnoha různých úhlů pohledů. Ukazuje se také, že tendence komunikace obou sfér již existují. Buď formou zpřístupňování či šíření povědomí o dostupných informačních zdrojích skrze Wikipedii, nebo formou zapojení odborné veřejnosti a studentů do editace Wikipedie. V některých ohledech se iniciativy chopily i příslušné akademické instituce či odborná periodika.

Předmětem výzkumu je oboustranně přínosná spolupráce sféry odborných ověřených zdrojů poznání a Wikipedií ve smyslu komunitně spravovaného zdroje. Výzkumným cílem je konkrétně v tomto výzkumu hledání a testování potenciálně přínosné spolupráce Sociologické encyklopedie a české Wikipedie se zaměřením na její sociologický obsah. S ohledem na pravidla fungování Wikipedie, její požadavky na zdroje a dosud provedené výzkumy je navrženo, že Wikipedie může Sociologické encyklopedii potenciálně nabídnout lepší viditelnost a nalezitelnost prostřednictvím referencí a externích odkazů. Naproti tomu může Sociologická encyklopedie potenciálně sloužit Wikipedii jako zdroj informací, který je důvěryhodný, volně dostupný a psaný česky, a skrze své reference a externí odkazy může pomoci zvýšit ověřitelnost informací a případně odkázat uživatele k dalším doplňujícím informacím. Zatímco předchozí výzkumy v této oblasti zkoumaly zejména to, jak ovlivní odkazy a reference z Wikipedie návštěvnost příslušných digitalizovaných děl, tento výzkum se orientuje zejména na aspekty využití tohoto díla v prostředí Wikipedie. Do této základní koncepce vstupují další faktory, které mohou tuto spolupráci ovlivnit.

Zásadním aspektem je politika Wikipedie, která nepodporuje propagaci a přidávání odkazů či dokonce spamování. Takováto aktivita může potenciálně vyústit v problém, který může skončit i blokací příslušného uživatele (Wikipedie - Spam, 2020). Zároveň není jasné jakým způsobem komunita konkrétně k Sociologické encyklopedii přistoupí a zda usoudí, že je tento zdroj k psaní Wikipedie vhodný a případně zda jej komunita bude chtít taktéž při psaní Wikipedie využívat.

Model kooperace také navrhuje potenciální zapojení českých sociologů do tvorby na Wikipedii, kteří by díky své odbornosti měli být dostatečně kompetentní k případné tvorbě kvalitního obsahu a to i nezávisle na využití Sociologické encyklopedie.

Na základě definice cíle výzkumu a přehledu literatury byla definována hlavní výzkumná otázka v následujícím znění: **Jak efektivně může fungovat potenciální spolupráce obou zdrojů založená na podpoře obsahu Wikipedie skrze Sociologickou encyklopedii a podpoře nalezitelnosti Sociologické encyklopedie skrze Wikipedii?**

Tato otázka svou šíří vyžadovala následně rozlišení na další výzkumné podotázky:

- Jaký je pohled českých odborníků z oblasti sociologie a českých wikipedistů na kvalitativní aspekty Sociologické encyklopedie a Sociologického portálu či jiného sociologického obsahu české Wikipedie?
- Jak hodnotí odborníci z oblasti sociologie potřebu komunikace sociologických poznatků s veřejností?
- Jak se staví k využití Sociologické encyklopedie v rámci Wikipedie obě skupiny?
- Jakým způsobem se staví k navrženému modelu spolupráce?
- Jaká je ochota a faktory ovlivňující potenciální editační činnost českých sociologů na Wikipedii?
- Jakým způsobem si čeští wikipedisté dohledávají své zdroje a jaké nároky na zdroje kladou?
- Jaká bude reakce české wikipedické komunity na frekventované využití tohoto zdroje?

- Jak se změnil počet odkazů na Sociologickou encyklopedii v rámci Wikipedie v průběhu celého výzkumu?
- Vyvolají editace diplomanta na Wikipedii zvýšení počtu odkazů z Wikipedie do Sociologické encyklopedie?

5.2. Metodologie výzkumu

5.2.1. Sekvenční smíšený model výzkumu

Hendl ve své publikaci *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace* (2005) popisuje výzkum Greena a kolektivu dalších autorů (1989), kteří dospěli skrze evaluaci studií k pěti možnostem využití smíšených strategií. Hovoří o triangulaci, komplementaritě, sekvenčnosti, iniciaci a expanzi. Tohoto výzkumu se z předchozího výčtu dotýkají především tyto účely:

- **Komplementarita** – Nacházení překryvů a rozdílných aspektů zkoumané problematiky různými metodami
- **Sekvenčnost** – Pro použití určité metody je potřeba nejprve realizovat metodu jinou

Komplementarita je v tomto výzkumu dána podstatou rozhovorů, které mapují názory odborné veřejnosti a wikipedistů na oba zdroje a navrženou spolupráci, a následně jsou pak některé ze získaných informací prakticky ověřovány skrze terénní experiment.

Sekvenčnost se pak dotýká toho, že je nejprve nutné realizovat rozhovory za účelem získání názorových proudů a myšlenek, které pak bude následně možné ověřit. Bez nich by některé z ověřovaných bodů existovaly pouze v abstraktní rovině.

Hendl (2005) odkazuje také na Siebera (1973), podle kterého informace ze statistického šetření pomáhají při analýze kvalitativních dat například tím, že mohou verifikovat výsledky kvalitativního výzkumu.

V rámci integrace výsledků kvalitativního a kvantitativního výzkumu je však nutné brát v potaz situace, kdy výsledky konvergují (kvalitativní a kvantitativní část se v závěrech shodují), jsou zaměřeny na odlišné aspekty problematiky či výsledky obou částí divergují (odporují si). (Hendl, 2005)

Kromě tradičních přístupů se ve smíšených strategiích objevují také fázové modely, které mohou být paralelní či sekvenční. To znamená, že strategie buď probíhají ve stejném časovém okamžiku či se uplatní nejprve jeden přístup a následně až jiný (v případě toho, že jsou výsledky jednoho přístupu potřeba pro ten druhý). (Hendl, 2005)

V rámci tohoto výzkumu byl zvolen sekvenční model QUAL -> quan, který je charakterizován jako výzkum, který začíná kvalitativním šetřením s cílem nalezení teorie a kvantitativní přístup se následně používá pro upřesnění či ověření nalezených údajů a konceptů.

Volbu tohoto smíšeného přístupu je také možné nastínit také pojmem pragmatistické metody, o které se ve své studii o smíšeném výzkumu zmiňuje Eva Složilová (2011). Složilová ve své studii parafrázuje definici pragmatistické metody dle Williama Jamese tak, že *„máme-li poznat určitý předmět, musíme brát do úvahy, jaké praktické důsledky může poznání tohoto předmětu zahrnovat“*.

Dále uvádí, že tato metoda je primárně určena k řešení neřešitelných metafyzických problémů. Pokud tak existují dvě strany, přičemž na jedné je tvrzení A a na druhé tvrzení B, tak je v našem zájmu důsledek či praktický dopad v případě, že je jedno z těchto tvrzení pravdivější než druhé. Studie dále rozvádí teze Johnsona a Onwuegbuzieho (2004), kteří vidí aplikaci metody následujícími způsoby:

- Přemýšlení nad tím, co se stane, když něco uděláme
- Skrze praktické zkušenosti s využitím pozorování
- Experimentálně skrze odzkoušení pravidla a pozorování jeho důsledků

5.2.2. Polostrukturované rozhovory

V první části výzkumu byly provedeny polostrukturované rozhovory s odborníky z oboru sociologie a wikipedisty aktivními v oblasti sociologie či příbuzných společenských vědních tématech.

V předchozí části byly uvedeny teoretické základy, o které se opírá výběr smíšeného výzkumu. V této části předkládám teoretické informace, které odůvodňují výběr polostrukturovaných rozhovorů.

Kvalitativní data jsou užitečná skrze svou přirozenou uspořádanost a popisnost každodenního života (Hendl, 2005). Hendl (2005) zmiňuje, že metoda rozhovorů je uplatnitelná například v těchto případech:

- Zajímá nás, co dělají lidé v soukromí
- Zajímá nás, co si lidé myslí, nebo jak se cítí a čemu věří (tyto typy informací jsou sbírány právě i v případě tohoto výzkumu)

Za výhody rozhovorů pak považuje především možnost kontroly situace nad sběrem dat, také jejich užitečnost v případě toho, že určitý problém nelze pouze pozorovat. Dále pak za výhodu považuje i to, že lze zaznamenat i to, co bylo. (Hendl, 2005)

Limitující může ovšem naopak být jejich provádění v umělých podmínkách a případně také různorodost lidské schopnosti vyprávět. Nevýhodou může být i potenciální zkreslení skrze přítomnost výzkumníka a filtrace informací, které respondent dotazovateli poskytuje. (Hendl, 2005)

5.2.3. Experiment

Terénní experiment (field experiment) byl zvolen jakožto sekundární metoda v předloženém sekvenčním modelu. Experiment se dotýká praktického ověření informací získaných z rozhovorů, které mapují názory obou skupin na navržený model spolupráce. Jeho provedení spočívá v přidávání odkazů a referencí směřujících z české Wikipedie na Sociologickou encyklopedii. V tomto ohledu se experiment snaží prakticky ověřit, jakým způsobem Wikipedisté zareagují na prudké jednorázové využití tohoto zdroje. Není totiž předem jasné zdali dojde například k odmazání přidaných odkazů a obsahu či zdali bude využití přijato pozitivně a odkazy ponechány. Míra úspěšnosti tak bude následně měřena počtem odkazů do Sociologické encyklopedie, které po jeho provedení zůstanou či které jeho provedení vyvolá. Obdobný experimentální přístup zvolily také některé z uvedených výzkumů v kapitole 4.4, které se zabývaly zvýšením viditelnosti a nalezitelnosti digitálních sbírek.

Hendl (2017) definuje experiment jako: „*vytvoření prostředí, ve kterém výzkumník nazývaný experimentátor objektivně pozoruje fenomény, které se objevují v kontrolovaných situacích, v nichž se mění určité proměnné a jiné se udržují konstantní.*”

Na rozdíl od pravého experimentu, který probíhá zpravidla v laboratorních podmínkách, je terénní experiment aplikován ve svém přirozeném prostředí. V pravých experimentech jsou také typické prvky znáhodnění a existence experimentálních a kontrolních skupin. V terénním experimentu však není možné dodržet v plné šíři požadavky pravého experimentu, neboť zajištění izolovaného prostředí může být problematické, a to i vůči množství faktorů, které se mohou na daných jevech podílet. (Disman, 2000)

5.3. Etika výzkumu

Etika výzkumu se dotýká především provedených polostrukturovaných rozhovorů. V rámci jejich provedení je nutné řešit etické otázky, které zajišťují ochranu zúčastněných osob před potenciálním poškozením či újmou. Důležité je zajištění informovanosti, soukromí, anonymity a dalších náležitostí. Ve výzkumu tak respektují zejména kritické zásady etického výzkumu popisované Janem Hendlem (2005). U rozhovorů byly respektovány následující etické zásady:

- **Informovaný souhlas** - Osoba souhlasí s provedením rozhovoru a je informována o průběhu rozhovoru a náležitostech výzkumu
- **Svobodná možnost odmítnutí rozhovoru** - Účastníkům je sděleno, že mohou svou účast na rozhovoru kdykoliv ukončit dle svého uvážení
- **Anonymita** - Je zajištěna anonymita účastníků a to pomocí anonymizace přepisů rozhovorů
- **Důvěrnost** - Je zajištěno, že se ke zdrojovým materiálům dostane pouze autor práce a v případě potřeby také vedoucí práce. Nahrávky rozhovorů jsou ukládány v bezpečném prostředí mimo internet.

Před rozhovorem obdržel každý z respondentů důležité informace dotýkající se rozhovoru a jeho provedení. Respondentům tak byl sdělen záměr výzkumu či jeho cíle a složky. Každému respondentovi byla podána informace o přibližné délce trvání rozhovoru. Tyto informace obdržel každý respondent do svého e-mailu. Součástí bylo také přiložení informovaného souhlasu k předběžnému prostudování. Vzhledem k tomu, že byla většina rozhovorů realizována prostředky vzdálené komunikace (zejména Skype), tak byl souhlas vyžadován ústně a je součástí nahrávek rozhovorů, ze kterých byl posléze jako forma souhlasu separován. V některých případech, kdy byly odpovědi získány skrze e-mail, byl informovaný souhlas vyžádán na základě přečtení informovaného souhlasu ve formě e-mailu. V několika případech, kdy došlo na rozhovor formou osobního setkání, byl informovaný souhlas předložen

k podpisu v tištěné podobě. Pokud respondent nestanovil jinak, byl informovaný souhlas a informace o výzkumu probrány pro zopakování ještě na začátku rozhovoru.

5.4. Provedení polostrukturovaných rozhovorů

5.4.1. Výběr vzorku a popis respondentů

Vzorkování čili výběr je součástí jak kvalitativních, tak kvantitativních výzkumů. Hendl (2005) uvádí, že podle Flicka se provádí rozhodnutí o výběru na úrovni sběru dat, při interpretaci a také při zobrazení výsledků. V případě rozhovorů se tak jedná o první z variant, neboť je třeba zvolit případy či skupiny případů ke zkoumání. V případě těchto rozhovorů se tak jedná o respondenty.

Zatímco statistické výběry mají předem definovaný základní soubor a rozsah výběru je předem znám, tak teoretické výběry tato specifika nemají. Zároveň se teoretické výběry nemusí provádět pouze jednou, jsou upravovány podle dosahovaných výsledků a jejich dokončení závisí obvykle na dosažení teoretické saturace. (Hendl, 2005)

V otázce volby výběru je pak vhodné reflektovat důvody výběru případů či osob a jejich propojení s výzkumnou otázkou. V potaz bereme také zobecnitelnost výsledků či etiku výzkumu. V neposlední řadě Hendl (2005) uvádí, že základní strategie spočívá ve výběru takových případů, které pokryjí požadované minimum, protože nikdy nemůžeme získat tolik informací, kolik reálně potřebujeme. V případě nedostatku dat, tak musíme uvažovat sekundární navazující výzkum. (Hendl, 2005)

V případě vzorkování kvalitativního výzkumu se můžeme setkat s mnoha různými strategiemi výběru. Můžeme tak využít čistě náhodného výběru, účelového vzorkování, metody sněhové koule, výběr na základě pohodlí a dalšími. Pro potřeby tohoto výzkumu, který řeší spolupráci dvou zdrojů k nimž se vážou dvě skupiny, které by do této spolupráce byly zařazeny, bylo zvoleno následující kombinace vzorkování:

- Účelové vzorkování
- Kriteriaální vzorkování

Kriteriaální vzorkování znamená, že si určíme kritéria, které mají jedinci, na které cílím splňovat. Hendl (2005) popisuje účelové vzorkování jako volbu informačně bohatých případů pro hlubší studium přičemž jejich počet a výběr závisí na účelu výzkumu.

Účelový výběr komentuje ve své publikaci také Miroslav Disman (2000). Ten účelový výběr definuje jako výběr, který závisí na představě výzkumníka o tom, co pozorovat a co je reálně možné pozorovat. V účelovém výběru je podle příkladů Dismana nutné dbát zásady, že výzkumník musí jasně, přesně a otevřeně definovat danou populaci, ke které se vzorek vztahuje. Pro některé případy je také účelový výběr jedinou možností výběru. (Disman, 2000)

Disman (2000) však ve své publikaci uvádí příklad studie, skrze kterou demonstruje, že ačkoliv se účelové vzorkování dotýká vždy určité příslušné skupiny, tak některá zjištěná fakta mohou být vztažena i na jiné či rozšířené skupiny. Pro důkaz by však bylo nutné provést opakováním výzkumu na dalších populacích.

Jak již bylo zmíněno, tak do rozhovoru byly zvoleny dvě specifické skupiny respondentů - odborníci z oblasti sociologie a wikipedisté aktivní v sociologických či příbuzných společenskovedních tématech. Tyto dvě skupiny byly zvoleny ze dvou důvodů. Prvním je možnost porovnání výpovědí respondentů v částech rozhovorů, které jsou obě skupiny shodné. Druhým pak rozdílná expertní znalost. Odborníci z oblasti sociologie tak mohou poskytnout relevantní informace k obsahu sociologické encyklopedie, popularizaci oboru a této výzkumnické

komunity. Wikipedisté naproti tomu mohou poskytnout relevantní informace vztahující se zejména k práci na Wikipedii a wikipedickému obsahu.

Pro možnost porovnání došlo u obou skupin na otázky týkající se Sociologické encyklopedie a Portálu sociologie a sociologického obsahu na Wikipedii a také na názory týkající se oboustranně prospěšné spolupráce. Otázky spolupráce byly v případě wikipedistů více rozvinuté a mnohdy zaměřeny na konkrétní pasáže pravidel Wikipedie. U odborníků z oblasti sociologie pak byly dále kladeny otázky týkající se komunikace vědeckých poznatků sociologie s veřejností a potenciálního zapojení českých sociologů do psaní Wikipedie. U wikipedistů došlo také na otázky práce se zdroji při psaní Wikipedie.

Pro každou ze skupin bylo předem stanoveno, že je třeba vybrat 4 respondenty. V případě odborníků z oblasti sociologie bylo dohromady kontaktováno 5 osob z nichž se 4 zúčastnili rozhovoru (3 skrze Skype a s jedním respondentem byl rozhovor uskutečněn formou osobního setkání). V případě wikipedistů bylo dohromady kontaktováno 8 osob z nichž se 4 zúčastnili rozhovoru (2 skrze Skype a 2 prostřednictvím osobního setkání). Od dalších dvou osob byly odpovědi získány formou e-mailu a byly do zkoumání zařazeny taktéž.

V případě odborníků z oblasti sociologie bylo snahou docílit dostatečné plastičnosti vzorku, protože snahou rozhovorů se sociology bylo pokrytí skupin s různými aspekty pracovní náplně. V rámci rozhovorů byli vybíráni jedinci, kteří jsou držiteli doktorských titulů, což bylo chápáno jako měřítko jejich dostatečné praxe. Ve vzorku jsem se tak snažil zahrnout jedince, který se věnuje převážně vědeckému výzkumu, jedince, který se věnuje zejména výuce, jedince, který se věnuje současně výzkumu i výuce a v neposlední řadě také jedince, který se snaží popularizovat vědecké sociologické poznání. Poslední typ respondenta jsem při výběru chápal buďto jako jedince, který píše například do popularizačních sociologických časopisů, nebo má zkušenost s popularizací sociologického poznání přímo v prostředí Wikipedie. Vzorek se snažil zohlednit z hlediska praxe také věk respondentů. Proto byly do vzorku zahrnutí profesně starší i mladší respondenti. Základní charakteristiky respondentů z této skupiny jsou uvedeny v Tabulce [1](#).

	Věková skupina	Přibližný počet let /semestrů výuky	Přibližný počet let výzkumu	Zkušenost s prací na wikipedii
Respondent 1	40 - 44 let	13 let	20 let	Ano
Respondent 2	65 - 69 let	40 let	40 let	Ne
Respondentka 3	40 - 44 let	2 semestry	20 let	Ne
Respondent 4	70 - 74 let	20 let	40 -50 let	Ano

Tabulka 1 - Přehled respondentů z řad odborníků sociologie

V případě výběru respondentů z řad wikipedistů bylo snahou získat do vzorku jedince, kteří jsou alespoň částečně aktivní v oblasti sociologie či příbuzných tématech sociálních věd. Zaměření wikipedistů je velmi různorodé a najít wikipedisty, kteří se na české Wikipedii věnují sociologii, bylo prakticky nemožné. Při volbě vzorku jsem nejprve využíval pokročilé vyhledávání Wikipedie, ve kterém jsem hledal profily uživatelů, kteří na svých stránkách hovoří o sociologii jakožto o svém zájmu. Následně jsem také prohledával stránky historie editací sociologických článků a diskuze. Touto manuální analýzou jsem si sestavil seznam potenciálních respondentů, kteří by mohli být pro výzkum vhodní. Následně jsem pomocí nástroje Xtools, který poskytuje statistiky o uživatelích, vyhodnocoval, jak dlouho jsou na Wikipedii aktivní. Zjišťoval jsem také počet provedených editací a založených článků. Hodnotil jsem také kolik založili sociologických článků. V tomto ohledu jsem postupoval s využitím XML souboru kompletního výpisu (tzv. dump) Sociologické encyklopedie, ze kterého jsem vytvořil soubor názvů jednotlivých článků, převedl jej do formátu CSV a následně jsem je v prostředí unixového shellu

porovnával s CSV soubory založených článků, které jsem získal z nástroje Xtools. Z těchto a dalších dat o vybraných uživateliích jsem si následně sestavil tabulku. V tabulce jsem si následně vyfiltroval uživatele, kteří byli aktivní v roce 2020 či 2019 a ponechal v seznamu uživatele, kteří jsou na Wikipedie alespoň 2 roky. Následně jsem seznam seřadil podle počtu založených sociologických článků vyhodnocených porovnáním zmíněných CSV souborů. Pro kontrolu a ověření editací v této oblasti jsem si na základě CSV souborů o editacích článků z aplikace PetScan (<https://petscan.wmflabs.org/>) v kategoriích Sociologie a Sociologické pojmy sestavil v programu Excel tabulku nejčtenějších editorů, do které jsem kontrolně nahlížel. Základní charakteristiky respondentů z této skupiny jsou uvedené v Tabulce 2. Podrobný popis respondentů obou skupin je k nalezení v příloze č. 3 této práce.

	Obecné charakteristiky			Zakládání sociologických či příbuzných článků			Úprava sociologických či příbuzných článků		Diskuze sociologických a příbuzných témat
	Nejvyšší dosažené vzdělání	Věková skupina	Počet let na Wikipedii	Zkušnost se založením sociologických či tematicky příbuzných článků	Počet dle vlastních slov	Počet vyhodnocený komparací dat Xtools z 29. 3. 2020 a Sociologické encyklopedie	Zkušnost s úpravou sociologických či tematicky příbuzných článků	Počet editací v rámci kategorií Sociologie a sociologické pojmy k 20. 5. 2020	
Respondent 5	Středoškolské	25 - 29 let	13 let	Ano	Jednotky článků	0	Ano	203	Ano
Respondent 6	Vysokoškolské	50 - 54 let	14 let	Ano	Jednotky článků	0	Ano	23	Neuvedeno
Respondent 7	Středoškolské	40 - 44 let	12 let	Ano	Několik článků	1	Ano	67	Ano
Respondentka 8	Vysokoškolské	35 - 39 let	14 let	Ano	Přibližně odpovídá počtu nalezenému skrze Xtools	29	Ano	135	Ano
Respondent 9	Středoškolské	50 - 54 let	14 let	Ano	Neuvedeno	3	Ano	84	Ano
Respondent 10	Vysokoškolské	50 - 54 let	13 let	Neuvedeno	Neuvedeno	15	Ano	116	Ano

Tabulka 2 - Přehled respondentů z řad wikipedistů

5.4.2. Provedení

Rozhovory jsem provedl ve většině pomocí prostředků vzdálené komunikace. Především se jednalo o platformu Skype, která mi umožnila vytvořit záznam rozhovorů. Tyto záznamy jsem následně bezpečně uložil. Některé rozhovory byly získány prostřednictvím e-mailu. V takovém případě jsem zaslal účastníkovi otázky v e-mailové zprávě. V několika případech proběhly rozhovory osobně, v kavárně či prostorách univerzitních pracovišť. V případě fyzických rozhovorů byl rozhovor zaznamenán do mobilního telefonu.

Každý z rozhovorů měl přibližně stanovené trvání na 1 hodinu. Některé rozhovory byly ovšem mírně kratší. Ve dvou případech rozhovor přesáhl předpokládanou délku o zhruba 30 až 45 minut.

Pro každou skupinu rozhovorů jsem měl připravený seznam otázek. Mnohdy se některé segmenty či otázky překrývaly, protože bylo potřeba od obou skupin získat názory na stejná témata. Polostrukturované rozhovory také dávaly možnost kladení doplňujících otázek.

5.4.3. Analýza

Pro analýzu rozhovorů jsem využil tematickou analýzu. Nyní rozvedu několik z přístupů, které lze v této analýze aplikovat a následně popíši postup, který jsem kombinací těchto metod zvolil.

V typologii Klause Mertena (2003) je tematická analýza chápána jako specifický typ analýzy obsahové. Merten (2003) ji označuje za jednu z nejstarších typů obsahové analýzy. V rámci obsahové analýzy dochází k systematickému třídění zkoumaného obsahu do kategorií, které jsou identifikovány již před začátkem výzkumu. Merten definuje v rámci obsahové analýzy několik fází:

1. **Tvorba kategorií** – kategorie jsou definovány jako zaštiťující třídy pro obsah, který je zkoumán. Kategorizační schéma by mělo odpovídat výzkumným cílům a mělo by být dostatečné a úplné pro zachycení jakéhokoliv obsahu ve zkoumaném rozsahu.
2. **Tvorba vzorků** – v rámci obsahové analýzy je potřeba stanovit takzvané jednotky výběru a jednotky analýzy (věta, slovo, odstavec atd.)
3. **Kódování** – Vzorek jednotek je podroben analýze a každá jednotka analýzy je přiřazena do určité z definovaných kategorií.

Druhý přístup k tematické analýze pochází od autorů Braun a Clarke (2006). Ti o tematické analýze hovoří jako o základní kvalitativní metodě a považují ji za metodu, kterou by se měl výzkumník naučit jako první. Tematická analýza je podle nich metodou identifikace, analýzy a reportování schémat v rámci dat.

To, co označuje Merten výhradně jako kategorie, označují Braun a Clarke (2006) explicitně tématy. Ta zachycují důležitá data, která se vztahují k výzkumným otázkám a reprezentují určitý vzor, který je v datech možný pozorovat. Tematická analýza je kvalitativní analýzou a nesoustředí se tak na pouhé frekvence výskytu prvků v datech. Braun a Clarke uvádí, že téma může být vyvozeno i v případě, že není v datech dominantně zastoupené. Hlavním

konceptem je především zachycení důležitých aspektů vzhledem k výzkumným otázkám. (Braun a Clarke, 2006)

Témata mohou být v rámci tematické analýzy identifikována buďto induktivně stylem "bottom-up", či deduktivně stylem "top-down". Induktivní přístup značí, že jsou identifikovaná témata silně spjata s nasbíranými daty. Zároveň identifikovaná témata nemusí mít velký vztah k otázkám, na které byly respondenti dotazováni či sledovanému zájmu výzkumníka v příslušné oblasti. Induktivní přístup aplikuje proces kódování, ve kterém nefiguruje zařazování do předem stanových schémat kódů či určitých představ výzkumníka. (Braun a Clarke, 2006)

Teoretický deduktivní přístup je podroben vlivu teoretických či analytických zájmů výzkumníka. V tomto přístupu je upozaděn celistvý popis dat a výzkumník se obvykle soustředí v popisu na určité aspekty, které jej zajímají. (Braun a Clarke, 2006)

Témata mohou být dvojího typu, a to sémantická či latentní. Sémantická témata se soustředí především na povrchový význam a nejdou dále do hloubky. Tematická analýza latentních schémat jde za sémantický obsah dat a zkoumá domněnky, koncepty a základní myšlenky, které mají určitou výpovědní hodnotu o sémantických datech. (Braun a Clarke, 2006)

Autoři definují také šest bodů postupu v rámci svého chápání obsahové analýzy:

1. **Seznámení s daty** – Jedná se o prvotní a opakované procházení a čtení dat s cílem objevit významy, vzory a další užitečné informace. Je tedy vhodné si data přečíst alespoň jednou předtím, než začne výzkumník data kódovat, aby si udělal o případných náznacích vzorů určitý přehled. Součástí je v případě rozhovorů také přepis nahrávek, který také poslouží k dalšímu lepšímu porozumění sesbíraným datům.

2. **Tvorba počátečních kódů** – Tato fáze nastává poté, co se výzkumník seznámí dostatečně se svými daty. V této fázi dochází k tvorbě počátečních kódů, které identifikují sémantické či latentní aspekty sesbíraných dat. Kódy mohou být od témat odlišné, a to především svým užším zaměřením.
3. **Hledání témat** – v případě, že jsou data zakódována, dochází k třetí fázi, ve které je úkolem výzkumníka identifikovat témata. Výzkumník se v této fázi tedy zaměřuje na širší témata, nikoli na úzce definované kódy. Skládá kódy do potenciálních schémat a v rámci předběžně definovaných témat je řadí. Některé kódy mohou sloužit pro tvorbu témat, jiné pro tvorbu podružených subtemat.
4. **Přezkoumávání témat** – v této fázi dochází ke zhodnocení doposud navržených témat a výzkumník může dojít k tomu, že některá témata vlastně vůbec tématy nejsou. Je tomu tak například v situaci, pokud není dostatek podpůrných dat, či v případě, že se data příliš rozcházejí. Některá témata mohou být také sloučena.
5. **Pojmenování a definice témat** – v této fázi dochází k definování významu a dalšímu přezkoumávání témat, která budou prezentována v rámci analýzy. Dochází také k hledání popisu a významu témat a k popisu aspektů, které téma zachycuje.
6. **Tvorba závěrečné zprávy** – v samém závěru dochází k vypracování a sepsání analýzy, která identifikuje určitý příběh, který prezentovaná témata vyjadřují. Je tak potřeba zvážit, co data vypovídají ve vztahu ke zkoumaným otázkám. Také je nutné zvážit vztah témat mezi sebou.

V rámci svého postupu jsem se rozhodl obě předchozí předložené strategie top-down a bottom-up zkombinovat. Abych dokázal komplexně zodpovědět na veškeré výzkumné otázky, které si výzkum kladl, tak jsem dopředu vydefinoval kategorie (hlavní témata), do kterých obsah zařadím. Tento přístup byl tak odvozen z Mertenova postupu tematické analýzy.

Dále jsem se rozhodl využít principů, které prezentují autoři Braun a Clarke (2006). Primární důraz byl kladen na vymezené výzkumné otázky, kterým byl přizpůsoben i design rozhovorů. K datům jsem tak přistupoval s tím, že se v nich na tyto otázky snažím hledat příslušné odpovědi formou témat.

Nejprve byly rozhovory přepsány a následně důkladně prostudovány. Tím bylo docíleno prvotního poznání a bylo možné si začít tvořit základní úvahy o opakujících se vzorech a potenciálních tématech v rozhovorech. Následně jsem veškeré rozhovory vytiskl a v tištěných kopiích aplikoval metodu otevřeného kódování. Při práci s textem jsem si psal také externí poznámky, což mi opětovně ulehčilo proces kódování a následného složení témat. Následně jsem kódy přepsal do tabulkového procesoru Excel, kde jsem kódy rozčlenil do základních témat, které jsem vytvořil dopředu dle Mertenova přístupu k tematické analýze. Tyto základní kategorie vycházely z okruhů rozhovorů a ulehčily mi počáteční orientaci v nasbíraných kódech. Ty jsem následně začal dále zkoumat v prostředí Excelu, kde jsem si mohl kódy libovolně filtrovat a porovnávat mezi sebou. Některé kódy byly pak sloučeny s jinými či naopak rozděleny, pokud se ukázalo, že daný úryvek rozhovoru obsahuje podstatných informací více.

Následným spojováním kódů jsem začal tvořit v rámci navržených hlavních kategorií (témat) počáteční subtémata a při celém tomto procesu jsem aktivně pracoval s přepisy rozhovorů, abych si neustále verifikoval, že jsou kódovaná data chápána ve správném kontextu. Příslušná subtémata jsem následně podrobil přezkoumání. Rozhodoval jsem o jejich významnosti a vztahu ke zkoumanému tématu či sloučení některých subtémat do významově vyšších v případě, že se subtémata výrazně překrývala. Protože je tematická analýza odlišným přístupem od kvantitativního šetření, tak jsem se rozhodl mnohdy zahrnout i subtémata, která se v rozhovorech dominantně neprojevila, protože i taková subtémata měla mnohdy zajímavou výpovědní hodnotu o názorech skupin, se kterými byly rozhovory provedeny. Pokud jsem v datech objevil nějaký zásadní aspekt, který hovořil proti vytvořenému tématu, tak jsem jej v rámci příslušného subtématu popsal také.

Subtémata byla následně rozepsaná v části výsledků, byla popsána jejich charakteristika a v subtématech byly využity v některých případech textové úryvky, abych příslušná subtémata dokázal lépe dokreslit čtenáři.

Na základě hlavních témat a subtémat bylo následně možné sestavit kompletní výzkumnou zprávu pro příslušnou skupinu respondentů (odborníci z oblasti sociologie či wikipedisté). Při sestavování výzkumné zprávy jsem dbal na to, aby pokryla veškerá subtémata a nastínila jejich propojení.

Anonymizované přepisy rozhovorů jsou poskytnuty v příloze č. 4 této práce. Kompletní rozhovory byly velmi obsáhlé a jejich přepisy přesahují zhruba 185 normostran textu. Pro zlepšení přehlednosti byly v příloze vynechány úvodní části, ve kterých se nacházely doplňující informace k charakteristice respondentů a které byly nadměrně objemné. Bližší popisy respondentů na základě informací získaných z úvodních částí rozhovorů poskytuje příloha č. 3 této práce a přehledové tabulky výběru v oddíle 5.4.1 Výběr vzorku a popis respondentů.

5.5. Provedení experimentu

Experiment se snažil zjistit, jakým způsobem bude česká komunita Wikipedie reagovat na jednorázové přidání obsahu, referencí a odkazů do Sociologické encyklopedie k obsahu Wikipedie. V následujících částech popisují provedení experimentu včetně jeho vyhodnocení.

5.5.1. Výběr vzorku

Pro potřeby experimentálního umístění obsahu Sociologické encyklopedie do Wikipedie bylo účelově vybráno několik kategorií obsahu a také kategorií úprav, které budou provedeny. Snahou experimentu bylo postihnout veškeré možné úpravy a typy uplatnění Sociologické encyklopedie v rámci Wikipedie. Dohromady bylo provedeno 70 úprav stávajících článků a byly vytvořeny 2 nové články. Hlavní upravovanou kategorií na Wikipedii byla kategorie Sociologické pojmy. V rámci článků této kategorie bylo využito z obsahu Sociologické encyklopedie pouze Velkého sociologického slovníku s ohledem na jeho novější podobu oproti sociologickému slovníku Malému, který pochází ze 70. let 20. století. U některých typů úprav pak byla následně použita i další díla, které Sociologická encyklopedie obsahuje. Kategorie úprav byly následující:

- **Rozšíření článků z kategorie Sociologické pojmy, které jsou označeny šablonou *Pahýl*, *Pahýl část* či *Velmi krátké články*, při kterém byla ocitována Sociologická encyklopedie** - Bylo provedeno 8 úprav s využitím Velkého Sociologického slovníku v rámci Sociologické encyklopedie
- **Doplnění ověřujících referencí k článkům s nedostatečným citováním (zejména články označené šablonou *Neověřeno* či *Doplňte zdroj*)** - Bylo provedeno 5 úprav s využitím Velkého Sociologického slovníku v rámci Sociologické encyklopedie
- **Doplnění externích odkazů na hesla ve Velkém sociologickém slovníku k článkům z kategorie Sociologické pojmy, které zároveň necitují původní tištěný Velký sociologický slovník** - Bylo provedeno 23 úprav s využitím Velkého Sociologického slovníku v rámci Sociologické encyklopedie

- **Přidání hypertextového odkazu na heslo ze Sociologického slovníku do existujících citací tištěného Velkého sociologického slovníku** - Bylo provedeno 14 úprav s využitím Velkého Sociologického slovníku v rámci Sociologické encyklopedie
- **Založení nových článků** - Byl založen článek *Laická sociologie* s využitím Velkého sociologického slovníku a článek *Masarykova sociologická společnost* s využitím Slovníku institucionálního zázemí české sociologie v rámci Sociologické encyklopedie
- **Rozšíření článků z kategorie Čeští sociologové s ocitováním Sociologické encyklopedie** - Bylo provedeno celkem 10 úprav s využitím Slovníku českých sociologů
- **Rozšíření článků z oblasti českých sociologických institucí s ocitováním Sociologické encyklopedie** - Bylo provedeno celkem 10 úprav s využitím Slovníku institucionálního zázemí české sociologie

Kompletní seznam úprav provedených v rámci experimentu je přílohou č. 9 této práce.

5.5.2. Provedení

Před experimentem bylo nutné se důkladně seznámit zejména s editačními praktikami Wikipedie a zejména pak s prací s referencemi a externími odkazy. To jsem provedl důkladnou formou skrze studování příslušné dokumentace editačních praktik a následně jsem si úpravy vyzkoušel nanečisto v prostředí stránek pískoviště, které slouží pro testování wikipedistických praktik editací a uživatel si tak může ověřit, že kroky, které provádí, následně vedou k těm vizuálním změnám, které s obsahem zamýšlel. Díky tomu jsem si mohl následně vypracovat jednotlivé citace a externí odkazy s využitím editačních wikiznaček dopředu a následně je tak pohodlně nasadit v rozsahu několika hodin. Tuto činnost jsem provedl manuálně, a to pod svým účtem na Wikipedii, který jsem si vytvořil primárně pro kontakt potenciálních respondentů na Wikipedii. Provedení úprav pod přihlášením mi také dovolilo zařadit články do seznamu sledovaných, takže jsem byl informován o jejich následných změnách.

Zároveň je nutné zmínit, že jsem do systému vstupoval takřka jako zcela nový uživatel. Můj účet, který měl do doby provedení experimentu pouze několik provedených úprav (13) a ty se vztahovaly zejména k diskuzím s wikipedisty ohledně rozhovorů. Stav mého účtu byl tak ve stavu automaticky schváleného uživatele (existoval zároveň déle než 4 dny) a úpravy se tak jistě musely zobrazit v seznamu posledních změn, který sledují patroláři a revertéři

Pro automatizované sledování vývoje počtu odkazů z české Wikipedie do Sociologické encyklopedie byl vytvořen programový skript v jazyce R, který každý den v určitou hodinu sbíral z aplikačního programového rozhraní systému (API) MediaWiki (popis viz příloha č. 5) data o výskytu těchto odkazů. Skript zároveň sledoval reference děl obsažených v Sociologické encyklopedii formou sledování výskytu jejich názvů. Skript byl umístěn na GitHub a následně byl stažen na virtuální server s linuxovým operačním systémem Debian provozovaný v rámci Národní gridové infrastruktury Metacentrum, která je spravovaná výzkumnou e-infrastrukturou CESNET, kde byl na denní bázi spouštěn skrze funkcionalitu Crontab.

V rámci jazyka R jsem pro tvorbu skriptu použil knihovny `httr`, `jsonlite` a `foreach`. Následně jsem si zadefinoval 2 mechanismy procházení a output výsledků. V první řadě skript skrze API generuje veškeré články, které mají obsahují zpětný odkaz na Sociologickou encyklopedii. K výsledkům se skript dostává pomocí příkazu `GET` a následně získanou odpověď ze serveru překládá do formátu JSON. Zde je důležité zmínit, že i v samotném dotazu na API musí být formát JSON explicitně zadán. Jinak skript generuje chybovou hlášku. Poté, co skript přetvoří data do formátu JSON, tak je následně zapíše do souboru ve stejném formátu. Duplicitně je pak zapíše také do CSV, se kterým budu na doporučení při následném zpracování dat pracovat. K prohledávání externích odkazů slouží v API `exturlusage` jakožto hodnota parametru `list`. Veškeré skripty k zisku či zpracování, které byly v jazyce R pro tuto práci vytvořeny, jsou k nalezení v příslušném repozitáři na platformě GitHub².

² <https://github.com/rozek1app2/sgenc-wiki-ref>

Jak popisuje kapitola věnující se Wikipedii, komunita Wikipedie může být velmi různorodá, a to se může dotknout také její reakce na změny, které v ní uživatel provede. Nedá se tak zaručit ani reakce komunity a změny, které uživatel provede, mohou zůstat bez povšimnutí. Aby byl potenciálně reakční čas zkrácen a bylo získáno, co nejvíce možných reakcí komunity, byla po provedení veškerých definovaných změn vypracována zpráva³ obsahující veškeré provedené úpravy a s prosbou o libovolné vyjádření komunity byla umístěna do diskuze Pod Lípou, která je dedikovaným nástrojem pro komunikaci a řešení problémů. Přestože existují i další možnosti diskuze s wikipedickou komunitou (diskuzní stránky jednotlivých článků a jejich obdoby u stránek profilů uživatelů), nebyly využity, protože bylo snahou postihnout názor komunity na využití zdroje v ucelené podobě. Dalšími možnými reakcemi je revertování (vrácení minulé podoby stránky) či smazání doplněných odkazů, které je následně možné sledovat pomocí popsaného skriptu či manuálně skrze notifikace na Wikipedickém profilu v sekci sledovaných článků.

5.5.3. Analýza

V prvé řadě bylo nutné zpracovat data, která byla sbírána pomocí skriptu popsaného v oddílu 5.5.2. Ze sbíraných dat jsem využil především ta, která se dotýkala výskytu zpětných odkazů Sociologické encyklopedie na Wikipedii. Veškerá zdrojová sesbíraná data jsou volně dostupná v datové sadě, která doplňuje tuto práci a je zveřejněna na platformě Zenodo⁴.

Tato surová data byla prostřednictvím skriptu `Setup.R` a `init_dataset.R` spojena do kompletního datasetu veškerých zaznamenaných výskytů odkazu na Sociologickou encyklopedii včetně data spuštění sledovacího skriptu. Tento dataset byl následně očištěn o záznamy, které nejsou v hlavním jmenném prostoru, který obsahuje nejzásadnější obsah Wikipedie v podobě článků. Jednalo se například o jmenný prostor *Diskuze* či *Diskuze s wikipedistou*. Tyto jmenné prostory neslouží primárně pro prezentaci odkazu, a proto byly odstraněny. Hlavním zájmem

³ Příspěvek v diskuzi: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pod_l%C3%ADpou/Archiv_2020/02#_Editace_Wikipedie_s_vyu%C5%BEit%C3%ADm_Sociologick%C3%A9_encyklopedie

⁴ DOI [10.5281/zenodo.3955721](https://doi.org/10.5281/zenodo.3955721)

bylo sledování rozšíření odkazů v hlavním prostoru, ve kterém se pohybuje většina uživatelů Wikipedie.

Za pomoci jazyka R byl dále vykreslen i graf pomocí skriptu Graph.R, který zobrazuje vývoj počtu odkazů z Wikipedie do Sociologické encyklopedie v závislosti na čase. Od okamžiku provedení experimentu je vykreslován jak celkový počet odkazů, tak počet odkazů očištěný o úpravy provedené v rámci experimentu, čímž je možné sledovat organický vývoj počtu odkazů.

Byla také vytvořena pomocná funkce `get_difference` ve skriptu `analysis.R`, která umožnila pro určité sledované období zobrazit počet úprav, které v něm přibýly. V tomto zobrazení se objevil nejen název článku, ale i URL do sociologické encyklopedie a ID wikipedické stránky. Každý záznam navíc obsahoval i datum, kdy byl poprvé zaznamenán a bylo tak možné pohodlněji dohledat, kdo případný odkaz na článek dodal (pro zjištění, zda toto provedli ti wikipedisté, se kterými byly provedeny rozhovory, či jiní).

V neposlední řadě byla též sledována reakce komunity na provedené úpravy, zejména s ohledem na možné výzvy k diskuzi či reakce na vyjádření, které bylo v rámci diskuze Pod Lípou publikováno.

6. Výsledky výzkumu

6.1. Polostrukturované rozhovory

V této části práce popisují výsledky analýzy polostrukturovaných rozhovorů, ke kterým jsem využil metod zmíněné tematické analýzy. Výsledky jsou rozděleny dle obou skupin respondentů a pro každou skupinu jsou v rámci předem definovaných témat popsána další subtemata, k jejichž definici prostřednictvím tematické analýzy došlo. Definovaná témata a subtemata pro každou ze skupin jsou následující:

Odborníci z oboru sociologie

- Sociologická encyklopedie (hlavní téma)
 - Znalost Sociologické encyklopedie mezi sociologickou veřejností (subtéma)
 - Kvalita Sociologické encyklopedie vycházející z jejích předloh (subtéma)
 - Sociologická encyklopedie jako zdroj uceleného sociologického poznání na webu (subtéma)
 - Zastarávání obsahu (subtéma)
- Portál Sociologie a sociologický obsah na Wikipedii (hlavní téma)
 - Neznalost Sociologického portálu a sociologického obsahu Wikipedie sociologickými odborníky (subtéma)
 - Portál sociologie jako vhodná vstupní brána k poznání (subtéma)
 - Wikipedické články jako zdroj základního poznání o sociologických tématech (subtéma)
 - Problematika stručnosti obsahu (subtéma)
 - Využití nevhodných zdrojů u sociologických článků na Wikipedii (subtéma)
- Komunikace vědeckého sociologického poznání (hlavní téma)
 - Důležitost komunikace vědeckých poznatků sociologie s veřejností (subtéma)
 - Wikipedie jako vhodný kanál komunikace (subtéma)
 - Popularizační média (subtéma)
- Spolupráce Sociologické encyklopedie a Wikipedie (hlavní téma)

- Sociologická encyklopedie jako obecně vhodný zdroj pro relevantní hesla Wikipedie (subtéma)
- Možnost dezinterpretace obsahu (subtéma)
- Oboustranná prospěšnost konceptu spolupráce Sociologické encyklopedie a Wikipedie (subtéma)
- Jiné návrhy (subtéma)
- Zapojení odborníků z oblasti sociologie do práce na Wikipedii (hlavní téma)
 - Žádoucí zapojení odborné sociologické veřejnosti do práce na Wikipedii (subtéma)
 - Potenciální využití Sociologické encyklopedie respondenty při tvorbě Wikipedie (subtéma)
 - Aspekt nedostatku času výzkumné komunity (subtéma)
 - Aspekt kolektivního autorství na Wikipedii (subtéma)
 - Hlavní atribut hodnocení je výzkum (subtéma)
 - Hodnocení ostatních činností (subtéma)
 - Wikipedie jako dobrovolná činnost (subtéma)

Wikipedisté aktivní v oblasti sociologie

- Sociologická encyklopedie (hlavní téma)
 - Neznalost Sociologické encyklopedie wikipedickou komunitou (subtéma)
 - Sociologická encyklopedie jako kvalitní zdroj (subtéma)
 - Internetová podoba jako výhoda Sociologické encyklopedie (subtéma)
 - Zastaralost obsahu (subtéma)
 - Chyby formy a obsahu (subtéma)
- Portál Sociologie a sociologický obsah na Wikipedii (hlavní téma)
 - Poznání a kvalitativní aspekty portálu Sociologie (subtéma)
 - Přehledový charakter portálu (subtéma)
 - Portál jako zdroj inspirace (subtéma)
 - Návštěvnost obsahu vede přes vyhledávače, nikoliv přes portály (subtéma)
 - Nejednotnost kvality sociologického obsahu Wikipedie (subtéma)

- Práce se zdroji na Wikipedii (hlavní téma)
 - Cesty přispěvatelů Wikipedie k informačním zdrojům (subtéma)
 - Dokument jako inspirace ke článku (subtéma)
 - Využití terciárních zdrojů (subtéma)
 - Nalezení zdrojů skrze příbuzné články na Wikipedii (subtéma)
 - Aspekty výběru zdrojů - prestiž autora či nakladatelství (subtéma)
 - Aspekty výběru zdrojů - dostupnost (subtéma)
- Spolupráce Sociologické encyklopedie a Wikipedie (hlavní téma)
 - Sociologická encyklopedie jako vhodný zdroj pro psaní Wikipedie (subtéma)
 - Sociologická encyklopedie jako prostředek zlepšení ověřitelnosti (subtéma)
 - Externí odkaz do Sociologické encyklopedie vedoucí k rozšíření povědomí (subtéma)
 - Dozdrojování informací jako společná snaha o zlepšení obsahu (subtéma)
 - Oboustranná prospěšnost konceptu spolupráce Sociologické encyklopedie a Wikipedie (subtéma)
 - Reakce respondentů na výzkumy dotýkající se zvýšení viditelnosti (subtéma)
 - Různorodost komunity v reakci na aktivity uživatelů (subtéma)
 - Návrhy budoucí spolupráce (subtéma)

Podrobný rozpis obsahuje příloha č. 1 této práce. Obsahuje rozpis jednotlivých vzniklých subtémat a také doplňující informace v podobě důležitých ilustračních úryvků respondentů.

Pro každou ze skupin byla sepsána dle definovaného postupu tematické analýzy také výzkumná zpráva, která poznatky z témat a subtémat shrnuje a dává je do souvislostí mezi sebou.

6.1.1. Souhrnná zpráva - odborníci z oboru Sociologie

Ukazuje se, že mezi respondenty z oblasti sociologie je povědomí o Sociologické encyklopedii poměrně značné, zejména o její hlavní předloze v podobě Velkého sociologického slovníku. Sami sociologové považují za hlavní faktor kvality zejména dobrý autorský kolektiv, který je s hlavní předlohou spjatý. Zároveň je jimi kladně hodnocena internetová forma, která je přístupná každému a nabízí tak volně dostupné dílo uceleného sociologického poznání, ovšem s výhradou možného zastarávání obsahu. Velký a Malý sociologický slovník pochází z minulého století a informace v nich obsažené tak mohou být poplatné době vzniku. To se ovšem nemusí týkat ustálenějších konceptů a teorií a i dobový výklad pojmů může být přínosem například při jejich historickém zkoumání.

Naproti tomu zůstává pro tuto skupinu poměrně neznámý sociologický Portál Wikipedie a v některých případech také obecně wikipedický sociologický obsah. Z výpovědí je zjevné, že sociologická sféra s tímto zdrojem příliš nepracuje. V portálu však vidí zejména bránu k poznání, která může nezkušeného zájemce provést tématy sociologie a podobně i obsah sociologických článků vnímají zpravidla jako prostředek úvodního rozhledu. Některé články jsou nicméně, z jejich úhlu pohledu, příliš stručné pro podrobnější porozumění tématu a podrobnější informace se v nich tak nemusí vyskytovat. Články ze sociologie mohou nicméně odkazovat na poměrně dobrou základní literaturu. U některých referencí se mohou vyskytovat také hypertextové odkazy, díky kterým si čtenář může své znalosti rozšířit mimo Wikipedii.

U článků ovšem, dle zkušenosti některých respondentů, hrozí riziko, že některá uznávaná díla české sociologie mohou být wikipedickou komunitou při tvorbě obsahu opomíjena nebo mohou být využita díla, která jsou zastaralá, což se může potenciálně dotknout i využití Sociologické encyklopedie, kde mohou být určité části obsahu poplatné době vzniku, a tak je na ně potřeba nahlížet. Wikipedie je ovšem velmi proměnlivé prostředí a komplexní zhodnocení obsahu je očividně náročné, a to i na základě přímé zkušenosti některých respondentů s tímto prostředím.

Komunikaci odborných poznatků vnímají respondenti jako velmi důležitou až sebezáchovnou. Neznalost a nezájem může vést k tomu, že společnost může na existenci, rozvoj a finanční podporu tohoto či dalších příbuzných oborů nahlížet jako na nadbytečnost.

Zároveň může být komunikace poznatků s veřejností chápána i jako služba veřejnosti. Kromě tradičních prostředků komunikace jako mohou být tiskové zprávy či tiskové konference, se do prostředí komunikace s veřejností dostávají i mediální prostředky jako jsou blogy a do sféry kanálů komunikace by se tak mohla dostat i Wikipedie. Ta je ovšem stále encyklopedií a její obsah je heslovitý. Otázkou tedy zůstává, jaké poznatky a jakou formou by byly prostřednictvím Wikipedie komunikovatelné.

Zároveň respondenti soudí, že Sociologická encyklopedie je vhodná k psaní Wikipedie, a to jak z hlediska využití obsahu a referencí, tak i jako cíl externích odkazů. Je ovšem potřeba myslet na její možné nedostatky, které souvisí se zastaráváním obsahu. Problematická může být také dezinterpretace obsahu, jelikož Sociologická encyklopedie je psána jako odborný text a při využití wikipedickou veřejností se na kvalitě obsahu vytvářeného s využitím Sociologické encyklopedie mohou podepsat schopnosti editora.

Nastíněný koncept spolupráce je považován, i přes potenciální nástrahy, za přínosný a všichni respondenti se shodují na kladném hodnocení potenciálního zvýšení viditelnosti Sociologické encyklopedie. Do budoucna je, dle nápadů odborníků, možné uvažovat o další fúzi obou systémů a to buď potenciálně formou hromadného překlopení obsahu Sociologické encyklopedie do Wikipedie, nebo formou hromadného přidávání externích odkazů k článkům na Wikipedii. Jeden z respondentů navrhoval i opačnou cestu rozšíření Sociologické encyklopedie wikipedickým obsahem, při čemž by ovšem bylo nutné adekvátně zhodnotit kvalitu daných wikipedických informací.

Do Wikipedie by se z hlediska komunikace poznatků ovšem odborníci z řad sociologů, dle respondentů, zapojit měli. Mnoho zajímavých a hodnotných informací o oboru totiž leží v hlavách odborníků. Sami respondenti se do této činnosti přímo zapojit neplánují a to až na

respondenta 1, který se zapojuje v organizaci a kontrole psaní wikipedických hesel u svých studentů. Do přímého psaní a editace se ovšem nezapojuje a zapojit v dohledném horizontu ani neplánuje. Důvodem je u odborníků zejména nedostatek času, který je spjat s tlakem na publikační činnost, která tvoří u všech dotazovaných hlavní složku hodnocení jejich pracovních výsledků. Zároveň může být pro odborníky odrazující i publikační model Wikipedie, v rámci kterého jsou články tvořeny kolektivně a nikdo si tak nemůže autorství přímo nárokovat. Zároveň ani podoba obsahu není konstantní a není tedy garance, že příspěvek příslušného uživatele zůstane v článku zachován.

Polovina respondentů ve svých výpovědích reflektovala i další prvky hodnocení své pracovní aktivity, jako jsou monografie a učebnice. Wikipedie ovšem v podmínkách hodnocení odborníků nefiguruje a to i přesto, že se respondenti domnívají, že by tato aktivita mohla být vnímána jako přínos společenské relevanci jejich institucí.

6.1.2. Souhrnná zpráva - wikipedisté editující sociologická hesla

Znalost Sociologické encyklopedie respondentů nebyla valná a praktickou zkušenost s ní měl pouze jeden z wikipedistů. Naproti tomu byla opětovně známější předloha v podobě Velkého sociologického slovníku, který zároveň někteří respondenti využili při své wikipedické praxi. Obecně Sociologickou encyklopedii respondenti hodnotí jako hodnotný a kvalitní zdroj, který má výhodu ve své internetové podobě, která je narozdíl od fyzických médií pohodlnější díky hypertextovým odkazům a dalším navigačním mechanismům. Ačkoliv je internetová podoba hodnocena respondenty jako klad, tak její webová forma plně nevyužívá přínosných aspektů webu. Jeden z wikipedistů upozornil na možnou faktickou chybu a další zmínil nevyrovnanou kvalitu hesel. Narozdíl od papírové podoby by tak hesla mohla být pružně aktualizována⁵. Zároveň v prostředí webu není nutné zkracovat obsah a držet se rigidně papírové předlohy, která některá slova v textu zkracuje. V neposlední řadě i wikipedisté zmiňují nevýhodu v podobě možného zastarávání obsahu zejména ve vztahu k Velkému a Malému sociologickému slovníku.

⁵ To je ovšem problematické z hlediska autorských práv. O aktualizaci obsahu se nicméně v minulosti tvůrce prof. Zdeněk snažil, ale této možnosti využilo velmi malé množství autorů a úpravy neměly zpravidla velký rozsah (viz příloha č. 2).

Respondenti nebyli schopni dostatečně zhodnotit Portál sociologie na Wikipedii. O portály se respondenti a komunita obecně příliš nezajímají nebo o nich komunita potenciálně nemusí mít dostatečné povědomí, jelikož cesty uživatelů k obsahu na Wikipedii vedou, dle respondentů, zpravidla skrze vyhledávače, kde se odkaz zobrazí v organickém vyhledávání, nebo skrze vyhledávací rozhraní Wikipedie. Drobný užitek portálů spočívá v tematických kategorizačních schématech, a tedy přehledové složce, která může sloužit zájemcům o danou oblast. Také je možné je využít jako inspiraci pro psaní nových článků, pokud se na portálu vyskytují například červené hypertextové odkazy nebo seznamy chybějících článků.

Kvalita wikipedického obsahu z oblasti sociologie je zároveň také špatně odhadnutelná a jako u veškerého obsahu na Wikipedii je tato kvalita proměnlivá. Skromná podoba článku může být ovšem stále přínosnější, než kdyby článek neexistoval vůbec. Zároveň očividně existuje z oblasti sociologie pouze několik článků, které jsou označeny jako dobré.

K vyhledávání zdrojů využívají wikipedisté především Google. Zdrojem inspirace pak mohou být i reference kvalifikačních prací. Z hlediska zdrojů pak někteří z respondentů také preferují odborné publikace. Pro některé z respondentů je pak důležitým aspektem prestiž autorů či afiliace autorů k akademické sféře nebo vydání publikace odborným nakladatelstvím.

Někteří wikipedisté využívají i terciární zdroje. Specificky pak někteří z nich uvádějí Velký sociologický slovník. Do wikipedistické praxe patří také využití cizojazyčných verzí Wikipedie a v některých ohledech se nevyklučuje, že si wikipedisté hledají inspiraci pro zdroje i u tematicky příbuzných článků na Wikipedii.

Pro wikipedisty je důležitá také dostupnost zdroje, a to v prvé řadě zda je zdroj dostupný online a zadarmo a ve druhé řadě také zda je přístupný jazykově, čímž se rozšiřuje možnost porozumění pro uživatele v dané jazykové mutaci Wikipedie.

Ačkoliv je Sociologická encyklopedie terciárním zdrojem, je vhodná k využití na Wikipedii. Může být inspirativním zdrojem pro zakládání nových článků a případně podpořit vývoj mladších a méně vyvinutých článků, které mají mnohdy podobu takzvaného pahýlu. Ty často trpí nedostatkem obsahu a referencí a využití Sociologické encyklopedie pro jejich rozvoj může být vhodné. Zároveň může Sociologická encyklopedie sloužit pro přípravu struktury a proniknutí do tématu. Může být také dle wikipedistů využita, jak pro reference, tak pro externí odkazy.

Jako jedna z kvalit je v rámci článků na Wikipedii vnímána ověřitelnost, která neznačí stoprocentní pravdivost tvrzení, ale díky referenci si může čtenář příslušné tvrzení ověřit. Tomu může potenciálně přispět i Sociologická encyklopedie.

Zároveň je možné využít Sociologickou encyklopedii i jako externí odkaz, který potenciálně rozšíří povědomí uživatelů o příslušném tématu a taktéž si může uživatel informace z obou systémů porovnat. Zároveň se také může o Sociologické encyklopedii prostřednictvím odkazů dozvědět. Reakce respondentů na zmínku o výzkumech, které se prostřednictvím odkazů snažily docílit vyšší návštěvnosti akademických informačních zdrojů, nebyly nikterak negativní.

Je také vhodné doplňovat zdroje k informacím na Wikipedii (“dozdrojovávat”), pokud wikipedista disponuje příslušnou literaturou, která o nich hovoří. Jedná se o součást kolektivní snahy wikipedistů o zkvalitnění obsahu Wikipedie a tento proces vede k lepší ověřitelnosti informací.

Koncept navržené spolupráce je hodnocen kladně. Ačkoliv se nejedná o přímou komerční propagaci, může tato myšlenka spolupráce na některé uživatele Wikipedie takto působit. Komunita je ovšem různorodá a nedá se předvídat, jakým způsobem zareaguje na případné vyšší využití Sociologické encyklopedie. Dopomoci k řešení může například komunikace s komunitou a hledání společného konsenzu. Reakce nemusí v praxi přijít žádná a celé řešení může být komunitou přijato. V opačném případě, kdy komunita vyhodnotí takové praktiky jako

neadekvátní, tak může dojít ke komunikaci s editorem, který úpravy provedl, domluvě a v krajním případě také k jeho blokaci.

V dalších návrzích spolupráce se objevuje možnost vytvoření speciálního WikiProjektu, který by se snažil sociologický obsah vytvářet. Případně také vytvoření citační šablony, která by standardizovala využívání Sociologické encyklopedie v rámci Wikipedie, tak jak tomu je například v případě Ottova slovníku naučného. Respondenti odkazují také na zapojení univerzitní sféry, které může tato aktivita potenciálně zajistit reklamu a do spolupráce je možné zapojit i studenty, což se již nyní děje díky projektu Studenti píší Wikipedii.

6.1.3. Další informace získané z rozhovorů

Z rozhovorů provedených z odborníky z oboru sociologie vyplývá, že odborná komunita mnohdy nemá velké znalosti o tom, jak vypadá Wikipedie a její zdroje. Proto i odpovědi na otázky o Wikipedii byly zodpovězeny mnohdy stručně a nepřinesly často požadovanou hlubší informaci. Dotazy směřované na Sociologickou encyklopedii byly pak zodpovězeny mnohdy ve vztahu k dílům, ze kterých encyklopedie vychází.

V případě provedených rozhovorů s wikipedisty ukázal jistá specifika už samotný výběr respondentů. Wikipedisté jsou rozmanitou komunitou a mnoho z nich se zaměřuje na mnoho různorodých témat. Nebylo tedy možné najít přímo skupinu, která by se zabývala pouze sociologií, ba dokonce ani skupinu, která by se zabývala pouze společenskovědními tématy. Wikipedista, který se na tato témata zaměřuje více, byl objeven pouze jeden a ten se z časových důvodů rozhodl rozhovoru nezúčastnit.

6.2. Experiment

6.2.1. Stav před provedením experimentu

Před započítím oslovování potenciálních respondentů (8. 5. 2020) pro rozhovor se na Wikipedii nacházelo v hlavním jmenném prostoru 90 odkazů vedoucích na Sociologickou encyklopedii. V průběhu doby, kdy byli kontaktováni potenciální respondenti či byly již prováděny rozhovory, což je období od 8. 5. 2020 do 11. 6. 2020 (datum provedení posledního), přibyly na Wikipedii pouhé 3 nové odkazy vedoucí na Sociologickou encyklopedii:

- 9. 5. 2020 - Reference s odkazem u článku *Vasil Kaprálek Škrach* směřující na stejnojmennou stránku sociologa ve Slovníku českých sociologů
- 26. 5. 2020 - Reference s odkazem u článku *Přírodní národy* směřující na stejnojmenné heslo ve Velkém sociologickém slovníku
- 29. 5. 2020 - Reference s odkazem u článku *Průmysl volného času* směřující na stejnojmenné heslo ve Velkém sociologickém slovníku

Důležité je poznamenat, že žádný z těchto přidaných odkazů nebyl přidán potenciálním respondentem, kterého jsem oslovil. V dalším období do experimentu (12. 6. 2020 až 23. 6. 2020) taktéž nedošlo k velkému nárůstu odkazů. Byly přidány pouze 2 nové odkazy, a i tyto byly přidány jinými než oslovenými respondenty k rozhovorům:

- 11. 6. 2020 - Reference s odkazem u článku *Josef Macek (sociálnědemokratický politik)* vedoucí na stejnojmenné heslo do Slovníku českých sociologů
- 16. 6. - Reference s odkazem u článku *Civilizace* vedoucí na stejnojmenné heslo ve Velkém sociologickém slovníku.

6.2.2. Stav po provedení experimentu

Experiment, který proběhl 24. 6. 2020, byl k datu 19. 7. 2020 vyhodnocen. Z hlediska reakce komunity se experiment nesetkal s negativním přijetím a při přidání zpětných odkazů a tvorbě článků nedošlo k naprosto žádnému úbytku zpětných odkazů, které jsem osobně do Wikipedie přidal.

Bylo zaznamenáno pouze několik reakcí komunity. V první řadě se jedná o editaci na stránce *Racionalita*, ke které jsem přidával odkaz do původní citace Velkého sociologického slovníku. Tento odkaz byl posléze jiným uživatelem s přezdívkou Mykhal očividně odstraněn.

Následně došlo stejným uživatelem k revertu (vrácení stránky do dřívější podoby) a stránka tak byla vrácena do stavu po mém doplnění odkazu u citace, který je tam i ke dni vyhodnocení. Nic nenasvědčuje tomu, že by byla taková praktika nevhodná. Od uživatele jsem neobdržel žádnou zprávu a nebyl jsem nikterak ke komunikaci vyzván ani formou diskuzních stránek. Vzhledem k tomu, že k odstranění odkazu došlo několik hodin po jeho přidání a revert proběhl následně ve zcela identický čas jako odstranění odkazu, tak je možné se domnívat, že se jednalo o omyl a jeho nápravu.

Větší reakce se nedostavila ani u příspěvku v rámci komunitní diskuze Pod Lípou, kam jsem po provedení experimentu uveřejnil příspěvek, ve kterém jsem popsal veškeré své provedené editace a požádal také zároveň o komentář komunity. Tento krok byl proveden s ohledem na to, že nebylo jasné, zda komunita ponechá provedené editace bez odezvy či se k nim vyjádří v krátkém časovém úseku od jejich provedení. V rámci diskuze Pod Lípou byl můj příspěvek okomentován pouze uživatelem Bazi:

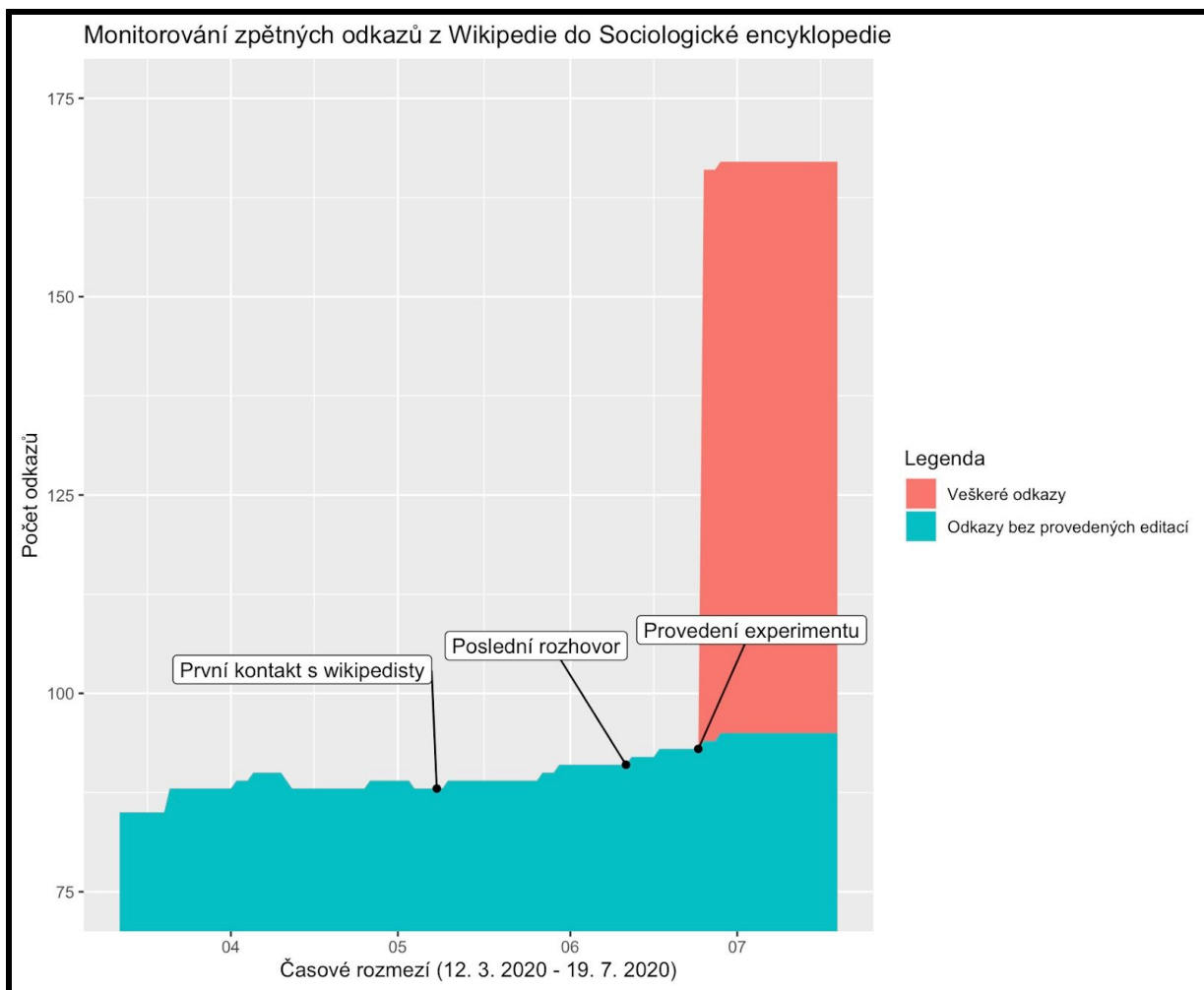
"Ty externí odkazy by bylo možná záhodno v takovém (a potenciálně větším) množství řešit formou šablony. Plus by se možná hodilo založit článek o samotné Sociologické encyklopedii, tedy je-li k ní dost zdrojů pro obhájení encyklopedické významnosti. --Bazi (diskuse) 25. 6. 2020, 00:03 (CEST)"

Wikipedista Bazi tak proti provedeným úpravám neměl žádné námitky a navrhnul možnost vytvoření šablony, kterou by se dalo systematizovat přidávání odkazů do Sociologické encyklopedie. Zároveň podotkl, že samotná Sociologická encyklopedie nemá na Wikipedii vlastní článek.

Po provedení experimentu došlo k přidání dvou nových odkazů směřujících do Sociologické encyklopedie (měřeno do 19. 7. 2020). Opětovně se tyto odkazy objevily díky jiným nežli osloveným wikipedistům. Jednalo se o následující články:

- 24. 6. 2020 - Reference s odkazem u článku *Mazdanzan* směřující na stejnojmenné heslo ve Velkém sociologickém slovníku. Tato reference byla přidána během mého provádění experimentu
- 27. 7. 2020 - Reference s odkazem u článku *Glasnost'* směřující na stejnojmenné heslo ve Velkém sociologickém slovníku.

Veškerý vývoj odkazů na Wikipedii demonstruje graf [1](#), který pro lepší přehled zahrnuje křivku počtu veškerých odkazů směřujících na Sociologickou encyklopedii (tedy včetně těch, které jsem provedl já) a dále pak křivku počtu odkazů, která je o mnou přidané odkazy očištěna. Zároveň byla data očištěná o odkazy ve vedlejších jmenných prostorech. Na začátku měření (12. 3. 2020) bylo na Wikipedii v hlavním jmenném prostoru 87 odkazů směřujících do Sociologické encyklopedie. Na konci měření (19. 7. 2020) bylo odkazů 169 a z toho bylo 97 odkazů, které jsem osobně nepřidal.

Graf 1 - Vývoj počtu zpětných odkazů z hlavního jmenného prostoru Wikipedie do Sociologické encyklopedie

6.2.3. Další zjištění experimentu

Automatizovaný skript nasazený na virtuálním serveru měřil kromě externích odkazů také výskyt referencí na předlohy Sociologické encyklopedie skrze sledování výskytu jejich názvů v hlavním jmenném prostoru (s výjimkou Knižní bibliografie české sociologie). Měření, které probíhalo celkově již od 12. 3. 2020 do 19. 7. 2020 ukázalo, že výskyt těchto referencí zůstává vcelku konstantní a v podstatě se nemění. Počet výskytů textových řetězců s názvy jednotlivých děl uvádí tabulka 3.

	Počet výskytů na začátku měření (12. 3. 2020)	Počet výskytů na konci měření (19. 7. 2020)
Velký sociologický slovník	187	188
Malý sociologický slovník	3	3
Slovník českých sociologů	2	2
Slovník institucionálního zázemí české sociologie	1	1

Tabulka 3 - Počet výskytů názvů předloh Sociologické encyklopedie na začátku a na konci měření

Vzhledem k tomu, že nedošlo k odstranění žádných zpětných odkazů vedoucích na Sociologickou encyklopedii, které byly zaneseny do již existujících citací Velkého sociologického slovníku, tak se ukazuje potenciální možnost doplnění těchto odkazů i k dalším citacím, díky čemuž bude možné dosáhnout lepší přístupnosti zdrojového materiálu. Některé z citací mohou obsahovat informaci o stránce, ze které byl obsah čerpán, a proto se nabízí kromě prostého odkazu na přehledovou stranu Velkého sociologického slovníku i pracnější varianta odkazu na konkrétní heslo. Bylo by ovšem vhodné předem ověřit, že čerpané informace skutečně pochází z příslušného hesla. K tomu může posloužit textová podoba konkrétního vydání Velkého sociologického slovníku.

6.3. Syntéza poznatků z rozhovorů a experimentu

Zástupci jak odborné sféry, tak wikipedistů vnímají využití Sociologické encyklopedie převážně kladně. Obě skupiny respondentů tento zdroj označily jako vhodný k použití pro psaní Wikipedie a zároveň využitelný jako externí odkaz. Zároveň může jako každý zdroj dopomoci zlepšit ověřitelnost a může působit jako vhodný zdroj pro rozvoj nově vznikajících článků a pomoci tak jako základní zdroj pro tvorbu takzvaných pahýlů. Nástrahami využití Sociologické encyklopedie může být zastaralost i občasné chyby jejího obsahu, možnost jeho potenciální dezinterpretace.

Wikipedisté zároveň nevnímají vedlejší efekt zvýšení viditelnosti Sociologické encyklopedie jakožto formu nepřímé a nekomerční propagace jako negativum. Stejně tak předchozí výzkumy, které toto téma řešily, byly respondenty zpravidla považovány za relevantní. Nedošlo ani k negativní reakci wikipedické komunity na editace v rámci provedeného experimentu, a tak lze uzavírat, že by něco takového na komunitu nepůsobí nepříjemně.

Výsledkem nicméně je, že experimentální vložení odkazů na tento zdroj přineslo jedinou reakci v komunitním diskuzním prostoru. Tato reakce byla neutrální až podmíněně pozitivní, navrhla vkládání odkazů na Wikipedii usnadnit a systemizovat pomocí šablony a zároveň navrhla vytvořit heslo *Sociologická encyklopedie*. Zároveň ani organický růst odkazů nebyl dosažen. Za dobu kontaktu respondentů byl nárůst odkazů minimální a stejně tak i po provedení experimentu. Odkazy nepřidal žádný z potenciálních či reálných respondentů. Reakce wikipedické komunity se tak tedy jeví jako malá, je však také možné, že bude jen pomalá a dostaví se po období letních prázdnin.

7. Náměty k dalšímu výzkumu

V průběhu výzkumu vykrytalizovalo několik myšlenek, které mohou být vodítkem pro další výzkum v oblasti hledání společné prospěšné spolupráce Sociologické encyklopedie a Wikipedie. V prvé řadě se jedná o oblast zkoumání zapojení odborné veřejnosti z oblasti sociologie do práce na Wikipedii. Výzkum ukazuje, že faktorem, který tuto aktivitu může limitovat, je zejména tlak na publikační výkon v odborných zdrojích a z toho pramenící malé nebo nulové množství času, který mohou vědci věnovat dalším aktivitám. Wikipedie pravděpodobně nikdy nebude médiem pro publikaci vlastního výzkumu. Odborná veřejnost má ovšem mnohé znalosti, které by mohla veřejnosti předat. Zároveň může přítomnost odborníků na Wikipedii podpořit vznik kvalitního obsahu. Jak naznačuje teorie prezentovaná v kapitole 4.2, tak může být působnost na Wikipedii pro odborníky vzhledem k charakteru komunity i odrazující. Jeden z wikipedistů (respondent 6) na toto téma v rozhovoru zmínil osobní zkušenost: *„Já si myslím, že Wikipedie často potřebuje expertů jako sůl a že ti experti to tam bohužel nemaj lehký, protože tam není žádná instituciolizovaná spolupráce s expertama a obvykle když jste expert na nějakou věc a přijdete a teďka tam něco říkáte odborně, tak tam přijde nějakej z odpuštěním ťulpas, kterej o tom někde něco slyšel na střední nebo základní škole a ví teda jak to je a bude vám to zase mazat a ničit a bude se s váma hádat, že to tak určitě není.“* Je tedy otázka, jakým způsobem pracovat s prioritizací potřeb odborné veřejnosti, jejíž aktivita je zaměřena především na výzkum a publikování v odborných periodikách.

Druhý podnět k dalšímu výzkumu se dotýká zkvalitňování sociologického obsahu na Wikipedii. Někteří z wikipedistů uváděli editatony, čili editační maratony, při kterých se komunita sejde a může společnými silami psát články, a to například s vazbou na konkrétní obor. Druhým způsobem pak mohou být WikiProjekty, v rámci kterých je možné koordinovat specifické činnosti na Wikipedii. Na české Wikipedii existuje velké množství projektů, které jsou zaměřeny na podporu tvorby obsahu z různých odvětví. Nabízí se tak vytvoření takového

WikiProjektu i pro oblast sociologie. Z hlediska výzkumu by tato činnost mohla být předmětem dalších experimentů či případových studií.

V neposlední řadě experiment ukázal, že wikipedická komunita ponechala úpravy provedené v rámci experimentu bez takřka jakékoliv reakce. Nabízí se tak možnosti zkoumání wikipedické komunity a jejích specifíků v českém prostředí.

8. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo navrhnout a otestovat přínosný koncept spolupráce mezi Sociologickou encyklopedií a Wikipedií v ohledu jejího sociologického obsahu, který je částečně reprezentován Portálem sociologie. Spolupráce byla navržena jako podpora obsahu Wikipedie prostřednictvím Sociologické encyklopedie a podpora nalezitelnosti a viditelnosti Sociologické encyklopedie prostřednictvím Wikipedie.

V teoretické části se práce zaměřila na popis encyklopedií jakožto referenčních zdrojů a z perspektivy digitální lexikografie. Byly uvedeny také příklady odborných encyklopedií a slovníků. Dále je prezentovány principy otevřené kolaborace, vysvětlen pojem Communities of Practice a podán popis Wikipedie a jejích pravidel. Vynechány nebyly ani informace dotýkající se problémových oblastí Wikipedie. V neposlední řadě uvedla tato část informace o dalších komunitních projektech jako je GitHub a OpenStreetMap. Třetí teoretická kapitola popsala dosavadní výzkumy týkající se spolupráce odborné sféry a Wikipedie.

Ve výzkumné části byly provedeny polostrukturované rozhovory s cílem zjistit názory odborníků z oboru sociologie a wikipedistů, kteří mají zkušenost s editací sociologických článků, na oba zmíněné zdroje a na navrhovaný způsob spolupráce. U sociologů byly zjišťovány také názory na jejich potřebu komunikace vědeckých poznatků a vhodnosti Wikipedie pro tento účel či jejich potenciální zapojení do této činnosti. U wikipedistů pak byly dále zkoumány názory na

možné reakce komunity při frekventovaném využití Sociologické encyklopedie a také jejich osobní požadavky na zdroje a způsob jejich vyhledávání.

Rozhovory ukázaly, že Sociologická encyklopedie je vnímána jako kvalitní zdroj. Jako aspekt kvality je chápán renomovaný autorský a editorský kolektiv její hlavní předlohy, Velkého sociologického slovníku, a její přístupná internetová podoba. Za její nedostatky je považováno především zastarávání obsahu kvůli její statické podobě. Podle některých wikipedistů může být problematická také kvalita některých hesel a jejich faktická správnost či nedostatečně využitý potenciál webu, v rámci kterého není potřeba, na rozdíl od tištěných děl, která jsou prostorově limitovaná, zkracovat obsah.

Sociologický portál může sloužit pro základní vhled do tématu, čemuž pomáhají také přítomné kategorie. Odborníci z oblasti sociologie portál zpravidla neznají, a i dle názorů wikipedistů nejsou portály na Wikipedii příliš využívány, protože cesty uživatelů k obsahu vedou hlavně skrze internetové vyhledávače nebo vyhledávací rozhraní na Wikipedii. Články z oblasti sociologie mohou dle respondentů z řad odborníků poskytovat vhodné základní informace a odkazy na literaturu. Podrobnější informace se v nich ovšem nemusí vyskytovat. Kvalita je však proměnlivá a podle některých wikipedistů má obsah ve společenskovědních tématech své nedostatky.

Odborníci považují sdílení sociologických poznatků s veřejností za důležité a k tomuto účelu může sloužit i Wikipedie. Považovali by za vhodné, aby se do komunikace poznatků skrze Wikipedii jejich komunita zapojila. Dotazovaní odborníci ovšem tuto činnost osobně nepreferují. Důvodem je zejména tlak na publikování v odborných periodících, které je jednou ze zásadních složek hodnocení jejich pracovní činnosti a zabírá také velké množství času. Případná aktivita na Wikipedii se do hodnocení nepromítá.

Wikipedisté si své zdroje hledají především prostřednictvím Googlu a jako zdroj inspirace mohou sloužit i akademické práce. Při posuzování zdrojů je pro wikipedisty důležitá akademická afiliace autorů či vydání díla v akademickém nakladatelství, a také volná přístupnost zdroje a jeho jazyková lokalizace.

Zároveň je podle obou skupin respondentů Sociologická encyklopedie vhodná k využití na Wikipedii a navržený koncept spolupráce je přijímán zpravidla pozitivně. Jeden z wikipedistů ji v minulosti i reálně při své práci využil. Sociologická encyklopedie může podpořit pokrytí méně zpracovaných témat na Wikipedii a také může být zdrojem inspirace pro tvorbu článků, které na Wikipedii chybí. Je ovšem potřeba kriticky reflektovat její možné zastarávání obsahu a v případě nedostatečného pochopení textu může potenciálně dojít na Wikipedii k jeho dezinterpretaci. Zároveň se ukazuje, že komunita wikipedistů je různorodá a reakce komunity na systematické využití jednoho zdroje je špatně odhadnutelná. Reakce nemusí přijít ze strany komunity žádná, ale v případě, že by přidávání referencí se zpětnými odkazy na Sociologickou encyklopedii bylo vyhodnoceno jako závadné, může dojít k domluvě, až k zablokování jeho účtu.

Druhou součástí výzkumu bylo provedení experimentu, v rámci kterého byly přidány odkazy na Sociologickou encyklopedii formou referencí a externích odkazů. Cílem bylo prakticky ověřit reakci komunity a zjistit přijetí frekventovaného využití tohoto zdroje, a také zda tato akce ve spojení s kontaktem wikipedistů povede k jeho vyššímu využití komunitou. Toto využití Sociologické encyklopedie bylo komunitou přijato bez reakce a veškeré přidané odkazy byly na Wikipedii ponechány. K organickému nárůstu odkazů došlo pouze v řádu jednotek, čímž nedošlo k významnému nárůstu předchozího trendu. Nové odkazy nebyly přidány žádným z kontaktovaných wikipedistů.

Seznam použité literatury

1. 2020. Collaboration with Wikivoyage. *OpenStreetMap Wiki* [online]. Datum poslední revize 18. 11. 2018, 20:22 SEČ [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: https://wiki.openstreetmap.org/wiki/Collaboration_with_Wikivoyage
2. About. *OpenStreetMap Blog* [online]. [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://blog.osmfoundation.org/about/>
3. About MathWorld. MathWorld [online]. [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://mathworld.wolfram.com/about/>
4. About the Stanford Encyclopedia of Philosophy. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/about.html>
5. About wikis. *GitHub* [online]. [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://help.github.com/en/github/building-a-strong-community/about-wikis>
6. AIBAR, E., J. LLADÓS-MASLLORENS, M. LERGA, A. MESEGUER-ARTOLA a J. MINGUILLÓN. Wikipedia at university: what faculty think and do about it. *Electronic Library* [online]. 2015, **33**(4), 668 - 683 [cit. 2020-03-01]. DOI: [10.1108/EL-12-2013-0217](https://doi.org/10.1108/EL-12-2013-0217). ISSN 0264-0473.
7. Alexa: The top 500 sites on the web. *Alexa* [online]. [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.alexa.com/topsites>
8. ALLEN, Colin a Uri NODELMAN. THE "STANFORD ENCYCLOPEDIA OF PHILOSOPHY" a DEVELOPED DYNAMIC REFERENCE WORK. *Metaphilosophy* [online]. 2002, **33**(1/2), 210 [cit. 2020-05-05]. ISSN 00261068.
9. ALMIND, Richard. Designing Internet Dictionaries. *Hermes: International Journal of Language and Communication Studies* [online]. 2005, **34**, 37-54 [cit. 2020-04-29]. ISSN 0904-1699.
10. API Tutorial, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <https://www.mediawiki.org/wiki/API:Tutorial>
11. AUSTIN, Marcus. What makes a good CoP? *Information World Review* [online]. 2005, (217), 10-12 [cit. 2020-06-16]. ISSN 0950-9879.

12. Autorské právo. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 10. 03. 2020, 18:00 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Autorsk%C3%A9_pr%C3%A1vo#Licence_textu
13. Background of the Encyclopedia of Australian Science. *Encyclopedia of Australian Science* [online]. 2015 [cit. 2020-07-12]. Dostupné z:
<http://www.eoas.info/background.html>
14. BARTON, David a Karin TUSTING. Beyond communities of practice: language, power, and social context. 2005. ISBN 0521544920.
15. BLATNÁ, Renata a František ČERMÁK, 1995. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H & H. ISBN 80-85787-23-7.
16. Blokování. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 09. 06. 2020, 16:02 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z:
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Blokov%C3%A1n%C3%AD>
17. Bots, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z:
<https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Bots>
18. BRAUN, Virginia a Victoria CLARKE. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* [online]. 2006, 3(2), 77-101 [cit. 2020-07-09]. DOI:
[10.1191/1478088706qp063oa](https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa). ISSN 1478-0887.
19. BUDHATHOKI, Nama R. a Caroline HAYTHORNTHWAITE, 2013. Motivation for open collaboration: Crowd and community models and the case of OpenStreetMap. *American Behavioral Scientist* [online]. 57(5), 548-575 [cit. 2020-06-29]. DOI:
[10.1177/0002764212469364](https://doi.org/10.1177/0002764212469364). ISSN 0002-7642.
20. BUTLER, Declan. Publish in Wikipedia or perish. *Nature* [online]. 16. 12. 2008 [cit. 2020-06-27]. ISSN 0028-0836. Dostupné z:
<https://www.nature.com/news/2008/081216/full/news.2008.1312.html>
21. Byrokraté. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 13. 05. 2020, 11:25 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z:
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Byrokrat%C3%A9>

22. Case Studies: How professors are teaching with Wikipedia [online]. *Wikimedia Foundation* [cit. 2020-06-27]. Dostupné z:
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/03/Wikipedia_Education_Program_Case_Studies.pdf
23. Categories, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z:
<https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Categories>
24. Červený odkaz. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 31. 08. 2019, 11:55 SEČ [cit. 2020-07-16]. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1pov%C4%9Bda:%C4%8Cerven%C3%BD_odkaz
25. Česká Wikipedie. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 29. 06. 2020, 15:05 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=%C4%8Cesk%C3%A1_Wikipedie&oldid=18770168
26. Cite, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z:
<https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Cite>
27. Čo je encyklopédia, *Centrum spoločných činností Slovenskej akadémie vied: Encyklopedický ústav* [online]. [cit. 2020-04-11]. Dostupné z:
http://www.encyclopaedia.sk/co_je_encyklopedia.html
28. Comparison of wiki software. *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. Datum poslední revize 27. 7 2020 00:53 UTC [cit. 2020-07-27]. Dostupné z:
https://en.wikipedia.org/wiki/Comparison_of_wiki_software
29. Co Wikipedie není. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 20. 06. 2020, 21:29 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Co_Wikipedie_nen%C3%AD
30. Delecionismus. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 30. 01. 2020, 18:53 SEČ [cit. 2020-07-16]. Dostupné z:
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Delecionismus>
31. DISMAN, Miroslav, 2000. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0139-7.

32. DUVÅ, Grete, Sven TARP a Henning BERGENHOLTZ, 1995. *Manual of Specialised Lexicography: The Preparation of Specialised Dictionaries*. ISBN 9789027216120.
33. ELDER, D., R.N. WESTBROOK a M. REILLY. Wikipedia lover, not a hater: Harnessing wikipedia to increase the discoverability of library resources. *Journal of Web Librarianship* [online]. 2012, 6(1), 32 - 44 [cit. 2020-02-27]. DOI: [10.1080/19322909.2012.641808](https://doi.org/10.1080/19322909.2012.641808). ISSN 1932-2909.
34. Encyclopædia Britannica: Britannica In The Digital Era. *Britannica* [online]. [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Encyclopaedia-Britannica-English-language-reference-work/Britannica-in-the-digital-era>
35. Encyklopedická významnost. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 25. 02. 2019, 14:37 SEČ [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Encyklopedick%C3%A1_v%C3%BDznamnost
36. Encyklopedie. *Encyklopedie Knihy* [online]. [cit. 2020-07-21]. Dostupné z: <https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Encyklopedie>
37. Encyklopédie vo svete, *Centrum spoločných činností Slovenskej akadémie vied: Encyklopedický ústav* [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: http://www.encyclopaedia.sk/encyklopedie_vo_svete.html
38. Eventualismus. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 30. 01. 2020, 18:57 SEČ [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Eventualismus>
39. Externí odkazy. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 24. 10. 2019, 17:27 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Extern%C3%AD_odkazy
40. FARAJ, Samer a Ann MAJCHRZAK. Knowledge Collaboration in Online Communities. *Organization Science* [online]. 2011, 22(5), 1224 [cit. 2020-06-16]. DOI: [10.1287/orsc.1100.0614](https://doi.org/10.1287/orsc.1100.0614). ISSN 1047-7039.
41. FINKEY, Klint. What exactly is GitHub Anyway? *TechCrunch* [online]. 14. 7. 2012 [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://techcrunch.com/2012/07/14/what-exactly-is-github-anyway/>

42. Formatting, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z:
<https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Formatting>
43. FORTE, A. a C. LAMPE. Defining, Understanding, and Supporting Open Collaboration: Lessons From the Literature. *American Behavioral Scientist* [online]. 2013, **57**(5), 535 - 547 [cit. 2020-06-16]. DOI: [10.1177/0002764212469362](https://doi.org/10.1177/0002764212469362). ISSN 0002-7642.
44. FUERTES-OLIVERA, Pedro. A Cambrian Explosion in Lexicography: Some Reflections for Designing and Constructing Specialised Online Dictionaries. *International Journal of Lexicography* [online]. 2016, **29**(2), 226-247 [cit. 2020-05-03]. DOI: [10.1093/ijl/ecv037](https://doi.org/10.1093/ijl/ecv037). ISSN 0950-3846.
45. FUERTES-OLIVERA, Pedro A. a Henning BERGENHOLTZ, 2011. *E-Lexicography: The Internet, Digital Initiatives and Lexicography*. Continuum. ISBN 9780567194374.
46. FUERTES-OLIVERA, Pedro A. a Sven TARP, 2014. *Theory and Practice of Specialised Online Dictionaries: Lexicography Versus Terminography*. ISBN 9783110348835.
47. GENERÁLNÍ HESLÁŘ BIOGRAFICKÉHO SLOVNÍKU ČESKÝCH ZEMÍ, *Biografický slovník českých zemí* [online]. [cit. 2020-05-06]. Dostupné z:
http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/Hlavn%C3%AD_strana
48. GILES, Jim, 2005. Internet encyclopaedias go head to head. *Nature* [online]. **438**(7070), 900-901 [cit. 2020-06-29]. ISSN 0028-0836.
49. GNU Free Documentation License, 2008. *GNU* [online]. [cit. 2020-06-16]. Dostupné z:
<https://www.gnu.org/licenses/fdl-1.3.html>
50. HALFAKER, A., J. RIEDL, R.S. GEIGER a J.T. MORGAN. The Rise and Decline of an Open Collaboration System: How Wikipedia's Reaction to Popularity Is Causing Its Decline. *American Behavioral Scientist* [online]. 2013, **57**(5), 664 - 688 [cit. 2020-06-16]. DOI: [10.1177/0002764212469365](https://doi.org/10.1177/0002764212469365). ISSN 0002-7642.
51. HAMMER, E.M. a E.N. ZALTA. a solution to the problem of updating encyclopedias. *Language Resources and Evaluation* [online]. 1997, **31**(1), 47 - 60 [cit. 2020-05-05]. ISSN 1574-020X.
52. HARDER, Reed H., Alfredo J. VELASCO, Michael S. EVANS a Daniel N. ROCKMORE. *Measuring Verifiability in Online Information* [online]. 2015 [cit. 2020-03-01].

53. HARTMANOVÁ, Dagmar, 2000. Historie československé encyklopedistiky 1945-1992. *Národní knihovna: knihovnická revue* [online]. (2) [cit. 2020-04-25]. ISSN 1214-0678. Dostupné z: <http://full.nkp.cz/NKKR/pdf/002-3/nk0002-3080.pdf>
54. HARTMANOVÁ, Dagmar, 2000. Historie československé encyklopedistiky do roku 1945. *Národní knihovna: knihovnická revue* [online]. (1) [cit. 2020-04-25]. ISSN 1214-0678. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20140418075627/http://full.nkp.cz/nkkr/Nkkr0001/0001015.html>
55. HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
56. HENDL, Jan a Jiří REMR, 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1192-1.
57. HINNOSAAR, Marit, Toomas HINNOSAAR, Michael KUMMER a Olga SLIVKO, 2019. *Externalities in Knowledge Production: Evidence from a Randomized Field Experiment* [online]. [cit. 2020-03-17].
58. History of Wikipedia. *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. Datum poslední revize 07. 09. 2020, 06:32 UTC [cit. 2020-07-09]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Wikipedia
59. HLAVATÁ, Eva, ed. a kol. *Informační prameny: terminologický slovník*. Vyd. 1. Praha: ÚVTEI, 1979. iii, 331 s. Terminologie informatiky; Sv. 1.
60. Hlavní strana. *Česká divadelní encyklopedie* [online]. 2020 [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Hlavn%C3%AD_strana
61. Hlavní strana. *Encyklopedie knihy* [online]. [cit. 2020-07-18]. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Hlavn%C3%AD_strana
62. HORVÁTHOVÁ, Marcela, 2001. Elektronické encyklopédie. *ITlib* [online]. 1(3) [cit. 2020-04-29]. ISSN 1336-0779. Dostupné z: https://itlib.cvtisr.sk/archiv/2001/3/elektronicke-encyklopedie.html?page_id=2311

63. HŘEBECKÝ, Miroslav. Psát Wikipedii je zábavnější než sepišovat seminárky do šuplíku. *EDUin* [online]. 18. 2. 2014 [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/psat-wikipedii-je-mnohem-vetsi-zabava-nez-seminarky-do-s-upliku/>
64. Imediatismus. Wikipedie: Otevřená encyklopedie [online]. Datum poslední revize 30. 1. 2020, 18:59 SEČ [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Imediatismus>
65. Infonautics Launches Encyclopedia.com. *Information Today* [online]. 1998, **15**(3), 39-39 [cit. 2020-04-12]. ISSN 8755-6286.
66. Inkrementalismus. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 30. 01. 2020, 18:58 SEČ [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Inkrementalismus>
67. Instructor Basics: How to use Wikipedia as a teaching tool [online]. *Wikimedia Foundation* [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/92/Instructor_Basics_How_to_Use_Wikipedia_as_a_Teaching_Tool.pdf
68. JEMIELNIAK, Dariusz, 2014. *Common knowledge?: An ethnography of Wikipedia*. Stanford University Press. ISBN 9780804789448.
69. JEMIELNIAK, Dariusz a Eduard AIBAR, 2016. Bridging the gap between wikipedia and academia. *Journal of the Association for Information Science* [online]. 67(7), 1773-1776 [cit. 2020-06-27]. DOI: 10.1002/asi.23691. ISSN 2330-1635.
70. Johnson, R. B., & Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed Methods Research: a Research Paradigm Whose Time Has Come. *Educational Researcher*, **33**(7), 14–26.
71. KADERKA, Michal. Psáním Wikipedie si na sebe studenti pletou bič a jsou na sebe mnohem přísnější. *Otevřené vzdělávání* [online]. 16.9.2016 [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://otevrenevzdelavani.cz/psanim-wikipedie-si-na-sebe-studenti-pletou-bic-a-jsou-na-sebe-mnohem-prisnejsi/>
72. Kategorie:Wikipedie:Doporučení. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 08. 04. 2020, 13:06 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Wikipedie:Doporu%C4%8Den%C3%AD>

73. Kategorie:Wikipedie:Závazná pravidla. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 08. 04. 2020, 13:06 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Wikipedie:Z%C3%A1vazn%C3%A1_pravidla
74. KISTER, Kenneth F., 1994. *Kister's Best Encyclopedias: a Comparative Guide to General and Specialized Encyclopedias*. Oryx Press. ISBN 978-0897747448.
75. Koncept a vize projektu Online encyklopedie migrace, *Encyklopedie Migrace* [online]. [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/zaklad>
76. Konsenzus. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 24. 04. 2020, 15:29 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Konsenzus>
77. KOREN, Yaron, *Working With MediaWiki* [online]. [cit. 2020-02-14]. Dostupné z: www.workingwithmediawiki.com
78. KUČEROVÁ, Helena, 2017. *Organizace znalostí: klíčová témata*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3587-3.
79. LALLY, A.M. a C.E. DUNFORD, 2007. Using wikipedia to extend digital collections. *D-Lib Magazine* [online]. **13**(5-6) [cit. 2020-02-27]. DOI: [10.1045/may2007-lally](https://doi.org/10.1045/may2007-lally). ISSN 10829873.
80. LESK, Michael 2004. *Understanding digital libraries*. 2nd ed. Boston: Elsevier. ISBN 9781558609242.
81. LEVINE, Sheen S. a Michael J. PRIETULA. Open Collaboration for Innovation: Principles and Performance. *Organization Science* [online]. 2014, **25**(5), 1414 [cit. 2020-06-16]. ISSN 1047-7039.
82. LEVINE-CLARK, Michael a Toni M. CARTER, ed., 2013. *ALA glossary of library and information science*. 4th ed. Chicago: ALA. ISBN 978-0-8389-1111-2.
83. Links, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Links>
84. List=exturlusage (eu), 2020. *MediaWiki API help* [online]. [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <https://www.mediawiki.org/w/api.php?action=help&modules=query%2Bexturlusage>
85. List=search (sr), 2020. *MediaWiki API help* [online]. [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <https://www.mediawiki.org/w/api.php?action=help&modules=query%2Bsearch>

86. MAHESH, G. Academia's recognition of Wikipedia. *Journal of the Association for Information Science* [online]. 2017, **68**(6), 1596 [cit. 2020-03-03]. DOI: [10.1002/asi.23761](https://doi.org/10.1002/asi.23761). ISSN 2330-1635.
87. Main module, 2020. *MediaWiki API help* [online]. [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <https://www.mediawiki.org/w/api.php?action=help&modules=main>
88. MediaWiki history, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.mediawiki.org/wiki/MediaWiki_history
89. MERGEL, Ines. Open collaboration in the public sector: The case of social coding on GitHub. *Government Information Quarterly* [online]. 2015, **32**(4), 464-472 [cit. 2020-06-16]. DOI: [10.1016/j.giq.2015.09.004](https://doi.org/10.1016/j.giq.2015.09.004). ISSN 0740-624X.
90. Moving a page, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Moving_a_page
91. MULAC, Carolyn M., 2012. Fundamentals of Reference. *American Library Association*. ISBN 978-0-8389-1087-0.
92. Namespaces, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Namespaces>
93. Navigation, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Navigation>
94. Nezaujatý úhel pohledu. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 19. 03. 2020, 01:29 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Nezaujat%C3%BD_%C3%BAhel_pohledu
95. November 2015 Paris attacks - revize stránky. *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. Datum poslední revize 07. 07. 2020, 16:54 UTC [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=November_2015_Paris_attacks&action=history
96. NOVOTNÁ, Renata, SLOVNÍKY – TYPOLOGIE. *CzechEncy* [online]. [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/SLOVN%C3%8DKY%20%E2%80%93%20TYPOLOGIE>

97. O'SULLIVAN, Dan, 2009. *Wikipedia: a New Community of Practice?*. Routledge. ISBN 978-0754674337.
98. OLIN, Erik. A Call to Duty: ASA and the Wikipedia Initiative. *American Sociological Association* [online]. [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: https://www.asanet.org/sites/default/files/savvy/footnotes/nov11/wikipedia_1111.html
99. Online encyklopedie migrace. *Univerzita Karlova: Fakulta humanitních studií* [online]. 12. 2. 2018 [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: <https://fhs.cuni.cz/FHS-1478.html>
100. OpenStreetMap. *OpenStreetMap* [online]. [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.openstreetmap.org/about>
101. O Sociologické encyklopedii. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2020-07-01]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sociologick%C3%A1_encyklopedie:Sociologick%C3%A1_encyklopedie
102. Ověřitelnost. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 29. 10. 2019, 20:01 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Ov%C4%9B%C5%99itelnost>
103. Pahýl. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 13. 07. 2020, 09:23 SEČ [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pah%C3%BDl>
104. PÁLKA, P, 2003. Klaus Merten: Typologie metod obsahové analýzy: (překlad kapitoly z díla Inhaltsanalyse) [online]. In: . [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20070807102125/http://web.ff.cuni.cz/~rada/taoa/~RTFverze/METOBSAN.rtf>
105. PALLARDY, Richard. Encarta. *Britannica* [online]. 22. 8. 2019 [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Encarta>
106. Patroláři a revertéři. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 03. 03. 2020, 17:19 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Patrol%C3%A1%C5%99i_a_revert%C3%A9%C5%99i

107. PERRY, John a Edward N. ZALTA. Why Philosophy Needs a Dynamic Encyclopedia of Philosophy. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. 1997 [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/pubs/why.html>
108. PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ, 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-311-3.
109. Požadované články. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 22. 09. 2018, 21:49 SEČ [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Po%C5%BEdovan%C3%A9_%C4%8DI%C3%A1nky
110. PRASARNPHANICH, P. a C. WAGNER, 2008. *Creating critical mass in collaboration systems: Insights from wikipedia*. 2008 2nd IEEE International Conference on Digital Ecosystems and Technologies, IEEE-DEST 2008, s. 126 - 130. DOI: [10.1109/DEST.2008.4635185](https://doi.org/10.1109/DEST.2008.4635185). ISBN 1424414903.
111. Pravidlo tří revertů. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 12. 06. 2020, 23:05 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pravidlo_t%C5%99%C3%AD_revert%C5%AF
112. Pravidlo Wikipedie. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 27. 04. 2020, 10:18 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pravidlo_Wikipedie
113. PRESSLEY, Lauren a a kol., 2013. *Research Like a Librarian: Accessing Information in the 21st Century* [online]. [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://cloud.lib.wfu.edu/blog/research-like-a-librarian>
114. PROFFITT, Merrilee, 2018. *Leveraging Wikipedia: Connecting Communities of Knowledge*. ISBN 9780838916322.
115. Protected pages, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Protected_pages
116. Prověření uživatelé. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 22. 06. 2020, 11:55 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Prov%C4%9B%C5%99en%C3%AD_u%C5%B4ivatele%C3%A9

117. PUNCH, Keith, 2008. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-468-7.
118. REAGLE, Joseph, 2010. *Good Faith Collaboration: The Culture of Wikipedia*. ISBN 9780262014472.
119. REAVLEY, N. J., A. J. MACKINNON, A. J. MORGAN, et al., 2012. Quality of information sources about mental disorders: a comparison of Wikipedia with centrally controlled web and printed sources. *Psychological Medicine* [online]. **42**(8), 1753-1754 [cit. 2020-06-29]. ISSN 00332917.
120. Rektor Univerzity Karlovy podpořil studenty, kteří píšou českou Wikipedii. *Univerzita Karlova* [online]. 8. 7. 2013 [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-5315.html>
121. Research:Wikipedia Workflows/Article. Wikimedia: Meta-Wiki [online]. Datum poslední revize 20. 04. 2012, 23:26 UTC [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: https://meta.wikimedia.org/wiki/Research:Wikipedia_Workflows/Article
122. RESTIVO, Michael a Arnout VAN DE RIJ, 2014. No praise without effort: experimental evidence on how rewards affect Wikipedia's contributor community. *INFORMATION COMMUNICATION* [online]. **17**(4), 451-462 [cit. 2020-03-17]. DOI: [10.1080/1369118X.2014.888459](https://doi.org/10.1080/1369118X.2014.888459). ISSN 1369118X.
123. Revizoři. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 07. 09. 2019, 20:22 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Revizo%C5%99i>
124. SAM D. SIEBER, 1973. The Integration of Fieldwork and Survey Methods. *American Journal of Sociology* [online]. **78**(6), s. 1335-1359 [cit. 2020-07-27]. ISSN 00029602.
125. Schválení uživatelé. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 06. 05. 2020, 12:49 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Schv%C3%A1len%C3%AD_u%C5%BEivate%C5%99%C3%A9
126. SHIRKY, Clay, 2009. *Here comes everybody: the power of organizing without organizations*. ISBN 9780143114949.
127. SLOŽILOVÁ, Eva, 2011. Pragmatismus jako filozofický základ smíšeného výzkumného designu. *Pedagogická orientace*. **21**(1), s. 51–69. ISSN 1211-4669.

128. SNYDER, Johnny. Wikipedia: Librarians' Perspectives on Its Use as a Reference Source. *Reference and User Services Quarterly* [online]. 2013, 53(2), s. 155-163 [cit. 2020-03-01]. DOI: [10.5860/rusq.53n2.155](https://doi.org/10.5860/rusq.53n2.155). ISSN 1094-9054.
129. SOITO, Laura, 2017. Freeing Knowledge: Approaches to Foster Collaboration Between Academic Libraries and the Wikipedia Community. *Collaborative Librarianship* [online]. 9(1), s. 47-57 [cit. 2020-06-27]. ISSN 1943-7528.
130. Spam. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 11. 11. 2019, 22:14 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Spam>
131. Správci. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 11. 04. 2020, 07:05 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Spr%C3%A1vci>
132. Stanford Encyclopedia of Philosophy. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/index.html>
133. SUMI, R., T. YASSERI, A. RUNG, A. KORNAI a J. KERTESZ, 2011. Edit Wars in Wikipedia. In: 2011 IEEE Third Int'l Conference on Privacy. s. 724-727. DOI: [10.1109/PASSAT/SocialCom.2011.47](https://doi.org/10.1109/PASSAT/SocialCom.2011.47). ISBN 9781457719318.
134. ŠVEJDA, Jan. Referenční služby. *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001879&local_base=KTD
135. Sysops and permissions, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Sysops_and_permissions
136. SZAJEWSKI, M., 2013. Using wikipedia to enhance the visibility of digitized archival assets. *D-Lib Magazine* [online]. 19(3-4) [cit. 2020-02-27]. DOI: 10.1045/march2013-szajewski. ISSN 1082-9873.
137. TARP, Sven, 2014. Dictionaries in the Internet Era: Innovation or Business as Usual? *Revista Alicantina de Estudios Ingleses* [online]. (27), 233-261 [cit. 2020-07-27]. DOI: [10.14198/raei.2014.27.13](https://doi.org/10.14198/raei.2014.27.13). ISSN 0214-4808.

138. Tracking changes, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Tracking_changes
139. User rights and groups, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.mediawiki.org/wiki/Help:User_rights_and_groups
140. Uvádění zdrojů. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 30. 06. 2020, 09:19 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Uv%C3%A1d%C4%9Bn%C3%AD_zdroj%C5%AF
141. Uveďte původ-Zachovejte licenci 3.0 Česká republika (CC BY-SA 3.0 CZ). *Creative Commons* [online]. [cit. 2020-06-16]. Dostupné z: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/cz/>
142. Vandalismus. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 20. 09. 2018, 17:39 SEČ [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Vandalismus>
143. VisualEditor/User guide, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.mediawiki.org/wiki/Special:MyLanguage/Help:VisualEditor/User_guide
144. VOIT, Petr, Encyklopedie. *Encyklopedie knihy* [online]. [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: <https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Encyklopedie>
145. Výzkumný program Paměť v digitálním věku. (Masarykův ústav a archiv AV ČR [online]. [cit. 2020-07-01]. Dostupné z: <https://www.mua.cas.cz/pamet-v-digitalnim-veku-751>
146. VÝZKUMNÝ PROGRAM PAMĚŤ V DIGITÁLNÍM VĚKU. *Akademie věd České republiky* [online]. [cit. 2020-07-01]. Dostupné z: <http://www.avcr.cz/cs/strategie/vyzkumne-programy/prehled-programu/12.-pamet-v-digitalnim-veku/index.html>
147. WAGNER, Claudia, David GARCIA, Mohsen JADIDI a Markus STROHMAIER, 2015. *It's a Man's Wikipedia? Assessing Gender Inequality in an Online Encyclopedia* [online]. [cit. 2020-06-29].

148. WALES, Jimmy. [WikiEN-l] Sysop status. *WikiEN-l Mailing List* [online]. 2. 11. 2003 [cit. 2020-07-16]. Dostupné z:
<https://lists.wikimedia.org/pipermail/wikien-l/2003-February/001149.html>
149. WALLACE, Danny P. a Connie VAN FLEET. The Democratization of Information? Wikipedia as a Reference Resource. *Reference & User Services Quarterly* [online]. 2005, **45**(2), s. 100-103 [cit. 2020-03-01]. ISSN 10949054.
150. Watchlist, 2020. *MediaWiki* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z:
<https://www.mediawiki.org/wiki/Help:Watchlist>
151. WENGER-TRAYNER, Etienne a Beverly, 2015. Introduction to communities of practice: a brief overview of the concept and its uses. Dostupné také z:
<https://wenger-trayner.com/introduction-to-communities-of-practice/>
152. What is EOL? *Encyclopedia of Life* [online]. 2020 [cit. 2020-07-12]. Dostupné z:
<https://eol.org/docs/what-is-eol>
153. Wikimedia Statistics [online]. [cit. 2020-03-01]. Dostupné z:
<https://stats.wikimedia.org/#/all-projects>
154. Wikipedia: Education program/FAQ, 2020. *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z:
https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Education_program/FAQ
155. Wikipedia: Relationships with academic editors. *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z:
https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Relationships_with_academic_editors
156. Wikipedia: WikiProject Higher education. *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z:
https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:WikiProject_Higher_education
157. Wikipedia. *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. Datum poslední revize 07. 09. 2019, 00:14 UTC [cit. 2020-06-30]. Dostupné z:
<https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedia&oldid=966751766>
158. Wikipedie: Studenti píší Wikipedii, 2020. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Studenti_p%C3%AD%C5%A1%C3%AD_Wikipedii

159. Wikipedie:WikiProjekt Kvalita/Kritéria. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 06. 06. 2020, 10:16 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:WikiProjekt_Kvalita/Krit%C3%A9ria
160. Wikisofia: Co je Wikisofia? *Wikisofia* [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://wikisofia.cz/wiki/Wikisofia:Co_je_Wikisofia%3F
161. Wiki software. *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. [cit. 2020-02-14]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Wiki_software
162. Žádný vlastní výzkum. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. Datum poslední revize 16. 11. 2018, 12:24 SEČ [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dn%C3%BD_vlastn%C3%A1D_v%C3%BDzkum
163. ZHU, Haiyi, Amy ZHANG, Jiping HE, Robert E. KROUT a Aniket KITTUR, 2013. Effects of peer feedback on contribution: a field experiment in Wikipedia. *CHI '13: Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. Association for Computing Machinery. DOI: <https://doi.org/10.1145/2470654.2481311>. ISBN 978-1-4503-1899-0.

Slovník důležitých pojmů výzkumu

- **Bot** - Název programu, který na Wikipedii automatizovaně provádí různé akce spojené s obsahem.
- **Byrokrat** - Wikipedisté s technickými právy, která jim umožňují manipulaci s účty uživatelů.
- **Wikiznačka** - Krátké části zdrojového textu na Wikipedii, které slouží k formátování textu.
- **Externí odkaz** - Odkaz směřující z Wikipedie na externí stránku nebo webový zdroj. U článků mají zpravidla vlastní seznam na konci článku.
- **Jmenný prostor** - Přidělený jmenný prostor specifické stránky vypovídá o jejím účelu. Hlavní obsahové články se nachází v hlavních jmenném prostoru bez předpony. U jiných jako jsou například stránky s kategoriemi či diskuzemi nad obsahem používá Wikipedie předpon ve formátu "*název_jmenného_prostoru:* ".
- **Malý sociologický slovník** - Slovník vydaný v roce 1970. Součást Sociologické encyklopedie.
- **MediaWiki** - Wikipedický software, na kterém je založeno fungování Wikipedie.
- **MediaWiki API** - Aplikační programové rozhraní umožňující provedení různých akcí na Wikipedii jako je tvorba stránek či vyhledávání výskytu specifických informací v článcích.
- **Ověřitelnost na Wikipedii** - Jedno ze základních kritérií pro přidávání faktických informací na Wikipedii, které spočívá ve zdrojování přidávaného obsahu.
- **Pahýl** - Označení typu článku, který je zpravidla velice strohý a neobsahuje veškeré potřebné základní informace.
- **Patrolář** - Zkušený uživatel, který kontroluje a chrání obsah Wikipedie. Tito uživatelé pracují zpravidla se seznamy nejnovějších stránek a posledních změn, ve kterých vidí zvýrazněné články k prověření. U každé neproověřené editace či nového článku pak mají možnost označit danou editaci za prověřenou.
- **PetScan** - Nástroj umožňující prohledávání kategorií článků na Wikipedii.
- **Pod lípou** - Diskuzní prostor české Wikipedie.

- **Reference na Wikipedii** - Odkazy zdrojů, ze kterých byl uživateli vytvořen příslušný článek. Obvykle se uvádí na konci článku v sekci *Reference*.
- **Revert** - Editace, která vrátí stránku či její část do stavu starší verze.
- **Revertér** - Zkušený uživatel, který kontroluje a chrání obsah Wikipedie. Tito uživatelé mají v seznamu posledních změn tlačítko *rychlý revert*, kterým mohou vrátit změny v daném článku od příslušného uživatele.
- **Šablona na Wikipedii** - Druh stránky, která umožňuje vložit určité množství stejného či podobného obsahu do více stránek. Známé jsou například šablony jako *Pahýl* (označuje krátké a nedokonalé články) či *Doplňte zdroj* (označující pochybná tvrzení ve člancích).
- **Schválený uživatel** - Stav, který je uživateli automaticky přiřazen, pokud je účet starší 4 dnů a bylo provedeno alespoň 10 editací.
- **Slovník českých sociologů** - Slovník vydaný v roce 2013. Součást Sociologické encyklopedie.
- **Slovník institucionálního zázemí české sociologie** - Slovník vydaný v roce 2017. Součást Sociologické encyklopedie.
- **Sociologická encyklopedie** - Internetový projekt z produkce Sociologického ústavu AV ČR, který agreguje digitalizovaná díla české sociologie.
- **Správce** - Zkušený uživatel disponující speciálními právy v rámci Wikipedie. Mezi jejich činnost patří například vyhodnocování konsenzu, kontrola obsahu či boj s vandalismem.
- **Velký sociologický slovník** - Slovník vydaný v roce 1996. Součást Sociologické encyklopedie.
- **Wikipedické pískoviště** - Prostor, který uživatelům umožňuje zkoušet a testovat editační praktiky nebo tvořit návrhy článků.
- **WikiProjekt** - WikiProjekty sdružují komunitu okolo specifických činností, jako je například zlepšování kvality určité oblasti obsahu.
- **Xtools** - Nástroj poskytující statistické údaje o Wikipedii a jejích uživateli.
- **Zpětný odkaz** - Odkaz vedoucí z webové stránky na jinou stránku, která je předmětem určitého zájmu. Pojem se objevuje zpravidla ve spojení s optimalizací webu pro vyhledávače (tzv. SEO - Search Engine Optimization)

Seznam tabulek, grafů a příloh práce

Tabulky

Tabulka 1 - Přehled respondentů z řad odborníků sociologie	77
Tabulka 2 - Přehled respondentů z řad wikipedistů	79
Tabulka 3 - Počet výskytů názvů předloh Sociologické encyklopedie na začátku a na konci měření	104

Grafy

Graf 1 - Vývoj počtu zpětných odkazů z hlavního jmenného prostoru Wikipedie do Sociologické encyklopedie	103
---	-----

Přílohy

Příloha č. 1 - Rozpis témat a subtémat polostrukturovaných rozhovorů
Příloha č. 2 - Informace o projektu Sociologické encyklopedie
Příloha č. 3 - Popis respondentů
Příloha č. 4 - Kompletní přepisy rozhovorů
Příloha č. 5 - MediaWiki
Příloha č. 6 - Informovaný souhlas s rozhovorem
Příloha č. 7 - Šablona rozhovoru s odborníky z oboru sociologie
Příloha č. 8 - Šablona rozhovoru s wikipedisty
Příloha č. 9 - Seznam provedených úprav v experimentu